

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий «магістр»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **«Шляхи максимізації прибутковості діяльності
олійножирових підприємств»**

ШИФР КРМ.ЕП.1.938-03.2.7.

Здобувач _____ Мала А.О.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «12» грудня 2023 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри
економіки промисловості _____ Олександр ПАВЛОВ

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І
МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий «магістр»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
економіки промисловості
д.е.н., проф. Павлов О.І.

(підпис)

«___» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
здобувачки

Малій Анастасії Олександрівні

1. Тема роботи: «Шляхи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств»
затверджена наказом ОНТУ від 05 грудня 2022 р. наказ № 938-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 08 грудня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: звітність підприємства за два роки; характеристика та історія підприємства; наукові публікації та підручники; методичні вказівки до виконання випускної роботи магістра.
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра:
 - 1) Теоретико-методичні основи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств
 - 2) Аналіз стану та ринкового потенціалу олійножирової галузі України і перспектив розвитку олійножирових підприємств
 - 3) Обґрунтування заходів щодо максимізації прибутковості олійножирових підприємств
5. Перелік графічного матеріалу:
 1. Таблиця 1 – Систематизація підходів до визначення сутності поняття «прибутковість»
 2. Рис. 1 Резерви збільшення прибутку підприємства

3. Рис. 2. Декомпозиція шляхів підвищення прибутковості підприємств
4. Рис.3. Питома вага окремих видів олії в загальних обсягах світового виробництва
5. Таблиця 2 – Динаміка вирощування соняшнику в Україні
6. Рис. 4. Виробництво соняшникової олії, тис. т.
7. Таблиця 3 – Фінансові результати підприємства ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»; Таблиця 4 – Коефіцієнти рентабельності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»
8. Таблиця 5 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»
9. Таблиця 6 – Коефіцієнти рентабельності ТОВ «Форес»
10. Таблиця 7 – Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Форес»
11. Таблиця 8 – Ефективність проекту по впровадженню нового виду продукції – олії кунжутної
12. Таблиця 9 – Розрахунок ефективності проекту модернізації виробничої лінії
13. Таблиця 10 – Вплив заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»
14. Таблиця 11 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту

6. Дата видачі завдання – 07 вересня 2023 р.

Керівник _____ проф. Дідух С.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Мала А.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Підбір наукової літератури за темою кваліфікаційної роботи	01.09.2023-10.09.2023
2.	Дослідження теоретико-методичних основ максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств	11.09.2023-20.09.2023
3.	Вивчення стану олійножирової галузі України	21.09.2023-31.09.2023
4.	Обробка зібраних статистичних даних виробничо-господарської діяльності підприємства	01.10.2023-07.10.2023
5.	Надання характеристики олійножирових підприємств і показників їх діяльності	08.10.2023-20.10.2023
6.	Проведення аналізу виробничо-господарської діяльності олійножирових підприємства	21.10.2023-30.10.2023
7.	Розрахунок економічної ефективності проектів	01.11.2023-20.11.2023
8.	Визначення впливу запропонованих заходів на техніко-економічні показники діяльності підприємства	21.11.2023-25.11.2023
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи	26.11.2023-05.12.2023

Керівник _____ проф. Дідух С.М.

Здобувач-дипломник _____ Мала А.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Мала А.О.

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

КРМ містить 123 сторінки, 58 таблиць, 4 рисунки, список використаних джерел з 55 найменування, 14 додатків.

Метою роботи є обґрунтування шляхів максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств у сучасних умовах.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження є процес максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні основи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств в сучасних умовах господарювання.

Завданням роботи передбачено дослідити теоретико-методичні основи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств; визначити актуальні шляхи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств; проаналізувати стан та перспективи розвитку ринку олійножирової продукції України на сучасному етапі; дослідити стан та історію розвитку олійножирових підприємств; діагностувати стан олійножирових підприємств України та рієнь прибутковості їх діяльності; запропонувати прикладні заходи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств.

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки та рекомендації щодо максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств.

Одержані результати можуть бути використані на олійножирових підприємствах як заходи щодо вдосконалення їх роботи.

Рік виконання роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

ABSTRACT

for master's qualification work

Work contains 123 pages, 58 tables, 4 figures, a list of used sources with 55 titles, 14 appendices.

The purpose of the work is to substantiate ways of maximizing the profitability of oil and fat enterprises in modern conditions.

The object of analysis, generalizations and research is the process of maximizing the profitability of oil and fat enterprises.

The subject of the study is the theoretical and methodological basis of maximizing the profitability of oil and fat enterprises in modern business conditions.

The task of the work is to investigate the theoretical and methodological foundations of maximizing the profitability of oil and fat enterprises; to determine actual ways of maximizing the profitability of oil and fat enterprises; to analyze the state and prospects of development of the market of oil and fat products of Ukraine at the current stage; to investigate the state and history of the development of oil and fat enterprises; to diagnose the state of oil and fat enterprises of Ukraine and the profitability of their activities; propose applied measures for maximizing the profitability of oil and fat enterprises.

Based on the results of the work performed, conclusions and recommendations were formulated regarding the maximization of the profitability of oil and fat enterprises.

The obtained results can be used at oil and fat enterprises as measures to improve their work.

The year of performance is 2023.

The year of job protection is 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОЛІЙНОЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ....	11
1.1. Теоретичні аспекти дослідження прибутковості діяльності підприємства.....	11
1.2.Методичні основи визначення рівня прибутковості діяльності підприємства.....	22
1.3. Актуальні шляхи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств	26
Висновок до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОЛІЙНОЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ОЛІЙНОЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	33
2.1. Діагностика стану олійножирової галузі України.....	33
2.2. Техніко-економічна характеристика олійножирових підприємств ...	44
2.3. Фінансово-економічний аналіз прибутковості діяльності олійножирових підприємств України	53
Висновок до розділу 2	93
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ОЛІЙНОЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	95
3.1. Обґрунтування ефективності заходу із впровадження у виробництво нового виду продукції – олії кунжутної	95
3.2. Техніко-економічне обґрунтування доцільності заміни технологічного обладнання.....	104
3.3. Аналіз впливу запропонованих проектів на фінансові результати підприємства.....	111
Висновок до розділу 3	114
ВИСНОВКИ.....	116
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	119
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення стійкої і ефективної роботи олійножирових має стратегічне значення для економічного розвитку України. Олійножирова промисловість є важливою частиною світового ринку, і актуальні тенденції у світовій економіці, такі як зростання попиту на олійні культури, зміни в цінах на енергетичні ресурси, та екологічні аспекти, безпосередньо впливають на прибутковість підприємств України.

Впровадження новітніх технологій в аграрний сектор та виробництво олійницьких продуктів може значно підвищити продуктивність та забезпечити конкурентоспроможність на світовому ринку. Розвиток ефективних стратегій маркетингу та розширення експортних ринків можуть забезпечити додаткові можливості для прибутковості. Застосування сучасних підходів до маркетингу та дистрибуції може допомогти привертати нових клієнтів.

Враховання регулюючої політики та участь у економічних реформах є важливим чинником для досягнення стабільності та збалансованості в галузі олійножирового виробництва. Доцільне використання земельних ресурсів та раціональне управління сировинною базою є ключовими аспектами для ефективності діяльності олійножирових підприємств.

Враховання цих аспектів дозволить розробити комплексні стратегії для забезпечення сталого розвитку та максимізації прибутковості олійножирових підприємств України в умовах глобального економічного середовища.

Здобувачка	Мала А.О.			КРМ.ЕП.1.938-03.2.7.		
				Текстова частина	Стад	Стор.
					8	123
Керівник	Дідух С.М.			ОНТУ		
Зав. каф.	Павлов О.І.					

Дослідження, присвячені фінансовому оздоровленню підприємств, були здійснені науковцями як в Україні, так і за кордоном. У рамках своїх наукових праць вони аналізували різні теоретичні та методичні аспекти цього питання. До числа цих вчених входять Є.М. Андрущак, І.О. Бланк, О.А. Боднар, В.І. Грачов, Т.В. Гринько, О.О. Терещенко, А. В. Череп та інші.

Мета дослідження. Метою роботи є обґрунтування шляхів максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств у сучасних умовах.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої у роботі мети необхідно виконати наступні задачі:

- дослідити теоретико-методичні основи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств;
- визначити актуальні шляхи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств;
- проаналізувати стан та перспективи розвитку ринку олійножирової продукції України на сучасному етапі;
- дослідити стан та історію розвитку олійножирових підприємств;
- діагностувати стан олійножирових підприємств України та ріень прибутковості їх діяльності;
- запропонувати прикладні заходи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні основи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств в сучасних умовах господарювання.

Об'єктом дослідження є процес максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств.

Методи дослідження. У ході наукового дослідження використовувалися різноманітні наукові методи, включаючи методи порівняння та узагальнення, аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, а також статистичного спостереження. Одним із ключових аспектів дослідження було проведення аналітичного порівняльного аналізу для зрозуміння взаємозв'язків

та відмінностей між різними явищами. Застосування методу узагальнення сприяло формулюванню загальних висновків на основі зібраних даних та встановлення загальних закономірностей. Крім того, використання методу статистичного спостереження дозволило отримати кількісні дані та виявити статистичні тенденції у досліджуваних явищах. Цей комплекс методів надав змогу систематизувати та глибше вивчити обрану тему дослідження, роблячи висновки більш обґрунтованими та науково обґрунтованими.

Інформаційна база дослідження була сформована шляхом використання різноманітних джерел, серед яких знаходяться монографії, матеріали періодичних видань, виступи на наукових конференціях. Також важливими джерелами інформації стали статистичні дані, надані Державним комітетом статистики України, а також фінансова звітність олійножирових підприємств. Використання цього різноманіття джерел дозволило отримати комплексну та різносторонню інформацію для проведення дослідження, а також дало можливість перевірити консистентність та достовірність отриманих результатів.

Структура роботи включає вступ, три розділи та висновок. У вступі висвітлені актуальність теми, об'єкт та предмет дослідження, а також визначені мета, завдання та методи проведення дослідження. Перший розділ аналізує теоретико-методичні основи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств. Другий розділ присвячений аналізу стану та ринкового потенціалу олійножирової галузі України, а також перспектив розвитку олійножирових підприємств. У третьому розділі обґрунтовано заходи щодо максимізації прибутковості олійножирових підприємств.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОЛІЙНОЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Теоретичні аспекти дослідження прибутковості діяльності підприємства

Забезпечення всебічної інтенсифікації та підвищення ефективності виробництва належить прибутку, що виступає ключовою метою функціонування підприємства. Фінансовий результат визначається прибутковістю, включаючи абсолютні (сума прибутку) та відносні (рівень рентабельності) показники.

Питання максимізації прибутковості підприємства висвітлені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких Г.М., Азаренкова [1], О.О. Антонюк [2], Є.Ф. Брігхем, І. А. Бланк [6], Дж.К. Ван Хорн, [1], Т.А. Васильєва [8], Ю.А. Гайбура [11], О.А. Зінченко [18], А.С. Кучерява [24], В. О. Мец [26], С.В. Мочерний [28], Т.В. Осипова [34], А.М. Поддєрьогін [37], С. Ф. Покропивний [38] та багато інших.

Однак сьогодні у цьому напрямі дослідження залишається ще багато дискусійних питань, що мають простір для подальшого вивчення та обговорення.

У різноманітних поглядах на економічну сутність прибутку, у класичному розумінні він представляє різницю між виручкою від продажу продукції та витратами на її виробництво, собівартістю. У таблиці 1.1 наведено різні визначення прибутку.

В.О. Мец розкриває прибуток як «важливий фінансовий показник, що відображає ефективність підприємства та фактори, що сприяють його отриманню. Прибуток свідчить про підвищення продуктивності праці, зниження собівартості та покращення якості продукції» [26].

Важливим аспектом є оцінка прибутку в контексті показників виробництва та його співвідношення з ефективністю процесу. Прибуток виступає джерелом розширення фондів та стимулює до досягнення високих показників виробництва через ефективне використання ресурсів.

Таблиця 1.1

Аналіз визначень категорії «прибуток»

Автор	Визначення
Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М.	Прибуток становить собою різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво та реалізацію продукції [1].
Білик М.Д.	<i>Прибуток</i> — це додаткова вартість, яка утворюється в процесі виробництва понад вартість спожитих виробничих ресурсів і робочої сили [5, с. 102].
Бланк І. А.	<i>Прибуток</i> – мірило фінансового здоров'я підприємства, характеристика рентабельності вкладення коштів в активи конкретного підприємства [6].
Буряковський В.В.	<i>Прибуток</i> – це грошове вираження основної частини грошових накопичень, які створені підприємствами різних форм власності [7].
Мец В. О.	<i>Прибуток</i> – фінансова категорія, яка показує позитивний фінансовий результат, характеризує ефективність виробництва, свідчить про обсяг і якість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості [26].
Мочерний С.В.	Прибуток – це перетворена, похідна форма додаткової вартості, яка з кількісного аспекту є різницею між ціною продажу і витратами капіталу на її виробництво [28].
Філімоненков О.С.	Прибуток – це частина вартості додаткового продукту, додатковий продукт, виражений у грошах частина чистого доходу, одна з його форм [47].

Джерело: складено автором

Загалом, прибуток є ключовим індикатором економічного успіху, а його аналіз та співвідношення з показниками виробництва визначають його прибутковість чи рентабельність.

Термін «прибуток» має різне тлумачення у практиці фінансового та економічного аналізу, що еволюювало та доповнювалося згідно з тенденціями економічної теорії.

У контексті економічної системи поняття прибутку з'явилося разом із розвитком товарно-грошових відносин та інституту приватної власності. Початкові визначення прибутку співпадали із значенням валового доходу, який ділився на доходи від капіталу, землі та праці. Адам Сміт та Девід Рікардо відокремили прибуток як економічну категорію, пов'язану з процесом накопичення капіталу та факторами зростання суспільного багатства.

У своєму розумінні, Адам Сміт трактував прибуток як «закономірний результат продуктивності капіталу, винагороду за діяльність та ризик капіталіста, а також як вирахування з неоплаченої праці найманого робітника. Карл Маркс визначав прибуток як перетворену форму додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом» [45].

С.Ф. Покропивний визначає прибуток як «ту частину виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Однак таке розуміння обмежується тільки кількісним визначенням, не розкриваючи його економічної природи» [38].

Важливо відзначити, що прибуток, насамперед, представляє собою частину грошових накопичень, яку створює підприємство будь-якої форми власності. Згідно з визначенням А.М. Поддєрьогіна, прибуток є «частиною заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу» [37].

Відзначається важливість процесу реалізації виробленого продукту за кошти. І.А. Бланк використовує поняття співвідношення ризику і доходу в своєму визначенні прибутку. За його словами, «прибуток є втіленням у грошовій формі чистого доходу підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик підприємницької діяльності та різницю між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності» [6].

Науковці розглядають прибуток як центральну мету функціонування виробничого підприємства, визначаючи його як «найвищу ціль підприємницької діяльності». Зазначається, що забезпечення зростання

добробуту власників підприємства можливе лише через отримання прибутку від комерційної діяльності. При цьому підкреслюється прямий зв'язок між сумою отриманого прибутку та темпами зростання добробуту власників. Цей зв'язок може бути розглянутий в контексті задоволення потреб суспільства в товарах та послугах, а також як внесок у розв'язання соціальних, екологічних та інших суспільних проблем.

Досліджуючи сутність прибутковості, не можна не відмітити різноманітність поглядів щодо тлумачення поняття «прибутковість», що узагальнене в табл. 1.2.

У літературі виокремлюють дві різні концепції прибутку на підприємстві: економічний і бухгалтерський. Поняття економічного прибутку визначає прибуток як "чисті грошові потоки та зміни вартості активів компанії". Це трактування прибутку узагальнює кінцевий дохід з усіх форм вкладеного капіталу. З іншого боку, поняття бухгалтерського прибутку більш вузьке, оскільки воно визначається як сума перевищення доходів підприємства над його видатками. Використання першого поняття прибутку здебільшого застосовується для оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства, в той час як друге дозволяє оцінити ефективність його операційної діяльності.

Отже, прибуток, як економічна категорія, відображає остаточну грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності, є ключовим показником фінансових результатів підприємств та їх фінансового стану.

Роль прибутку на підприємстві включає кілька ключових аспектів:

1. Головна мета підприємницької діяльності: – прибуток є основною метою підприємницької діяльності і головним мотивом для здійснення будь-якого виду діяльності. Він є катализатором росту благополуччя підприємства.

2. Внесок у економічний розвиток держави: – прибуток підприємств створює базу для економічного розвитку держави в цілому. Перерозподіл прибутку через податкову систему допомагає фінансувати бюджети на різних рівнях, що в свою чергу дозволяє державі виконувати свої функції.

**Систематизація підходів до визначення сутності поняття
«прибутковість»**

Автор	Прибутковість – це
Р.Р. Антонюк [3]	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування
М.Ф. Огічук [29]	вид ефективності, що характеризує результативність діяльності еконо- мічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Осно- вною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку)
Т.В. Осипова [34]	основою прибутковості є сам прибуток, який у цілому й визначає результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток зображає її результати
Л.Ю. Кучер [23]	між прибутком і прибутковістю є тісний діалектичний взаємозв'язок: прибуток – це показник для зображення економічного ефекту в абсолютних показниках, а прибутковість – показник для зображення економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання
С.В. Мочерний [28]	прибутковість суб'єкта треба розглядати з двох аспектів: по-перше, як прибутковість усього підприємства щодо всього авансованого капіталу, яка визначається нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу; по-друге, як прибутковість виготовлення окремої партії товарів, яка вимірюється відношенням прибутку до собівартості товарів
О.В. Хмелевський [51, 52]	стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток

Джерело: [15]

3. Критерій ефективності виробничої діяльності – рівень прибутку служить критерієм ефективності конкретної виробничої діяльності. Він відображає рівень вміння менеджерів здійснювати господарську діяльність в умовах ринкової економіки.

4. Джерело фінансових ресурсів – прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємств, що сприяє їхньому розвитку. Високий рівень прибутку зменшує потребу в залученні фінансових ресурсів і забезпечує самофінансування розвитку підприємства.

5. Задоволення соціальних потреб – прибуток підприємств виступає важливим джерелом для задоволення соціальних потреб суспільства. Через оподаткування отриманих прибутків фінансуються соціальні програми, які сприяють благополуччю громадян. Також прибуток задовольняє соціальні потреби персоналу та може бути використаний для благодійної діяльності підприємства.

Рентабельність, як важливий економічний показник, визначається відношенням прибутку (або іншого показника ефективності) до витрат чи інших факторів виробництва.

Рентабельність охоплює різні аспекти віддачі витрат чи вкладених ресурсів. Вона може бути виражена у відсотках та характеризувати ефективність використання факторів виробництва.

Рентабельність є інтегрованим показником, який враховує всі аспекти економічної діяльності підприємства. Вона відображає загальну результативність використання ресурсів.

Зовнішні фактори, такі як оподаткування, регулювання цін, кредитні ставки та інші, можуть суттєво впливати на рентабельність підприємства. Наприклад, високий рівень оподаткування може зменшити чистий прибуток.

Ефективна цінова політика, контроль витрат, оптимізація виробничих процесів, висока продуктивність праці та ефективне управління можуть позитивно впливати на рентабельність.

Важливим елементом оцінки рентабельності є аналіз витрат, включаючи обігові та капітальні витрати, оплату праці, матеріали, послуги та інші компоненти витрат.

Ефективні системи управління та фінансовий менеджмент грають ключову роль у забезпеченні високого рівня рентабельності. Це включає в себе стратегічне планування, бюджетування та моніторинг фінансових показників.

Рентабельність є важливим критерієм для оцінки фінансового стану підприємства і визначення його конкурентоспроможності на ринку.

Рентабельність є ключовим показником, який дозволяє визначити ефективність фінансової діяльності підприємства та його здатність забезпечити власників прибутком. Розглянемо основні показники рентабельності, які дозволяють оцінити різні аспекти фінансової ефективності підприємства:

1. Рентабельність продажів: цей показник визначає, який відсоток від виручки перетворюється на чистий прибуток. Розраховується як відношення чистого прибутку до виручки від продажу і виражається у відсотках.

$$\text{Рентабельність продажів} = (\text{Чистий прибуток} / \text{Виручка від продажу}) \times 100\% \quad (1.1)$$

2. Рентабельність активів: цей показник визначає, який відсоток прибутку генерується від використання активів підприємства. Розраховується як відношення чистого прибутку до суми активів і виражається у відсотках.

$$\text{Рентабельність активів} = (\text{Чистий прибуток} / \text{Сума активів}) \times 100\% \quad (1.2)$$

3. Рентабельність власного капіталу: цей показник визначає, який відсоток прибутку припадає на одиницю власного капіталу. Розраховується як відношення чистого прибутку до власного капіталу і виражається у відсотках.

$$\text{Рентабельність власного капіталу} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \right) \times 100\% \quad (1.3)$$

4. Рентабельність інвестицій: цей показник визначає ефективність вкладених інвестицій у прибуток. Розраховується як відношення чистого прибутку до обсягу інвестицій і виражається у відсотках.

$$\text{Рентабельність інвестицій} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Інвестиції}} \right) \times 100\% \quad (1.4)$$

5. Рентабельність діяльності: цей показник визначає ефективність операційної діяльності. Розраховується як відношення чистого прибутку до виручки від основної діяльності і виражається у відсотках.

$$\text{Рентабельність діяльності} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка від основної діяльності}} \right) \times 100\% \quad (1.5)$$

6. Рентабельність продукції: цей показник визначає ефективність виробництва конкретної продукції. Розраховується як відношення чистого прибутку від продажу конкретної продукції до витрат на її виробництво і виражається у відсотках.

$$\text{Рентабельність продукції} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток від продажу продукції}}{\text{Витрати на виробництво продукції}} \right) \times 100\% \quad (1.6)$$

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє здійснити комплексну оцінку його фінансової стабільності та визначити напрямки для підвищення ефективності виробничої діяльності.

Рентабельність продажів визначає ефективність реалізації продукції та розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистого доходу від продажу. Цей показник служить показником ефективності збутової стратегії підприємства.

Рентабельність активів визначає, наскільки ефективно використовуються активи підприємства в процесі його діяльності. Розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості активів. Цей показник свідчить про ефективність управління активами та їхній внесок у фінансовий результат.

Рентабельність власного капіталу визначає ефективність вкладення коштів в підприємство і розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу. Цей показник вказує на здатність підприємства генерувати прибуток від власних ресурсів.

Рентабельність інвестицій визначається як відношення суми чистого прибутку та випланих процентів до суми власного і довгострокового позикового капіталу середнього за період. Цей показник вказує на ефективність використання капіталу та задоволення власників та кредиторів.

Рентабельність продукції розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції до собівартості. Цей показник свідчить про ефективність виробничої діяльності підприємства та його прибутковість в основній сфері діяльності.

Для розрахунку та аналізу цих показників використовується звіт про фінансові результати підприємства. Однак основні форми звітності, такі як Баланс і Звіт про фінансові результати, мають деякі недоліки для аналітичних цілей. Тому необхідно перетворити їх для забезпечення зручності порівняння різних періодів та аналізу фінансового стану підприємства. Це особливо актуально з урахуванням частої зміни форм звітності та необхідності порівняння різних періодів діяльності підприємства.

Рівень прибутковості підприємства піддається впливу двох основних груп факторів:

1. Зовнішні фактори:

- природні умови;
- транспортні умови;
- соціально-економічні умови;
- рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків;
- ціни на виробничі ресурси та інші.

2. Внутрішні фактори:

- основні фактори, такі як обсяг продажу, собівартість продукції, структура продукції та витрат, ціна продукції;
- неосновні фактори, пов'язані з порушенням господарської дисципліни.

Серед всіх внутрішніх факторів найважливішим для визначення рентабельності є зміна обсягу виробництва та реалізації продукції. Збільшення обсягів реалізації продукції призводить до підвищення рівня прибутковості, в той час як зниження обсягів може призвести до зниження рівня прибутковості.

Зниження обсягів виробництва, в умовах сучасної економіки, часто спричинює зниження рівня прибутковості, особливо при відсутності компенсацій через зростання цін та інші фактори. З іншого боку, поліпшення умов реалізації продукції та розрахунково-платіжних відносин може призвести до підвищення рівня прибутковості підприємства. Важливо вивчати ринкові умови та можливості введення продукції на ринок шляхом розширення обсягів продажу.

Зміна рівня собівартості продукції є істотним фактором, що впливає на рентабельність господарської діяльності. Зв'язок між рівнем рентабельності та рівнем собівартості є оборотним: нижча собівартість продукції призводить до вищого рівня рентабельності і навпаки.

Суттєвим чинником, що прямо впливає на рівень рентабельності господарюючого суб'єкту, є рівень цін, які використовуються. В умовах

лібералізації рівень вільних цін встановлюється самим підприємством в залежності від конкурентоспроможності реалізованої продукції, попиту і пропозиції. Таким чином, підприємство може впливати на рентабельність через встановлення цін.

Незалежним від підприємства фактором, який впливає на рентабельність, є державне регулювання цін для підприємств-монополістів. Важливо враховувати цей фактор при оцінці результатів підприємницької діяльності.

Прибутковість вкладеного капіталу залежить від розміру доданої вартості в галузі. Фондоємні галузі, такі як металургія та хімічна промисловість, можуть бути менш прибутковими через велику вартість основних фондів. З іншого боку, рентабельність продукції у них може бути високою.

У матеріаломістких галузях, де велика питома вага витрат припадає на сировину, рентабельність продукції може бути низькою, а рентабельність капіталу залежить від технологічного устаткування.

Зарплатоємні галузі, які ґрунтуються на людському капіталі (наприклад, сфера послуг, виробництво високотехнологічної продукції), вимагають ефективної системи мотивації персоналу.

Рентабельність також залежить від частки ринку компанії в галузі і її стратегічної орієнтації. Великі підприємства та спеціалізовані компанії мають шанс досягти високої рентабельності.

Мінімально припустима рентабельність може бути визначена альтернативною прибутковістю, такою як депозитні ставки комерційних банків, але для виробничих компаній мінімальною вважається рентабельність на рівні 8-10%. Реальний бізнес завжди має резерви росту, що слід враховувати при оцінці поточного рівня рентабельності.

1.2. Методичні основи визначення рівня прибутковості діяльності підприємства

Прибуток є ключовою фінансовою категорією, яка відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Він служить важливим показником ефективності виробництва та визначає обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці та рівень собівартості. Прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку та інтенсифікацію виробництва, незалежно від форми власності підприємства, і виступає джерелом формування бюджетних ресурсів держави.

У перехідний період до ринкових умов господарювання підприємства набули фінансову самостійність і незалежність, отримавши право вирішувати, на які цілі та в яких розмірах спрямовувати прибуток. Прибуток представляє собою різницю між доходами та витратами на виробництво та реалізацію продукції.

Прибуток, як фінансовий результат, виконує ряд важливих функцій в ринковій економіці. По-перше, він є критерієм та показником ефективності діяльності підприємства, свідчачи про його ефективність. Однак для власників, робітників та кредиторів важлива не лише факт прибутковості, але й його конкретна величина, яка визначає, наскільки вдалим є підприємницький підхід. Величина прибутку залежить від багатьох факторів.

По-друге, прибуток має стимулюючу функцію в ринковій економіці, визначаючи дії господарюючих суб'єктів. Його розподіл визначається алгоритмом національної економіки, включаючи оподаткування, і виступає джерелом соціальних благ для трудового колективу, забезпечуючи матеріальне заохочення та соціальні пільги.

Прибуток виступає основним джерелом приросту власного капіталу підприємства та важливим показником його фінансової ефективності в умовах ринкової економіки. Власники та менеджери, враховуючи розмір прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства, приймають рішення щодо

дивідендної та інвестиційної політики, орієнтованої на перспективи розвитку. У конкурентному середовищі прибуток є основною метою підприємства, що виступає джерелом оновлення виробничих фондів.

По-третє, прибуток є джерелом формування доходів для бюджетів різних рівнів. Цей дохід подається у бюджети у формі податків та інших економічних внесків і використовується на різні цілі, затвержені законодавчою частиною бюджету.

Методологічні засади формування інформації про доходи від звичайної діяльності підприємства та її відображення в фінансовій звітності визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку «Доход». Під доходами розуміється збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу. Визнання доходу пов'язане з принципами нарахування та відповідності доходів і витрат.

Економічно, прибуток визначається як грошовий вираз частини вартості додаткового продукту, тобто та частина виробленої і реалізованої вартості, яка залишається після покриття всіх витрат. Це показник ефективності діяльності, адже наявність прибутку свідчить про рентабельність.

Прибуток виконує стимулюючу функцію, бо в ринковому середовищі він стає основною метою підприємства і джерелом приросту власного капіталу. Це сприяє фінансуванню оновлення та розвитку виробничих фондів. Також прибуток виступає джерелом соціального розвитку трудового колективу.

Прибуток є важливим елементом формування доходів різних рівнів бюджетів. Таким чином, він впливає на економічний та соціальний розвиток підприємства і держави загалом. У ринкових умовах прибуток стає ключовим чинником успішної господарської діяльності та стимулом до подальшого розвитку.

Прибуток підприємства формується внаслідок різних видів діяльності та представляє собою складну систему, що включає кілька складових:

1. Чистий дохід від реалізації продукції (виручка): це основна мета діяльності підприємства, яка виникає з операцій з виробництва та реалізації продукції, послуг або робіт.

2. Валовий (балансовий) прибуток (збиток): це різниця між виручкою та витратами, яка відображає загальний фінансовий результат підприємства перед врахуванням податків.

3. Фінансовий результат від операційної діяльності: визначається як різниця між доходами та витратами, пов'язаними з основною діяльністю підприємства та іншими операціями, не включаючи інвестиції чи фінансові операції.

4. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування: це фінансовий результат, який враховується перед оподаткуванням.

5. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності: це величина, що враховується після оподаткування та включає оподатковану частину прибутку.

6. Прибуток від іншої (надзвичайної) діяльності: включає в себе доходи та витрати, пов'язані з операціями, що виникають внаслідок надзвичайних обставин або операцій, що не є частиною звичайної діяльності.

Прибуток від реалізації продукції утворюється через розподіл виручки, від якої віднімаються непрямі податки та собівартість продукції. Він визнається при виконанні умов, таких як передача власності покупцеві, відсутність подальшого управління продукцією та можливість достовірного розрахунку суми доходу.

Ці складові визначають фінансовий результат підприємства та його здатність до саморозвитку і фінансування.

Податковий та обліковий прибутки є ключовими показниками фінансової діяльності підприємства і розраховуються за різними методиками.

1. Податковий прибуток – є сумою прибутку підприємства, яка обчислюється відповідно до вимог податкового законодавства і є об'єктом оподаткування за певний звітний період.

Податковий прибуток (Оо) обчислюється за формулою:

$$O_o = D_v - (B_v + A), \text{ де} \quad (1.6)$$

-Оо – об'єкт оподаткування податку на прибуток (податковий прибуток),

Дв – скориговані валові доходи підприємства за звітний період,

Вв – скориговані валові витрати підприємства за звітний період,

А – сума нарахованої за звітний період амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших оборотних активів.

2. Обліковий прибуток – є сумою прибутку до оподаткування, визначеною в бухгалтерському (фінансовому) обліку, і відображається в звіті про фінансові результати підприємства за звітний період.

Види облікового прибутку: валовий прибуток від реалізації продукції, робіт, послуг; прибуток від операційної діяльності; прибуток від звичайної діяльності до оподаткування; прибуток від надзвичайних подій.

Розподіл облікового прибутку може включати прибуток від звичайної діяльності, чистий прибуток та нерозподілений прибуток підприємства.

Важливо враховувати, що різниця між податковим та обліковим прибутками може виникнути через відмінності в методиках їх обчислення, що визначаються податковим та бухгалтерським законодавством.

Чистий дохід від реалізації продукції – це прибуток, який отримує підприємство від реалізації продукції після врахування сум акцизного збору, податку на додану вартість (ПДВ) та інших вирахувань.

Чистий дохід (Д) обчислюється за формулою:

$$D = D_p - \text{ПДВ} - A - B_i, \text{ де} \quad (1.7)$$

Д – чистий дохід,

Др – виручка від реалізації продукції,

ПДВ – податок на додану вартість,

А – акцизний збір,

Ві – інші вирахування з доходу.

Загальний прибуток є кінцевим результатом діяльності підприємства і включає прибуток від усіх видів його діяльності.

Функції загального прибутку:

– Джерело фінансування – прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та покращення його матеріально-технічної бази.

– Зростання прибутку: – діяльність підприємства спрямована на забезпечення зростання прибутку або його стабілізацію на певному рівні.

Прибуток після оподаткування (чистий прибуток) – це та частина прибутку, яка залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства та після сплати податків.

Весь прибуток підприємства, одержаний від усіх видів діяльності, до його оподаткування та розподілу. Інакше називається балансовим прибутком. Прибуток після оподаткування, який реально поступає в розпорядження підприємства.

1.3. Актуальні шляхи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств

Тому основна мета аналізу прибутку і рентабельності – виявлення і оцінка резервів зростання фінансових результатів та впровадження їх у виробництво.

Основними резервами зростання прибутку від реалізації є:

- збільшення обсягу реалізації продукції;
- зниження собівартості реалізованої продукції;
- поліпшення якості продукції.

Збільшення обсягу реалізації продукції досягається за рахунок:

- зростання обсягу виробництва продукції;
- зменшення залишків готової продукції на кінець звітного періоду;
- підвищення рівня цін.

Рис. 1.1 Резерви збільшення прибутку підприємства

Джерело: [16]

Розглядаючи резерви максимізації прибутку слід звернути увагу на те, що прибуток залежить як від доходів підприємства, так і від його витрат.

Прибуток у сфері виробництва олійножирової продукції синтезує в собі ключові аспекти функціонування підприємства. Для забезпечення зростання прибутку на підприємстві цілеспрямовано слід вживати наступні заходи:

- Розширення обсягів виробництва і реалізації продукції: збільшення обсягів виробництва олійножирової продукції та активне її реалізація.
- Розширення асортименту та підвищення якості продукції: орієнтація на ринок з впровадженням нових видів та покращенням якості олійножирових продуктів.
- Підвищення продуктивності праці: впровадження заходів, спрямованих на підвищення ефективності праці працівників.
- Зменшення витрат на виробництво: оптимізація процесів для зниження собівартості олійножирової продукції.
- Ефективне використання ресурсів: максимізація використання всіх наявних ресурсів, зокрема фінансових.
- Гнучка цінова політика: грамотне формування цін з урахуванням ринкових умов та конкуренції.

- Оптимізація договірних відносин: розробка та управління договірними відносинами з постачальниками та покупцями.
- Раціональне розподілення прибутку: ефективне інвестування отриманого прибутку для досягнення оптимального ефекту.

Аналіз прибутку на мікро- та макроекономічних рівнях є важливим етапом для підприємств олійножирової галузі. Він дозволяє розглянути процес утворення прибутку на рівні підприємства та показати його місце в національному доході. Основною перспективою для отримання прибутку є ефективна реалізація виробленої продукції, що дозволяє компенсувати витрати та отримати додатковий прибуток. Прибутковість підприємств у цій галузі є важливим показником ефективності, відображаючи задоволення суспільних потреб

Розмір прибутку на підприємствах олійножирової галузі є динамічним параметром, який обумовлюється декількома факторами:

1. Рівнем капіталовкладень: чим більше коштів вкладено в виробництво, тим більші обсяги виробництва та прибуток можливо отримати.
2. Прибутковістю капіталовкладень: ефективне співвідношення між прибутком та витратами капіталовкладень є ключовим аспектом забезпечення прибутку.
3. Технічним розвитком і технологічними особливостями: вдосконалення технічного розвитку та технологій зменшує витрати на виробництво, що сприяє збільшенню частки прибутку в продукції.
4. Швидкістю обороту капіталу: прискорення обороту капіталу, навіть при фіксованих капіталовкладеннях, сприяє збільшенню обсягів виробництва та, відповідно, прибутку.
5. Ринковою ціною на продукцію: зміни на ринку впливають на розмір прибутку; цінова політика повинна враховувати ринкові умови та конкуренцію.

Декомпозиція шляхів максимізації прибутковості підприємств представлена на рис. 1.2.

<p>1. Скорочення витрат</p> <p>1)виробництво або закупка деталей на стороні; 2)покупці не цінують окремі складові товару; 3)у конкурентів більш високі показники рентабельності продажів; 4)витрати на одиницю продукції стрімко зростають</p>	<p>2. Підвищення ціни</p> <p>1)прибутковість сегменту низька; 2)покупці високо оцінюють продукцію; 3)більш низькі ціни, ніж у конкурента; 4)якість та властивості продукції набагато вищі, ніж у конкурентів</p>	<p>3. Зниження ціни</p> <p>1)нижчі ціни конкурентів; 2)втрата частки ринку через ціни 3)мала ймовірність зниження цін конкурентами; 4)ціна – найбільш важливий показник для покупців; 5)висока прибутковість діяльності</p>
<p>11.Методи ринкової економіки</p> <p>1)аналіз бізнес середовища; 2)оцінка вартості капіталу; 3)вплив фінансового леверіджу 4)оцінка ЕВІТ 5)оцінка інвестицій</p>	<p>Шляхи підвищення прибутковості</p>	<p>4. Зміни структури діяльності</p> <p>1)прибутковість напрямків діяльності сильно відрізняється; 2)відносні частки ринку сегментів різні; 3)оцінки покупців різних сегментів різні; 4)можливість завоювання лідерства при концентрації на окремому сегменті</p>
<p>10. Інновації</p> <p>1)успішність діяльності; 2)можливість використання закордонного досвіду; 3)можливість копіювання новітніх тенденцій</p>		<p>5. Розширення діяльності у суміжному сегменті</p> <p>1)можливість використання переваг та досвіду; 2)переваги у розмірах та прибутковості над конкурентами суміжних сегментів</p>
<p>9. Підвищення рівня якості та обслуговування</p> <p>1)низька якість продукції конкурентів; 2)незадоволення покупців продукцією на ринку; 3)низький рівень іміджу</p>		<p>6. Розширення діяльності у існуючих сегментах</p> <p>1) ріст діяльності підприємства з більшими темпами, ріст ринку; 2) поглинання конкурентів; 3) досягнення більш високих цін (низьких витрат), ніж у будь-якого конкурента</p>
<p>8. Зміни в основній діяльності</p> <p>1)інтеграція з постачальниками або посередниками; 2)концентрація на тому виді діяльності, який має переваги перед головним конкурентом</p>	<p>7. Проникнення у нові сегменти</p> <p>1)наявність потужностей та резервів; 2)слабке конкурентне середовище; 3)ново бачення сегментів</p>	

Рис. 1.2. Декомпозиція шляхів підвищення прибутковості підприємств

Джерело: [35, с.99]

Диференціація прибутку між різними підприємствами та галузями створює стимули для пошуку можливостей отримання надприбутку.

Надлишковий прибуток визначається різницею між ринковою та індивідуальною вартістю виробництва, що зумовлюється вищою продуктивністю праці. Його формування може бути наслідком сприятливих природних чи економічних умов, а також ефективної діяльності підприємства та його виробничого колективу. Оптимальне використання внутрішніх резервів та раціоналізація процесів дозволяють досягти надприбуткового ефекту в умовах олійножирової галузі.

Заходи для оптимізації прибутку на підприємствах олійножирової галузі можна розглядати через призму наступних напрямків:

1. Скорочення витрат:

– раціональне управління ланцюгом постачання та оптимізація закупівель;

– вивчення чинників, які впливають на сприйняття ціни покупцями та конкурентами.

2. Підвищення ціни:

– визначення вартості та вигод для підвищення цін в прибуткових сегментах;

– аналіз конкурентів та адаптація цін на високоякісну продукцію.

3. Зниження ціни:

– визначення стратегії цінової конкуренції та збереження частки ринку;

– з'ясування, чому покупці обирають конкурентів через цінові причини.

4. Зміни в структурі діяльності:

– концентрація на сегментах ринку з найвищою прибутковістю;

– визначення напрямків, де прибуток значно відрізняється.

5. Диверсифікація діяльності:

– перенесення успіху в одному сегменті на інші;

- забезпечення переваг та прибутковості над конкурентами в різних сегментах.

6. Розширення в існуючих сегментах:

- збільшення обсягів виробництва та придбання конкурентів;
- управління вартістю та забезпечення конкурентоспроможності.

7. Проникнення в нові сегменти:

- використання невикористаних можливостей та слабких сторін ринку;
- запровадження нових підходів до сегментів з вигідними перспективами.

8. Зміни в основній діяльності:

- інтеграція з постачальниками та посередниками – підвищення ефективності ланцюга постачання;
- концентрація на перевагах – фокус на областях діяльності, де підприємство має переваги.

9. Підвищення рівня якості та обслуговування

- оцінка конкурентів – виявлення областей, де якість продукції конкурентів нижча;
- підвищення іміджу – забезпечення високого рівня задоволення покупців та зміцнення іміджу.

10. Інновації:

- успішність інновацій – визначення можливостей для впровадження нововведень;
- аналіз світового досвіду – використання міжнародного досвіду та впровадження сучасних тенденцій.

Ці засоби стають ефективними інструментами для досягнення оптимального рівня прибутковості на підприємствах олійножирової галузі.

Висновки до розділу 1

Нами були розглянуті теоретико-методичні аспекти максимізації прибутковості діяльності підприємств олійножирової галузі. Виявлено, що ключові фактори, що впливають на рівень прибутку, включають обсяги виробництва, співвідношення прибутку і витрат, технічний розвиток, оборот капіталу та ринкові ціни.

Розглянуто три методи планування прибутку: прямий розрахунок, аналітичний та точка беззбитковості. Визначено, що прямий розрахунок базується на прогнозованому обсязі продажу, виробничій програмі та урахуванні трудових витрат. Аналітичний метод застосовується при стабільних умовах господарювання, а точка беззбитковості визначає розмір виручки, при якому підприємство не отримує прибутку чи збитку.

Узагальнено, що ефективне планування прибутку вимагає врахування усіх аспектів виробництва, витрат та ринкових умов. Підкреслено важливість оптимізації виробничих процесів, контролю витрат і адаптації до змін на ринку для досягнення максимальної прибутковості.

В цілому, вивчення теоретико-методичних аспектів максимізації прибутковості олійно-жирових підприємств дозволяє розробити ефективні стратегії управління, спрямовані на оптимізацію фінансових результатів та забезпечення стійкості підприємства в умовах конкурентної ринкової динаміки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ТА РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОЛІЙНОЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ОЛІЙНОЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Діагностика стану олійножирової галузі України

На сьогоднішній день олійнопродуктовий підкомплекс агропромислового комплексу України визначається як сфера, що переживає найбільш динамічний розвиток порівняно з іншими галузями національної економіки. Розвиток виробництва олій та жирів відзначається значним потенціалом, сприятливим як для експорту, так і для забезпечення продовольчої безпеки на внутрішньому ринку.

Проте, не зважаючи на успіх у світовому виробництві та експорті олійних культур за останні 10 років, олійна галузь зіткнулася з комплексом проблем. Серед них – екстенсивний характер розвитку сировинної бази, старіння необоротних активів та нестача обігових коштів. Членство України у СОТ лише поглибило ці проблеми та створило загрози для подальшого розвитку підприємств галузі. Оцінка основних загроз вимагає проведення наукових досліджень та аналізу.

Необхідно визнати, що українські переробники олійних культур займають чільне місце на світовому ринку. У взаємодії зі світовим агропродовольчим ринком виникає ряд проблем, таких як висока залежність від протекціонізму у розвинених країнах, відсутність або недосконалість ринкового механізму в Україні та недоліки у державних методах регулювання.

Слід відзначити, що олійножирова галузь є однією з небагатьох, де реалізується збалансована економічна політика, спрямована на підтримку інтересів як держави, так і учасників вітчизняного ринку. Зокрема, завдяки встановленню експортного мита на насіння олійних культур, держава надає підтримку вітчизняним переробникам, що, у свою чергу, підтримує ціни на продукцію на рівні, достатньому для беззбиткового виробництва.

Олійні культури в сучасному світі відіграють важливу роль у економіці багатьох країн. Протягом останніх 50 років спостерігається позитивна динаміка зростання їх виробництва, що зросло майже в 16 разів – з 37 млн тонн до 597,41 млн тонн. [31].

Трансформація структури споживання жирів в розвинених країнах вказує на зменшення частки тваринних жирів та зростання частки рослинних у харчуванні населення. Помітне також збільшення використання олії для технічних потреб, таких як виробництво дизельного палива, миючих засобів та фарб.

Основні олійні культури, такі як соя, ріпак та соняшник, а також льон, кукурудза, гірчиця, арахіс та інші, знаходять широке застосування. Крім того, значні обсяги олії виробляються з олійних пальм.

Відзначається, що пріоритети різних регіонів у виробництві олійних культур залежать від природно-кліматичних умов та тенденцій вирощування. Країни, такі як США, Бразилія та Аргентина, визначають світове виробництво сої, тоді як в ЄС ріпак випереджає інші культури за площами посівів.

Україна є одним із найбільших виробників соняшnikової олії разом з Росією, країнами ЄС, Аргентиною та Туреччиною. Також вона відзначається як важливий експортер цієї продукції. Ріпакове насіння займає основну частку вирощування олійних культур в ЄС, а Канада та Україна є головними світовими експортерами цього продукту [44].

Таким чином, олійножировий сектор є ключовим компонентом світового агропромислового комплексу, визначаючи економічні та харчові аспекти багатьох країн.

Значні площі та обсяги виробництва насіння олійних культур у світі зросли завдяки кардинальній зміні якості як насіння, так і продуктів його переробки, що призвело до значного розширення їхнього використання, насамперед у харчовій галузі та кормовиробництві, а також в інших галузях.

Найбільшу питому вагу в структурі світового виробництва має пальмова олія (36%), а соєва, ріпакова та соняшникова олія – відповідно 28%, 13% та 10% (рис. 2.1).

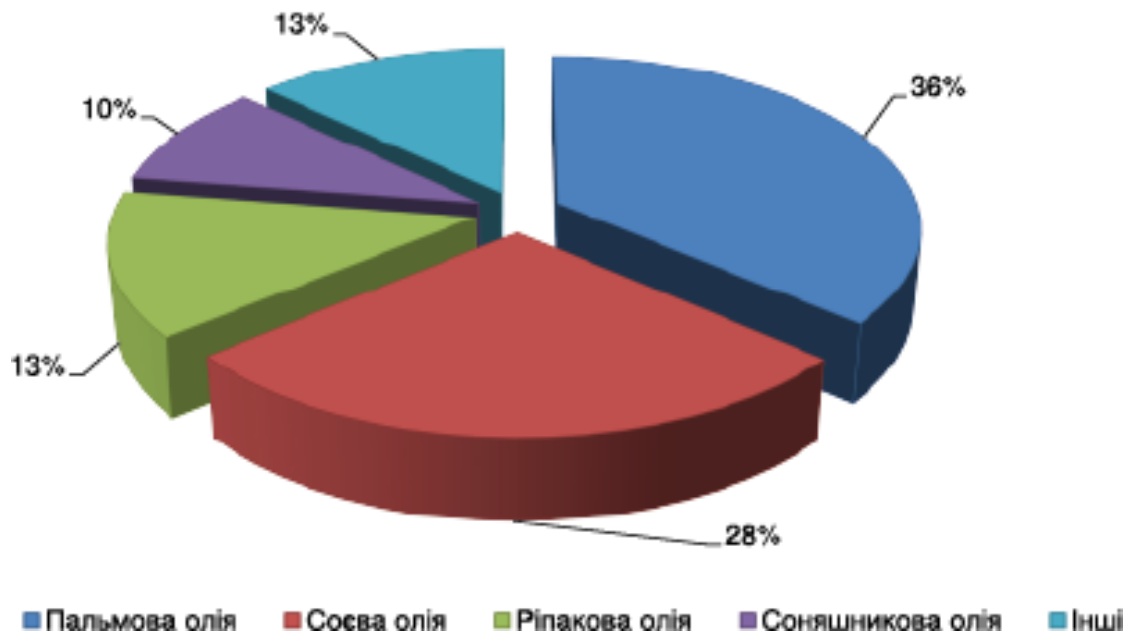

Рис.2.1 Питома вага окремих видів олії в загальних обсягах світового виробництва

Джерело: [32]

Формування цін на світовому ринку олійних культур залежить від різних макроекономічних факторів. До них входять:

1. Пропозиція та залишки насіння в країнах-лідерах: обсяги насіння та залишки в провідних країнах впливають на загальний обсяг пропозиції на ринку.
2. Курс долара США до інших світових валют: зміни в обмінному курсі долара можуть впливати на конкурентоспроможність продукції на світовому ринку.
3. Попит ключових країн-імпортерів: запит на продукцію від країн-імпортерів грає ключову роль у формуванні цін.
4. Стабільний високий попит на сою: постійний і стабільний попит на сою також впливає на ціни олійних культур.

5. Переорієнтація імпортерів на південноамериканський ринок: зміна у виборі імпортерами південноамериканського ринку може впливати на обсяги імпорту з інших регіонів, зокрема зі США.

6. Низька маржинальність переробки ріпаку в ЄС: економічні умови переробки ріпаку в Європейському Союзі можуть впливати на глобальні ціни.

7. Зростання цін на соєвий і ріпаковий шрот: зміни в цінах на похідні продукти, такі як соєвий і ріпаковий шрот, впливають на ціни олійних культур.

8. Зміни ціни на нафту: цінові коливання на ринку нафти можуть також відобразитися на цінах олійних культур.

Ціни також залежать від рівня підтримки сільськогосподарських виробників у різних країнах. Зараз відбуваються зміни в розподілі підтримки сільського господарства на світовому рівні, наприклад, збільшення частки підтримки від Китаю.

На ринку соняшникової олії, який є ключовим для України, світовий обсяг виробництва та споживання оцінюється у 20,2 млн тонн. При розвитку конкурентоспроможних цін у новому сезоні, спостерігається можливість збільшення споживання.

Розвиток олійножирового виробництва в Україні має великі перспективи для задоволення внутрішніх потреб та забезпечення попиту на зовнішньому ринку. За 30 років незалежності, ця галузь стала однією з найуспішніших в економіці, перевищуючи обсяги виробництва продукції 1990 року більш ніж у 6 разів [31].

Утім, ще у 1998 році однією з головних проблем було відновлення роботи української олійножирової галузі, яка практично була зруйнована до 1998 року через те, що країна стала лише постачальником сировини на світовому ринку олійництва. У 1999 році Україна навіть імпортувала соняшникову олію. З метою стимулювання зростання виробництва соняшникової олії у 1999 році Верховна Рада України прийняла Закон України "Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних

культур" [42], яким встановлювався податок на експорт насіння соняшнику у розмірі 23% експортної вартості партії з подальшим послабленням.

За останні 20 років в олійножирову галузь України було інвестовано понад \$4 млрд. За час незалежності України зведено понад 80 нових переробних підприємств в олійножировій галузі, включаючи 48 об'єктів економічної зони. Заводи реконструюються, впроваджуються лінії рафінації та дезодорації. Експорт сирової олії став минулим. Значна частина підприємств пройшла реконструкцію. Усі олійноекстракційні заводи України спрямовані не лише на переробку насіння соняшнику, але й на насіння рапсу та сої.

Олійножирове виробництво України є сектором аграрного виробництва, в якому досягнуто баланс економічних інтересів держави, сільськогосподарського та переробного секторів виробництва, що було досягнуто завдяки впровадженню економічних заходів регулювання ринку. Олійножирові підприємства входять до топ-5 найбільших платників податків в Україні. У цій галузі створено 100 тисяч робочих місць всередині країни, і спостерігається стабільна динаміка розвитку. На підприємствах активно впроваджуються новітні технології, підвищується якість та розширюється асортимент продукції. Значний попит на олійножирову продукцію України викликав великий приплив інвестицій у цей сектор.

Висока врожайність та якість насіння соняшнику є основними факторами, які сприяють підвищенню ефективності олійножирового комплексу України. Підвищення врожайності соняшника можливо завдяки дотриманню агротехнічних норм виробництва насіння соняшника, використанню високопродуктивних сортів і гібридів, внесенню добрив та застосуванню хімічних засобів для боротьби з бур'янами, хворобами та шкідниками, а також оптимальному співвідношенню культур у сівозміні.

За останні 24 роки олійножирова галузь України здобула статус лідера на світовому ринку олійництва серед виробників та експортерів соняшnikової олії, яка визнана в більш ніж 125 країнах [31].

Олійножирова галузь в Україні є високо експортно-орієнтованою, при цьому на внутрішньому ринку споживається лише до 20% від загального виробництва олії соняшникової. За короткий період часу вона успішно інтегрувалася в світовий ринок, ставши ключовим постачальником соняшникової олії. Кожна друга тонна цього продукту на світовому ринку виробляється в Україні, що становить понад 55% світового експорту.

Україна залишається лідером у виробництві та експорті соняшникової олії. Цей продукт займає одне з перших місць у товарній структурі українського експорту, а загалом частка олій/жирів та насіння олійних культур переважно належить соняшнику. Індія залишається найбільшим імпортером української соняшникової олії, приймаючи близько 40%, разом із Китаєм та Нідерландами [43].

З 2007 року в Україні функціонує виробництво з переробки сирової пальмової олії в Одеській області. Завдяки цьому підприємству, обладнаному на сучасному рівні, Україна реалізує продукцію в Україні та за її межами для використання у виробництві маргарину, кондитерської та хлібопекарської продукції [16].

Підприємства олійножирової галузі України активно розвивають цінову політику, забезпечуючи стабільні поставки олії соняшникової на внутрішній ринок. За 2021 рік обсяг експорту насіння та плодів олійних культур з України склав \$2,4 млрд, що на 33% більше, ніж у 2020 році. Вартість експорту ріпаку збільшилась, але продажі соєвих бобів знизилися. Основними покупцями українських олійних культур та олії у 2021 році залишаються країни Азії та Європи.

У 2021 році найбільший попит на українську олію традиційно спостерігався з боку Індії, що становило 27,4% від усіх зовнішніх поставок. Значні частки зарубіжних поставок цього виду агропродукції також зафіксовані до Китаю (14%) та Нідерландів (10,8%). Решта важливих країн-імпортерів включає Іспанію (6,7%), Польщу (5,6%), Італію (4,7%), та Ірак

(4,5%). Сукупно ці країни акумулюють близько 74% вартісних поставок української олії на зовнішні ринки [46].

У 2021 році Україна зазнала рекордного врожаю соняшнику, збираючи 16,4 млн тонн (за неофіційними даними компанії Кернел – 16,9 млн тонн), що на 3 млн тонн більше, ніж у попередньому році. Очікувалося, що в сезоні 2021-22 Україна поб'є свої попередні рекорди виробництва та експорту олії, оскільки на глобальному ринку спостерігався попит на соняшникову олію та високі світові ціни [43].

Посівні площі соняшнику в Україні, його врожайність, а також загальний врожай соняшнику починаючи з 2005 року наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка вирощування соняшнику в Україні

Рік	Площа, тис. га	Врожайність, т/га	Врожай, тис. т
2005	3 743	1,26	4 706
2006	3 964	1,34	5 324
2007	3 604	1,16	4 174
2008	4 306	1,52	6 526
2009	4 232	1,50	6 364
2010	4 572	1,48	6.772
2011	4 739	1,83	8 671
2012	5 194	1,61	8 387
2013	5 051	2,19	11 051
2014	5 257	1,93	10 134
2015	5 105	2,19	11 165
2016	6 073	2,24	13 627
2017	6 034	2,03	12 236
2018	6 117	2,32	14 165
2019	5 928	2,57	15 254
2020	6 457	2,03	13 110
2021	6 622	2,46	16 392
2022	4 817	2,17	10 473

Джерело: [12].

Але російське вторгнення призвело до блокування українських чорноморських портів та припинення діяльності багатьох підприємств з

переробки соняшнику. Це змусило переробників та експортерів переглянути свою стратегію та фокусуватися на побудові нових логістичних шляхів для експорту продукції.

В 2022 році, в умовах загальної невизначеності та обмежень, Україна стала великим експортером соняшнику, прискорено реалізовуючи запаси врожаю. Відкриття "зернових коридорів" з частини чорноморських портів в серпні 2022 року значно покращило ситуацію з експортом. За підсумками 2022 календарного року загальний український експорт соняшникової олії склав 4,3 млн тонн на суму \$5,5 млрд (у порівнянні з 5,1 млн тонн на \$6,4 млрд у 2021 році). Україна залишається провідним світовим виробником та експортером олії [29].

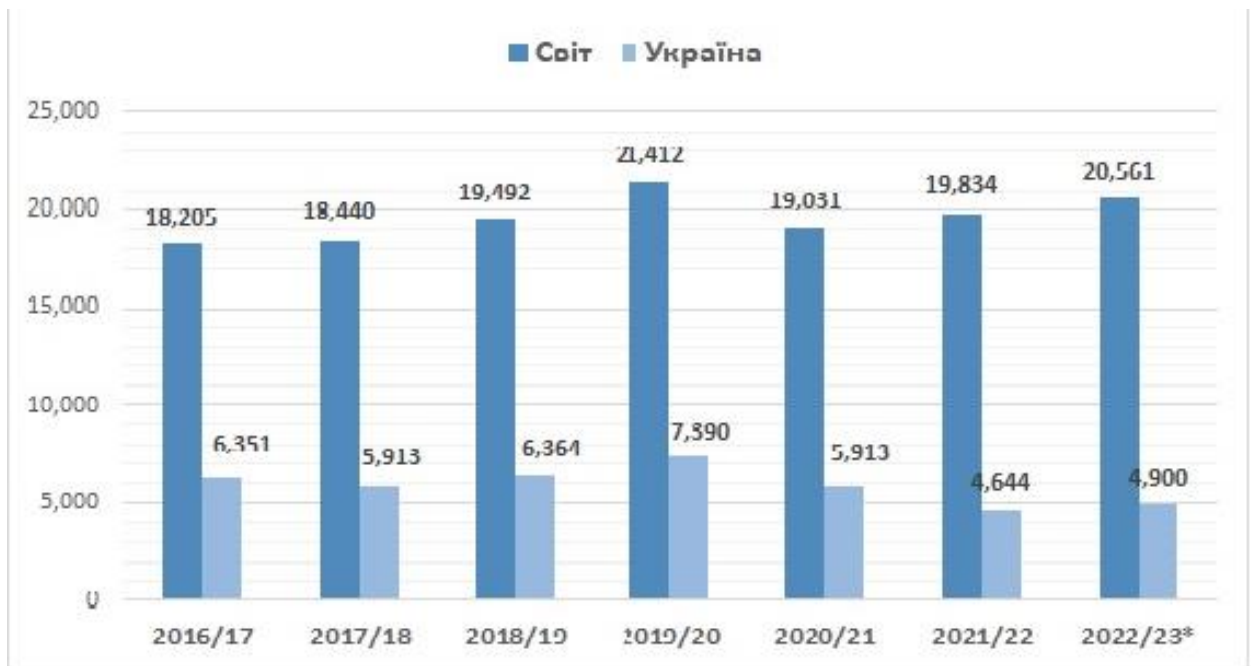

Рис. 2.2. Виробництво соняшникової олії, тис. т.

Джерело: [29].

У 2020 році зниження врожаю соняшнику призвело до значного зниження прибутковості переробки в сезоні 2020-21, досягнувши мінімального рівня в українській історії. У 2021 році з рекордним врожаєм соняшнику ситуація змінилася, і прибутковість переробки значно зросла в перші місяці нового сезону 2021-22 [29].

Але російське вторгнення в лютому 2022 року стало великим шоком для індустрії. Частина підприємств залишилась на окупованій території або була в безпосередній близькості до бойових дій. Окремі заводи у Маріуполі, Каховці, Пологах та інших містах залишилися в зоні конфлікту.

Блокада чорноморських портів від лютого по серпень 2022 року також важливо вплинула на галузь. Експорт олії значно скоротився через блокаду портів, а численні переробники, розташовані віддалено від активних бойових дій, також припиняли виробництво.

Російське вторгнення та блокада портів створили серйозні виклики для галузі переробки соняшнику в Україні, змінюючи стратегію та діловий фокус підприємств.

Через значне зниження обсягів переробки та великі запаси соняшнику в українських фермерів, внутрішні ціни на соняшник в Україні суттєво знизились, що призвело до значного зростання прибутковості переробки, а також відкрило шлях до експорту соняшнику в рекордних для країни обсягах.

Таким чином, в сезоні 2021/22 загальний обсяг виробництва соняшникової олії склав 4.6 млн т (що еквівалентно переробці близько 10 млн т соняшнику), експорт соняшнику – 1.6 млн т. За нашими оцінками, на окупованих територіях було втрачено до 2 млн т соняшнику. Таким чином, запаси соняшнику в Україні на кінець сезону 2021/22, за нашими оцінками, склали від 2.5 до 3.5 млн т. [29].

При врожаї соняшнику в сезоні 2022/23 на рівні 10.5 млн т (згідно офіційних даних), загальна його пропозиція на українському ринку в поточному сезоні ставить близько 13.5 млн т. [29].

Враховуючи, що з початку сезону (вересень 2022) і по кінець лютого українські компанії експортували 1.6 млн т соняшнику, можна очікувати, що в сезоні 2022/23 Україна експортує 2-2.5 млн т соняшнику, переробка ж складе близько 11 млн т, що еквівалентно майже 5 млн т олії. [29].

Загальне споживання соняшникової олії до повномасштабного вторгнення складало до 500 тис. т, в 2023-му ж році можна зробити оцінку в

350-400 тис. т. Таким чином український експорт олії в сезоні 2022/23 залишиться на рівні попереднього сезону та складе близько 4.5 млн т (USDA прогнозує значно менший експорт олії - на рівні 3.9 млн т, соняшнику – 2.6 млн т). [29].

За першу половину сезону (з вересня 2022 року по лютий 2023 року включно) Україна експортувала 2.7 млн т олії. [29].

Наразі відсутні точні дані щодо найбільших переробників у сезоні 2021/22, проте за непрямыми даними можна зробити кілька висновків.

Кернел залишається лідером ринку, переробивши близько 2.2 млн т соняшнику та виробивши 1 млн т олії в сезоні 2021/22, з часткою ринку 22%.

Міжнародні компанії втрачають позиції через різні обставини, такі як залишення активів на окупованих територіях, зупинка виробництва через блокаду портів та інші фактори. Bunge має частку ринку, що зменшилась близько до 10% в сезоні 2021/22, але може ще зменшитися через зупинку виробництва у Миколаєві [29].

МХП використовує значний обсяг соняшнику в процесі виробництва м'яса птиці та збільшила свою частку ринку, досягаючи близько 6% в сезоні 2021/22. Прогнозується, що їх частка збільшиться в новому сезоні – 2022/23.

Прогнозується, що в сезоні 2022/23 частка ринку локальних гравців середнього рівня зросте, таких як ViOil, Оліяр, Allseeds, Градолія, Ніжинський ОЕЗ. У більш довгостроковій перспективі міжнародні компанії повернуть свою частку ринку, і конкуренція між переробниками знову загостриться.

За даними асоціації «Укроліяпром», сумарна потужність олійножирових підприємств перевищує 10 млн тонн переробки насіння соняшнику щороку [46, с.8]. До п'ятірки виробників рафінованої олії входять [46]:

1. ПрАТ «Дніпропетровський олійноекстракційний завод» (входить до структури Bunge).

2. ТОВ «Дельта Вілмар Україна».

3. ПрАТ «Полтавський олійноекстракційний завод – Кернел-Груп» (входить до складу Kernel).

4. ТОВ «Приколотнянський ОЕЗ» (входить до складу Kernel).

5. ПП «Оліяр».

Ці підприємства визначають ринкову динаміку та є ключовими гравцями в сфері виробництва та експорту рафінованої олії в Україні.

Таким чином можна сформулювати висновки, що відображають ключові переваги та потенціал олійножирової промисловості України. Дійсно, ця галузь має кілька переваг, які роблять її стабільною та привабливою для інвесторів і капіталовкладень:

1. Потенціал зростання виробництва: Україна володіє значним потенціалом для збільшення виробництва олійних культур, зокрема соняшнику та сої. Це створює можливості для розширення виробництва та експорту продукції.

2. Кліматичні умови: сприятливі кліматичні умови сприяють високому врожаю олійних культур, що є важливим фактором для успішного виробництва.

3. Збільшення світового попиту: зростання світового попиту на макух олійних культур створює можливості для українських виробників збільшити обсяги експорту та розширити ринки збуту.

4. Розширення ринків збуту: при якісній продукції та конкурентоспроможних цінах українські виробники можуть розширити ринки збуту як в межах країни, так і за її межами.

5. Низькі бар'єри входження: ринок олійножирової промисловості має низькі бар'єри для входження, що дозволяє новим учасникам легко увійти в галузь та розвивати своє виробництво.

6. Висока рентабельність: висока рентабельність виробництва створює економічні стимули для інвесторів та компаній, що діють у цьому секторі.

Ці чинники разом роблять олійножирову промисловість важливим гравцем в економіці України і відкривають перспективи для подальшого розвитку та інвестування в цю галузь.

2.2. Техніко-економічна характеристика олійножирових підприємств

У якості підприємств олійножирової галузі, діяльність яких буде досліджена в роботі обрано наступних виробників молочної продукції: ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» та ТОВ «Форес» [36; 39; 40; 41].

Техніко-економічна характеристика ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» розташований у місті Вінниця на вулиці Немирівське шосе та є одним із найбільших та найпотужніших підприємств з переробки олійних культур та виробництва рослинних олій та жирів в Україні. Компанія є частиною промислової групи «Віойл», що має у своєму складі також інший олійножировий комбінат в Чернівцях та цілу мережу зернохосовищ загальною потужністю приблизно 360 тис. тон.

Промислова група «Віойл» є вертикально-інтегрованим холдингом, який об'єднує підприємства, відповідальні за закупівлю сировини, зберігання, виробництво та продаж готової продукції. Заснована у 1992 році, група почала свою виробничу та логістичну діяльність, здійснюючи давальницькі операції з переробки олійного насіння на Вінницькому та Чернівецькому олійножирових комбінатах.

ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» розпочало свою історію будівництва у 1951 році і на сьогоднішній день є одним із найбільших та найпотужніших підприємств з переробки олійних культур та виробництва рослинних олій та жирів в Україні. У склад підприємства входять:

1. Олійноекстракційний завод №1: Переробляє до 1000 тонн насіння соняшнику, 600 тонн насіння ріпаку або 355 тонн соєвих бобів на добу.
2. Олійноекстракційний завод №2: Переробляє до 1300 тонн насіння соняшнику, 1000 тонн насіння ріпаку або 700 тонн соєвих бобів на добу.

3. Гідрогенізаційний завод: Виробляє 140 тонн нерафінованих саломасів та 90 тонн рафінованої дезодорованої олії на добу.

4. Цех фасування: Здійснює фасування олії в полімерні пляшки (30 тонн/добу) та фасування жирів та маргаринів (60 тонн/добу).

5. Дільниця гранулювання лушпиння: Має потужність до 210 тонн на добу.

6. Елеватор насіння: Місткістю 24000 тонн насіння соняшнику.

7. Елеватор шроту: Місткістю 3200 тонн.

8. Резервуари для зберігання олії: Об'ємом 12505 м³.

9. Котельня: Загальною потужністю 30 тонн пари на годину.

З 2006 року проведено реструктуризацію холдингу, і утворена Промислова Група «Віойл» (ПГ «Віойл»), яка на сьогодні налічує 13 елеваторів та два олійножирових комбінати (ОЖК) – Вінницький та Чернівецький. Стратегічним напрямком діяльності ПГ «Віойл» є збільшення виробничих потужностей, і зараз щоденно переробляється до 2750 тонн олійного насіння у перерахунку на насіння соняшнику.

ПГ «Віойл» зосереджена на виробництві рослинних жирів спеціального призначення, таких як жири для кондитерської, кулінарної, хлібопекарської та молочної промисловості. Сировинна база підприємства розширена за рахунок використання тропічних олій та жирів, таких як пальмова, кокосова, пальмоядровата та їх фракції. З використанням технологій модифікації, таких як гідрогенізація та переетерефікація, можливо створювати жири, відповідні потребам споживача.

Пріоритетні напрямки діяльності ПГ «Віойл» включають:

1. Зростання об'ємів виробництва: підприємство ставить перед собою завдання по постійному збільшенню виробничих масштабів.

2. Безпека і якість продукції: контроль якості сировини та готової продукції відповідає вимогам діючих стандартів та міжнародних принципів НАССР.

3. Використання високоякісної сировини: ПГ «Віойл» акцентує на використанні якісної сировини для виробництва своєї продукції.

4. Раціональне використання ресурсів: впровадження ресурсноощадних технологій для раціонального використання природних ресурсів.

5. Оптимізація витрат на виробництво: максимізація продуктивності та ефективність виробництва.

6. Диверсифікація ринків збуту: ПГ «Віойл» розширює ринки збуту, експортуючи свою продукцію в більше шістдесяти країн світу.

7. Географічне положення: унікальне розташування підприємства в зоні зі зростаючим об'ємом вирощування ріпаку, сої та соняшнику.

8. Універсальність виробництва: можливість переробки трьох видів олійних культур - ріпаку, соняшнику та сої.

9. Наявність власних потужностей для зберігання: Забезпечення потреб в зберіганні олійної сировини та готової продукції.

10. Багатоваріантність транспортування: здійснення оптимального транспортування продукції для зменшення витрат на логістику та хеджування ризиків цінових коливань.

Продукція ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» включає більше 60 найменувань і охоплює різноманітні види жирів та олій, а також інші продукти. Основні види продукції включають:

1. Олії рослинні:

- Нерафіновані,
- Рафіновані дезодоровані,
- Наливні,
- Фасовані.

2. Кондитерські та кулінарні жири:

- Саломаси різних марок.

3. М'які маргарини:

- В асортименті різної калорійності.

4. Шроти тостовані.

5. Лушпиння гранульоване.

6. Кисень технічний.

Продукція комбінату знаходить свій споживач не лише в Україні, а й за кордоном, зокрема в країнах Азії, Близького Сходу та Китаї. Зараз Вінницький олійножировий комбінат випускає понад 40 видів продукції, яка регулярно визнається на провідних конкурсах в Україні та Росії. Продукція комбінату має золоті і срібні відзнаки, а також «Зірки якості».

ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» продовжує розширювати асортимент і нарощувати обсяги виробництва. Це підприємство, що вже лідирує за потужністю в Європі, має плани збільшити обсяги переробки сої на 200 тонн на добу з кондиціонуванням та вологотепловою обробкою.

Перспективи розвитку ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» – продовження успішного шляху та зміцнення лідерства на ринку. Зараз вже лідер з потужністю в Європі, комбінат має амбітні плани, що стосуються розширення асортименту та збільшення виробничих можливостей.

Однією з ключових перспектив є збільшення обсягів переробки сої на 200 тонн на добу з використанням сучасних технологій кондиціонування та вологотеплової обробки. Це сприятиме розширенню виробництва та задоволенню зростаючого попиту на продукцію. Такий крок дозволить зміцнити позиції на ринку олій та жирів.

Диверсифікація продукції та введення нових продуктів у асортимент також становить важливий напрямок розвитку. Створення інноваційних продуктів, які відповідають вимогам споживачів, сприятиме розширенню ринків збуту та підвищенню конкурентоспроможності.

Успішна реалізація стратегії зростання обсягів виробництва має підтримуватися впровадженням ресурсно-ощадливих технологій та оптимізацією витрат на виробництво. Важливим аспектом є також контроль якості на кожному етапі виробництва, що дозволить забезпечити високу якість продукції та збільшити лояльність клієнтів.

ПГ «Віойл» може і далі користуватися конкурентними перевагами, такими як унікальне географічне положення, універсальність Вінницького і Чернівецького ОЖК, диверсифікація ринків збуту та власні потужності для зберігання та транспортування продукції.

Загалом, заснована на інноваціях стратегія, зростання виробництва та підвищення якості продукції, дозволяє спрогнозувати подальший успішний розвиток ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» як ключового учасника галузі.

Техніко-економічна характеристика ТОВ «ФОРЕС»

ТОВ «Форес», розташоване за адресою: м. Одеса, вул. Одарія, 9, є об'єктом нашого дослідження. Підприємство визначається як атестований виробник певної продукції. Основною лінією виробництва є майонези, представлені під торгівельними марками «Форес» і «Розмай». Під брендом «Форес» пропонуються столові майонези висококалорійні, серед яких виділяються такі популярні найменування як «Царський», «Маестро» і «Флораль». Ці продукти, ймовірно, представляють вищий клас і відзначаються своєрідністю та вишуканістю.

Під брендом «Розмай» реалізуються столові майонези низькокалорійні, такі як «Провансаль Салатний» і «Провансаль Домашній», а також висококалорійний «Провансаль Класичний». Це свідчить про різноманітність продукції, орієнтованої на різні смакові та дієтичні вподобання споживачів.

ТОВ «Форес» визначає свої основні цілі як виробництво високоякісної та прибуткової продукції, реагування на зміни ринкової кон'юнктури за допомогою логістики та маркетингу, а також забезпечення стабільного надходження коштів для розвитку та удосконалення виробничого процесу. Відзначається особливим акцентом на виробництво майонезів, використовуючи передове обладнання таких світових лідерів, як «Фріма-Корума» та лідерів галузі з упаковки харчових продуктів із країн, таких як Німеччина, Ізраїль, Польща та Болгарія.

Серцем підприємства є міксер-гомогенізатор «Фріма-Корума», що гарантує високотехнологічність та якість приготування майонезів. Застосування сучасного обладнання для фасування підтримує високий стандарт продукції. Процес зберігання всіх складових в сучасних складських приміщеннях забезпечує збереження первісних смакових якостей.

Особлива увага приділяється якості виробництва, використанню високоякісного рафінованого дезодорованого соняшникового масла, а також постійному контролю на всіх етапах виробництва завдяки сучасним бактеріологічним та фізико-хімічним лабораторіям. ТОВ «Форес» гарантує дотримання найвищих стандартів безпеки та якості на кожному етапі виробництва, надаючи споживачам чистоту, безпеку та незмінні смакові якості їхньої продукції.

Важливим елементом є факт атестації підприємства, що свідчить про його відповідність стандартам і якості. Враховуючи диференціацію продукції та наявність різних марок, можна припустити, що ТОВ «Форес» спрямоване на різні сегменти ринку та враховує різноманітні потреби споживачів. ТМ «Форес» – серія майонезів преміум-класу, створених на основі класичних рецептур.

Організаційна структура ТОВ «Форес» представлена на рис. 2.3.

Підприємство ТОВ «Форес» організоване за структурним принципом, включаючи різні відділи та цехи:

Відділи:

1. Бухгалтерія: відповідає за фінансовий облік та звітність підприємства.
2. Лабораторія: займається контролем якості на кожному етапі виробництва.
3. Відділ збуту: організований для ефективного реалізації продукції на ринку.
4. Відділ сировини: відповідає за постачання та якість сировини.
5. Технічний відділ: забезпечує функціонування та обслуговування технічного обладнання.

Рис. 2.3 Організаційна структура ТОВ «Форес»

Джерело: [36].

6. Відділ маркетингу: вивчає ринок, визначає стратегії та сприяє підвищенню продажів.

7. Відділ упакування: організований для виготовлення та упакування продукції.

8. Відділ автоматизованих систем управління: відповідає за ефективність та оптимізацію управлінських процесів.

9. Цех з виробництва та фасування майонезу: Основний цех, де відбувається виробництво та упаковка майонезу.

Враховуючи маркетингові дослідження, виробник пропонує різноманітні формати упакування, включаючи дой-пак, склянки та відра. Упаковка відрізняється сучасним дизайном, захистом від підробок та економічністю, щоб задовольнити потреби та смаки різних споживачів.

Види майонезу ТОВ «Форес» створюються на обладнанні швейцарсько-німецької компанії »FrymaKoruma» – визнаного світового лідера у виробництві обладнання для харчової промисловості. Змішування інгредієнтів майонезу ТОВ «Форес» відбувається в умовах вакууму, що дозволяє уникнути

контакту з навколишнім середовищем і зберегти натуральний смак кінцевого продукту. Фасування видів майонезу ТОВ «Форес» проходить на обладнанні виробництва лідируючих компаній Германії, Ізраїлю, Польщі та Болгарії. Впакування видів майонезу відбувається в умовах, що виключають їхній контакт із повітрям, що забезпечує більш тривале зберігання нашої продукції.

Підприємство ТОВ «Форес» зосереджується на забезпеченні високої якості продукції та відповідає найвищим стандартам у сфері виробництва майонезу. Лабораторія, яка атестована для проведення вимірювань у сфері метрологічного нагляду, гарантує відповідність продукції нормативно-технічній документації, що підтверджується посвідченнями якості та сертифікатами відповідності. Підприємство інвестує в сучасні складські приміщення з холодильними камерами та відділом експедиції, що забезпечує довге зберігання та ефективну доставку продукції. Використання вакуумної упаковки майонезу є додатковим засобом для зберігання його якості.

Компанія постійно розширює свій асортимент, випускаючи нові види продукції та розробляючи інноваційні упаковочні рішення. Участь у виставках та конкурсах свідчить про визнання продукції компанією. Нагороди та визнання, такі як «Золота Фортуна» та «Зірка якості», підтверджують високий стандарт якості майонезу «Форес». Прагнення до інновацій та вдосконалення позначається в нагородах та подальших планах розвитку компанії.

Організаційна структура ТОВ «Форес» є лінійно-функціональною, в якій об'єднані переваги обох типів структур. Це забезпечує відносно швидке прийняття управлінських рішень завдяки ієрархічності та спеціалізації функціональних керівників. Однак існують певні недоліки, такі як складність управління взаєминами між лінійними і функціональними керівниками, перевантаження керівників внаслідок збільшеного потоку інформації та опір змінам під час реорганізації.

ПАТ «Форес» має значний потенціал для подальшого успішного розвитку та утримання лідерської позиції на ринку. Основні перспективи розвитку включають:

1. Розширення продуктового асортименту: постійне вивчення та аналіз сучасних тенденцій ринку дозволяє впроваджувати нові продукти, що відповідають смакам споживачів. Розробка нових видів майонезу або інших соусів може значно розширити асортимент та залучити нових клієнтів.

2. Посилення маркетингових зусиль: ефективні маркетингові стратегії, такі як цільове спрямування на різні сегменти ринку, акції та рекламні кампанії, допоможуть підтримати та розширити популярність бренду «Форес». Активне участь у виставках та конкурсах сприятиме підвищенню визнання та довіри споживачів.

3. Інновації в упаковці та дизайні: вдосконалення упаковки продукції сприяє привертанню уваги споживачів та робить продукцію більш конкурентоспроможною. Розробка екологічно-дружніх упаковочних матеріалів може відповідати сучасним екологічним стандартам.

4. Розширення ринків збуту: подальша експансія на нові ринки, як національні, так і міжнародні, дозволить «Форес» збільшити свою аудиторію та забезпечити стійке зростання обсягів продажів. Розвиток нових каналів дистрибуції та стратегічних партнерств сприятиме швидшому проникненню на ринки.

5. Вдосконалення виробничих технологій: впровадження передових технологій та автоматизація виробничих процесів дозволить оптимізувати витрати, підняти якість продукції та збільшити продуктивність. Інвестиції в дослідження та розвиток допоможуть забезпечити конкурентоспроможність у галузі.

6. Створення лояльної спільноти: активна участь у корпоративній соціальній відповідальності та взаємодія зі споживачами через соціальні мережі підсилить позитивне сприйняття бренду. Створення лояльної спільноти сприятиме стабільному попиту на продукцію.

Спрямованість на інновації, якість продукції та гнучкість у відповіді на ринкові виклики роблять ПАТ «Форес» перспективним учасником ринку, здатним до сталого розвитку та утримання лідерської позиції.

2.3. Фінансово-економічний аналіз прибутковості діяльності олійножирових підприємств України

Фінансово-економічний аналіз прибутковості є ключовим інструментом для оцінки ефективності олійножирових підприємств в Україні. Цей аналіз дозволяє визначити рентабельність виробництва, управління фінансовими ресурсами, ідентифікувати слабкі та сильні сторони бізнесу. Врахування витрат на сировину, виробництво та маркетинг допомагає оптимізувати витрати та максимізувати прибуток. Аналіз показників прибутковості важливий для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень, повертання інвестицій та забезпечення стійкості підприємств у конкурентному середовищі.

Фінансово-економічний аналіз діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Для аналізу обсягів виробництва продукції в натуральному та вартісному виразі складаємо аналітичну таблицю 2.2.

Таблиця 2.2

Виробництво продукції в натуральному та вартісному виразі ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного збору), тис.грн.				
в діючих оптових цінах підприємства, тис.грн.	1 773 250,5	1 678 376,8	-94 873,7	-5,4
у порівняних цінах, тис.грн.	1 773 250,5	1 391 375,2	-381 875,3	-21,5
Фактично виготовлено продукції, т	681 522,0	534 754,0	-146 768,0	-21,5

Джерело: складено автором

У звітному періоді порівняно з попереднім роком відзначається зменшення обсягу виробленої промислової продукції підприємства на 5,4%,

що становить 94 873,7 тис. грн. Це зниження настало внаслідок зменшення обсягів виробництва в натуральному виразі на 21,5%, або 146,768 тис. тонн.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий рівень виробництва продукції у відповідності з визначеною номенклатурою, асортиментом, якістю при умові найбільш повного використання обладнання та виробничих площ, застосування прогресивної технології та організації виробництва.

Коефіцієнт використання виробничої потужності ($K_{\text{ПМ}}$) розраховується як відношення виробленої продукції до середньорічної виробничої потужності.

$$K_{\text{ПМ}} = \text{ОП} / \text{ПМ}, \quad (2.1)$$

де ОП – обсяг фактично виробленої продукції, тон;

ПМ – середньорічна виробнича потужність, тон.

Для аналізу використання виробничої потужності складаємо таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

**Використання виробничої потужності підприємства
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, тис.т	742900	742900	
2. Фактично вироблено продукції, т.	681522	534754	-146768
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,917	0,720	-0,198

Джерело: складено автором

Підприємство володіє вражаючою виробничою потужністю, яка складає 742,9 тис. тон на рік. Зазначена потужність відзначається високим рівнем використання, який підтверджується значенням коефіцієнта використання виробничої потужності. У попередньому році цей коефіцієнт становив 0,917, вказуючи на ефективне використання потужностей підприємства. Однак у звітному році відзначається зниження цього коефіцієнта до 0,72, що може свідчити про зменшення ефективності використання виробничих потужностей.

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на змінення обсягу виробленої промислової продукції в співвідносних цінах змінення фактичного обсягу виробництва продукції в натуральному вимірі, середній оптової ціни одної натуральної одиниці продукції:

$$\text{ПП} = \text{ОП} * \text{Ц}, \quad (2.2)$$

Для визначення факторів, що впливають на зміну обсягу виробництва продукції, складаємо аналітичну таблицю 2.4.

Таблиця 2.4

Вплив зміни середньої оптової ціни та фактично виробленої продукції на обсяг виробництва продукції ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			всього	у тому числі за рахунок	
				ОВ	Ц
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих цінах (без ПДВ та акцизного збору) (ВПс), тис.грн.	729 328,4	1 209 420,0	480 091,6	237 859,8	242 231,8
Олія ріпакова нерафінована	270 815,5	114 444,9	-156 370,6	-169 679,8	13 309,2
Олія соняшникова нерафінована	301 858,8	862 386,7	560 527,9	395 644,7	164 883,2
Шрот ріпаковий	83 270,8	43 707,6	-39 563,2	-50 304,7	10 741,5
Шрот соняшниковий	73 383,3	188 880,8	115 497,5	96 488,7	19 008,8
2. Фактично вироблено продукції (ОВ), т.	65 991,0	87 513,0	21 522,0	237 859,8	-
Олія ріпакова нерафінована	14 425,0	5 387,0	-9 038,0	-169 679,8	-
Олія соняшникова нерафінована	17 654,0	40 793,0	23 139,0	395 644,7	-
Шрот ріпаковий	19 369,0	7 668,0	-11 701,0	-50 304,7	-
Шрот соняшниковий	14 543,0	33 665,0	19 122,0	96 488,7	-
3. Середня оптова ціна 1 т. (Ц), тис.грн.	11,1	13,8	2,8	-	242 231,8
Олія ріпакова нерафінована	18,8	21,2	2,5	-	13 309,2
Олія соняшникова нерафінована	17,1	21,1	4,0	-	164 883,2
Шрот ріпаковий	4,3	5,7	1,4	-	10 741,5
Шрот соняшниковий	5,0	5,6	0,6	-	19 008,8

Джерело: складено автором

У звітному році спостерігалось зростання обсягу виробленої промислової продукції на 480,091,6 тис. грн порівняно з попереднім роком.

Цей приріст обумовлений збільшенням обсягів виробництва продукції в натуральному виразі за чотирма основними товарними позиціями на 237,859,8 тонн, водночас середня оптова ціна однієї тони зросла на 2,800 грн. Незважаючи на загальний позитивний тренд, структура цього зростання є неоднорідною. Значний вклад у збільшення обсягу виробництва промислової продукції у діючих цінах був здійснений за рахунок росту виробництва олії соняшnikової, що збільшилося на 23,139 тонн, приводячи до зростання суми на 395,644,7 тис. грн.

Також виробництво шроту соняшnikового відзначилося зростанням на 19,122,0 тонн, що призвело до збільшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих цінах на 96,488,7 тис. грн. У той же час спостерігалось зменшення обсягів виробництва олії ріпакової та шроту ріпакового.

Найзначніше підвищення цін відзначилося на олії соняшnikовій, де середня ціна зросла на 4,000 грн. Зазначені тенденції свідчать, що зростання обсягів виробництва промислової продукції у діючих цінах досягнуто через підвищення цін та збільшення обсягів виробництва олії соняшnikової та шроту.

Для аналізу структури продукції складаємо аналітичну табл. 2.5.

У структурі виробництва продукції відбулися значущі зміни. Питома вага олії ріпакової зменшилася з 13,54% до 5,71%, а також інших доходів з 43,25% до 15,47%. Підприємство припинило надання послуг з переробки давальницького ріпаку та сої.

З іншого боку, спостерігається значущий ріст частки доходів від виробництва олії соняшnikової нерафінованої, з 14,01% до 46,11%, та соняшnikового шроту, з 4,7% до 12,95%. Ураховуючи кон'юнктуру ринку, внесені зміни в структурі виробленої продукції є обґрунтованими та вчасними.

**Аналіз структури виробництва продукції ПрАТ «Вінницький
олійножировий комбінат»**

	Обсяг реалізованої продукції, тис.грн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	Попередній рік	Наступний рік		
Олія ріпакова нерафінована	238 577,1	102 140,7	13,54	5,71		234,06
Олія соняшникова нерафінована	246 964,8	825 004,3	14,01	46,11	578 039,5	
Шрот ріпаковий	93 662,8	44 662,0	5,31	2,50	-49 000,8	-52,32
Шрот соняшниковий	82 741,9	231 706,9	4,70	12,95	148 965,0	180,04
Олія соєва		13 856,2	-	0,77	13 856,2	-
Шрот соєвий		30 044,3	-	1,68	30 044,3	-
Послуга з переробки давальницького ріпаку, сої	103 303,4		5,86	-	-103 303,4	-100,00
Послуга з переробки давал. соняшнику	234 816,1	264 890,2	13,32	14,81	30 074,1	12,81
Інше	762 262,9	276 780,4	43,25	15,47	-485 482,5	-63,69
Усього	1 762 329	1 789 085	100,00	100,00	26 756,0	1,52

Джерело: складено автором

Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності здійснюють за допомогою аналітичної табл. 2.6.

На фоні зменшення загальної вартості основних засобів на 104,101 тис. грн. у попередньому році та 109,548 тис. грн. у звітному році, варто відзначити, що спостерігалось зменшення вартості всіх видів основних засобів, за винятком інших основних засобів.

Найбільше відзначилося зменшення вартості транспортних засобів, яке склало 10,28% у попередньому році та 25,15% у звітному році. Цей тренд свідчить про можливі перегляди та оптимізацію власного автопарку чи стратегічні зміни в управлінні транспортними ресурсами підприємства.

**Аналіз структури основних засобів ПрАТ «Вінницький
олійножировий комбінат»**

Найменування основних засобів	Основні засоби, всього (тис. грн.)		Відхилення	
	на початок періоду	на кінець періоду	Абсолютне	Відносне
Попередній рік				
1. Виробничого призначення:	3661044	3 556 943	-104101	-2,84
будівлі та споруди	2792779	2 750 055	-42724	-1,53
машини та обладнання	813811	754 581	-59230	-7,28
транспортні засоби	26014	23 339	-2675	-10,28
земельні ділянки	23024	23 024	0	0,00
інші	5416	5 944	528	9,75
Звітний рік				
1. Виробничого призначення:	3 556 943	3 447 395,00	-109548	-3,08
будівлі та споруди	2 750 055	2 701 339	-48716	-1,77
машини та обладнання	754 581	699 124	-55457	-7,35
транспортні засоби	23 339	17 470	-5869	-25,15
земельні ділянки	23 024	23 024	0	0,00
інші	5 944	6 438	494	8,31

Джерело: складено автором

Для аналізу технічного стану основних фондів розрахуємо такі показники:

Коефіцієнт зносу:

$$K \text{ зносу} = Z_n / \text{ОФперв}, \quad (2.3)$$

де Z_n – сума зносу основних фондів;

ОФперв – первісна вартість основних фондів.

Коефіцієнт придатності:

$$\text{Коефіцієнт придатності} = \text{ОФзал} / \text{ОФперв}, \quad (2.4)$$

де ОФзал – залишкова вартість основних фондів.

Чим менше коефіцієнт зносу та чим більше коефіцієнт придатності, тим краще технічний стан основних фондів.

Для аналізу технічного стану основних фондів складемо таблицю 2.7.

**Зміна технічного стану основних фондів ПрАТ «Вінницький
олійножировий комбінат»**

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
Попередній рік			
1. Первісна вартість ОФ, тис. грн.	4 043 893	4 099 385	55 492
2. Знос, тис. грн.	382 849	542 442	159 593
3. Залишкова вартість ОФ, тис. грн.	3 661 044	3 556 943	-104 101
4. Коефіцієнт придатності	0,91	0,87	-0,04
5. Коефіцієнт зносу	0,09	0,13	0,04
Звітний рік			
1. Первісна вартість ОФ, тис. грн.	4 099 385	4 150 480	51 095
2. Знос, тис. грн.	542 442	703 237	160 795
3. Залишкова вартість ОФ, тис. грн.	3 556 943	3 447 243	-109 700
4. Коефіцієнт придатності	0,87	0,83	-0,04
5. Коефіцієнт зносу	0,13	0,17	0,04

Джерело: складено автором

Протягом двох років вартість основних фондів підприємства зросла. У попередньому році цей показник збільшився на 55,492 тис. грн., а в звітному році — на 51,095 тис. грн. Одночасно спостерігалось збільшення суми зносу: у попередньому році вона зросла на 159,593 тис. грн., а в звітному — на 160,795 тис. грн. Ці зрушення призвели до скорочення коефіцієнту придатності основних засобів та підвищення коефіцієнту зносу. Технічний стан основних засобів залишається високим, коефіцієнт придатності на кінець звітного року становить 0,83.

Для аналізу показників ефективності використання основних фондів основного виду діяльності складемо аналітичну таблицю 2.8.

Таблиця 2.8

**Показники ефективності використання основних фондів підприємства
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції у співвідносних цінах (ПДВ та акцизу), тис. грн.	1 773 250,5	1 678 376,8	-94 873,7
2. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	3 608 993,5	3 502 093,0	-106900,5
3. Фондовіддача, грн. / грн.	0,491	0,479	-0,012
4. Фондоємність, грн. / грн.	2,035	2,087	0,051

Джерело: складено автором

У звітному році порівняно з попереднім роком зафіксовано зниження ефективності використання основних фондів основного виду діяльності. Вартість виробленої продукції скоротилась на 0,012 грн на кожен гривню вартості основних фондів. За тим же періодом фондоємність основних фондів основної діяльності зросла на 0,051 грн на 1 гривню виробленої продукції, що також вказує на незначне погіршення ефективності використання основних фондів.

Для аналізу впливу зміни фондівіддачі та вартості основних фондів основного виду діяльності на відхилення обсягу виробництва продукції складемо аналітичну таблицю 2.9.

Таблиця 2.9

**Вплив змін фондівіддачі та вартості основних фондів основного виду діяльності на зміну обсягу виробництва продукції
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			Всього	У т. ч. за рахунок	
				ОФ	ФВ
1. Обсяг виробленої промислової продукції у співвідносних цінах (без ПДВ та акцизу), тис. грн.	1 773 250,5	1 678 376,8	-94 873,7	-52 524,72	-42 348,98
2. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	3 608 993,5	3 502 093,0	-106 900,5	-52 524,72	-
3. Фондовіддача, грн./грн.	0,491	0,479	-0,012	-	-42 348,98

Джерело: складено автором

У звітному році у порівнянні з попереднім роком середньорічна залишкова вартість основних фондів основного виду діяльності скоротилась на 106 900,5 тис. грн., а фондівіддача впала на 0,012 грн. Ці показники свідчать про те, що зменшення середньорічної вартості основних фондів призвело до зниження виробництва продукції в порівняних цінах на 52 524,72 тис. грн. Зменшення фондівіддачі також призвело до зниження виробництва продукції у діючих цінах на 42 348,98 тис. грн. Отже, зменшення виробництва продукції відбулося за рахунок обох факторів у досить рівній пропорції.

Для аналізу структури оборотних засобів складемо таблицю 2.10.

Таблиця 2.10

**Склад, структура та динаміка оборотних засобів
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис.грн	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Попередній рік						
Оборотні засоби	637 169	100,00	443 983	100,00	-193 186	-
Запаси	159 710	25,07	198 350	44,68	46 080,0	20,62
у т.ч.						
Виробничі запаси	123 675	19,41	114 460	25,78	-9 215,0	6,37
Готова продукція	25 945	4,07	81 660	18,39	55 715,0	14,32
Товари	9 670	1,52	2 230	0,50	-7 440,0	-1,02
Векселі одержані	420	0,07	0	0,00	-420,0	-0,07
Дебіторська заборгованість	426 796	66,98	202 115	45,52	-224 681	-21,46
у т.ч.						
за продукцію, товари, роботи, послуги	197 737	31,03	58 260	13,12	-139 477	-17,91
за виданими авансами	185 101	29,05	11 286	2,54	-173 815	-26,51
за розрахунками з бюджетом	43 447	6,82	23 417	5,27	-20 030	-1,54
Інша поточна дебіторська заборгованість	511	0,08	109 152	24,58	108 641	24,50
Гроші та їх еквіваленти	50 105	7,86	43 393	9,77	-6 712	1,91
Інші оборотні активи	557	0,09	125	0,03	-432,00	-0,06
Наступний рік						
Оборотні засоби	443 983	100,00	405 498	100,0	-38485	-
Запаси	198 350	44,68	241 887	59,65	-9213	0,22
у т.ч.						
Виробничі запаси	114 460	25,78	70 252	17,32	-44208	-8,46
Готова продукція	81 660	18,39	134 410	33,15	-	-
Товари	2 230	0,50	37 225	9,18	34995	8,68
Дебіторська заборгованість	202 115	45,52	154 410	38,08	-47705	-7,44
у т.ч.						
за продукцію, товари, роботи, послуги	58 260	13,12	29 279	7,22	-28981	-5,90
за виданими авансами	11 286	2,54	25 302	6,24	14016	3,70
за розрахунками з бюджетом	23 417	5,27	44 228	10,91	20811	5,63
Інша поточна дебіторська заборгованість	109 152	24,58	55 601	13,71	-53551	-10,87
Гроші та їх еквіваленти	43 393	9,77	7 315	1,80	-36078	-7,97
Інші оборотні активи	125	0,03	1 886	0,47	1886	-

Джерело: складено автором

На початку минулого року в структурі оборотних активів найвищу частку складала дебіторська заборгованість (46,85%), а запаси склали 25,07%, гроші та їх еквіваленти – 7,86%. До кінця звітної року частка дебіторської заборгованості зменшилась до 38,08%, тоді як частка запасів зросла до 59,65%. Гроші та їх еквіваленти у структурі оборотних коштів займали лише 1,8%. Ці позитивні зміни свідчать про покращення ефективності управління оборотними коштами на підприємстві.

Ефективність використання оборотних засобів характеризується показниками оборотності оборотних активів. Для аналізу ефективності використання оборотних засобів складаємо таблицю 2.11.

Таблиця 2.11

**Показники оборотності оборотних засобів
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизу), тис. грн.	1 773 251	1 678 377	-94 874
2. Середній залишок оборотних засобів, тис. грн.	540 576	424 741	-115 836
3. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	3,28	3,95	0,671
4. Тривалість одного обороту оборотних засобів, днів	109,75	91,10	-18,64
5. Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	0,30	0,25	-0,05

Джерело: складено автором

У звітному році в порівнянні з попереднім роком відбулася певна оптимізація оборотності оборотних засобів. Тривалість одного обороту зменшилась на 18,6 днів, а коефіцієнт закріплення оборотних засобів знизився на 0,05. Ці позначені зміни свідчать про покращення ефективності використання оборотних засобів, що призвело до вивільнення активів. Треба відзначити, що тривалість одного обороту залишається на високому рівні, що може вказувати на наявність потенційних резервів для подальшого підвищення ефективності управління оборотними засобами на підприємстві.

Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів розраховують такі показники:

Матеріаловіддача – відношення обсягу виробленої продукції у дійсних оптових цінах підприємства (ПП) до суми матеріальних витрат (МВ).

$$МВ = ПП / МВ, \quad (2.16)$$

Матеріалоємність – відношення суми матеріальних витрат до обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства.

$$МЄ = МВ / ПП, \quad (2.17)$$

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства зміни суми матеріальних витрат і матеріаловіддачі. Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів складаємо таблицю 2.12.

Таблиця 2.12

**Показники ефективності використання сировини та матеріалів
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			всього	у т. ч. за рахунок	
				МВ	МО
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ та акцизу), тис. грн.	1 773 251	1 678 377	-94 874	973 682	-1 068 556
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	910 665	1 410 706	500 041	973 682	-
3. Матеріаловіддача, грн./грн.	1,9472	1,1897	-0,7575	-	-1 068 556
4. Матеріалоємність, грн./грн.	0,5136	0,8405	0,3270	-	-

Джерело: складено автором

У звітному році спостеріглося збільшення матеріальних витрат на суму 500 041 тис. грн порівняно із попереднім роком. Однак ефективність використання матеріальних ресурсів відобразилася на негативних тенденціях. Матеріаловіддача зменшилась на 0,7575 грн./грн., а матеріалоємність зросла на 0,3270 грн./грн., досягнувши рівня 0,8405 грн./грн.

Це зниження ефективності матеріальних ресурсів призвело до різкого падіння обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах на 1 068 556 тис. грн. Попри збільшення матеріальних витрат на промисловому підприємстві, варто звернути увагу на необхідність оптимізації використання

матеріальних ресурсів для підвищення матеріаловіддачі та зменшення матеріалоємності з метою забезпечення ефективності виробництва та збільшення прибутковості.

Обсяг виробництва продукції значною мірою залежить від забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності використання трудових ресурсів. Для аналізу впливу трудових факторів на обсяг виробництва продукції складемо таблицю 2.13.

Таблиця 2.13

**Вплив трудових факторів на обсяг виробництва продукції
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показники	Поперед- ній рік	Звітний рік	Відхилення		
			всього	у тому числі за рахунок	
				ЧСУ	ВРІР
1. Обсяг виробленої промислової продукції у співвідносних цінах (без ПДВ та акцизу), тис. грн.	1773250,5	1678376,8	- 94873,7	-87069,79	-7803,91
2. Середньооблікова чисельність персоналу, чол.	835	794	-41	-87069,79	-
3. Середньорічна продуктивність одного робітника, тис. грн./ос.	2123,65	2113,82	-9,83	-	-7803,91

Джерело: складено автором

Методом факторного аналізу проведемо оцінку впливу зміни обсягу виробленої промислової продукції в співвідносних цінах на основі змін середньооблікової чисельності штатних робітників облікового складу та середньорічної продуктивності одного працівника.

У наступному році порівняно з попереднім середньооблікова чисельність штатних робітників облікового складу зменшилась на 41 особу, а середньорічна продуктивність одного працівника зменшилась на 9,83 тис. грн.

Зменшення кількості робітників призвело до впливу на зниження обсягу виробництва на 87 069,79 тис. грн. У той же час, зменшення продуктивності праці робітників викликало зниження обсягу виробництва на 7 803,91 тис. грн.

Отже, згідно з результатами аналізу, на зменшення виробництва продукції в першу чергу вплинуло зменшення чисельності працівників.

Для аналізу зміни фонду оплати праці складемо аналітичну табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Вплив зміни чисельності персоналу та середньої заробітної плати одного робітника на зміну фонду оплати праці

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення		
			всього	у тому числі за рахунок	
				ЧСУ	ЗП
1. Фонд оплати праці штатних робітників, тис. грн.	123615	114957	-8658	-6069,72	-2588,28
2. Середньооблікова чисельність штатних робітників облікового складу, чол.	835	794	-41	-6069,72	-
3. Середньорічна заробітна плата одного робітника, тис. грн.	148,04	144,78	-3,26	-	-2588,28

Джерело: складено автором

У звітному році, у порівнянні з попереднім роком, фонд оплати праці штатних робітників зазнав зменшення на 8 658 тис. грн. Це зниження можна пояснити двома основними факторами.

По-перше, за рахунок зменшення середньооблікової чисельності штатних робітників облікового складу фонд оплати праці скоротився на 6 069,72 тис. грн. Це свідчить про зменшення чисельності працівників і, відповідно, скорочення витрат на їхню оплату.

По-друге, зменшення середньорічної зарплати одного робітника на 3,26 тис. грн. призвело до додаткового зменшення фонду оплати праці на 2 588,28 тис. грн. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як зміни в структурі персоналу, оптимізація витрат або інші фактори, що впливають на рівень заробітної плати працівників.

Отже, зазначені фактори об'єдналися, призводячи до загального зменшення фонду оплати праці штатних робітників у звітному періоді.

Для аналізу рівня та динаміки фінансових результатів представимо дані форми № 2 у вигляді таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

**Фінансові результати підприємства
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Назва статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне	Відносне
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1 915 837	1 762 329	- 153 508	-8,01
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1 722 103	1 690 515	- 31 588	-1,83
Валовий прибуток	193 734	71 814	- 121 920	-62,93
Інші операційні доходи	66 122	50 429	- 15 693	-23,73
Адміністративні витрати	41 308	45 107	3 799	9,20
Витрати на збут	92 894	79 808	- 13 086	-14,09
Інші операційні витрати	106 082	116 938	10 856	10,23
Фінансовий результат від операційної діяльності	19 572	- 119 610	- 139 182	-711,13
Інші фінансові доходи	75 995	119 914	43 919	57,79
Фінансові витрати	209 292	89 738	- 119 554	-57,12
Фінансовий результат до оподаткування	- 113 725	- 89 434	24 291	-21,36
Витрати з податку на прибуток	13 569	10 781	- 2 788	-20,55
Чистий фінансовий результат	- 100 156	- 78 653	21 503	-21,47

Джерело: складено автором

У звітному році показники прибутковості виявилися менш задовільними, або навіть можна сказати, що діяльність підприємства стала збитковою. Чистий збиток у цьому періоді склав значну суму - 78 653 тис. грн. Це зниження прибутковості обумовлене переважно зростанням інших операційних витрат.

Детальний аналіз форми №2 показує, що чистий дохід від реалізації продукції зменшився на значну суму - 1 762 329 тис. грн або 8,01%. Однак, собівартість реалізованої продукції зменшилася лише на 1,83%. Цей фактор призвів до значного зменшення валового прибутку, а саме на 62,93%.

Важливо відзначити, що падіння прибутковості в основному є результатом збільшення витрат, та не настільки зменшення обсягу реалізації продукції. Для подальшого удосконалення фінансової стійкості підприємства, можливо, буде корисним провести більш детальний аналіз операційних

витрат, зокрема інших операційних витрат, та розглянути можливість оптимізації інвестованого капіталу.

Аналіз показників рентабельності

В залежності від того, з чим порівнюється показник прибутку, виокремлюють такі коефіцієнти рентабельності:

Для аналізу показників рентабельності складаємо таблицю 2.16.

Таблиця 2.16

Коефіцієнти рентабельності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність капіталу	0,464	-2,987	-3,45
Рентабельність власного капіталу	0,756	-5,297	-6,05
Рентабельність продажів	11,25	4,25	-7,00

Джерело: складено автором

У звітному році показники рентабельності капіталу зафіксували невітніші значення: рентабельність капіталу склала мінус 2,98%, а рентабельність власного капіталу обмежилась 5,3%. Це вказує на недостатню ефективність використання капіталовкладень та власних коштів.

Зокрема, рентабельність продажів відчутно зменшилась, знизившись на 7 пунктів і становить тепер 4,25%. Зазначене зниження свідчить про труднощі у досягненні прибутковості в процесі збуту продукції, що може бути пов'язане з різким зниженням цін або зі змінами в ринкових умовах.

Для поліпшення рентабельності та фінансової стійкості рекомендується удосконалити стратегію збуту, можливо, шляхом оптимізації витрат та вдосконалення маркетингових стратегій для збільшення обсягів продажів та максимізації прибутку.

Для аналізу структури та динаміки балансу складемо таблицю 2.17.

Протягом минулого року капітал підприємства відчув втрату, зменшившись на 307 469 тис. грн або 7%. Це обумовлено переважною мірою скорочення оборотних активів на 193 186 тис. грн при паралельному зменшенні довгострокових зобов'язань.

У наступному році капітал підприємства зазнав подальшого зменшення на 122 458 тис. грн або 3%. Зазначене зменшення було викликане скороченням необоротних активів на 109 802 тис. грн та зниженням власного капіталу на 578 680 тис. грн.

Таблиця 2.17

**Структура балансу підприємства
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Стаття балансу	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абс.		В структурі
					абс.	відн.	
Попередній рік							
Актив							
Необоротні активи	3 735 956	3 621 673	85,4	89,1	-114 283	-3,1	3,6
Оборотні активи	637 169	443 983	14,6	10,9	-193 186	-30,3	-3,6
Баланс	4 373 125	4 065 656	100,0	100,0	-307 469	-7,0	0,0
Пасив							
Власний капітал	2 630 573	2 547 529	60,2	62,7	-83 044	-3,2	2,5
Довгострокові зобов'язання	861 828	503 348	19,7	12,4	-358 480	-41,6	-7,3
Поточні зобов'язання	880 724	1 014 779	20,1	25,0	134 055	15,2	4,8
Баланс	4 373 125	4 065 656	100,0	100,0	-307 469	-7,0	-
Наступний рік							
Актив							
Необоротні активи	3 621 673	3 511 871	89,1	89,1	-109 802	-3,0	0,0
Оборотні активи	443 983	431 327	10,9	10,9	-12 656	-2,9	0,0
Баланс	4 065 656	3 943 198	100,0	100,0	-122 458	-3,0	0,00
Пасив							
Власний капітал	2 547 529	1 968 849	62,7	49,9	-578 680	-22,7	-12,7
Довгострокові зобов'язання і	503 348	613 419	12,4	15,6	110 071	21,9	3,2
Поточні зобов'язання	1 014 779	1 360 930	25,0	34,5	346 151	34,1	9,6
Баланс	4 065 656	3 943 198	100,0	100,0	-122 458	-3,0	-

Джерело: складено автором

Для відновлення фінансової стійкості підприємства рекомендується уважніше управління оборотним та необоротним капіталом, а також аналіз і оптимізація фінансової стратегії для забезпечення сталого зростання капіталу.

Аналіз складу та структури майна підприємства

Для аналізу складу та структури майна складаємо табл. 2.18.

**Склад та структура майна підприємства
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Стаття активу	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На поч. року	На кінець року	Абс.величини		В структурі
					абсолютне	відносне	
Попередній рік							
1. Необоротні активи	3 735 956	3 621 673	85,43	89,08	-114 283	-3	3,6
1.1. Нематеріальні активи	45	21	0,00	0,00	-24	-53	0,0
1.2. Незавершені капітальні інвестиції	22 824	12 605	0,52	0,31	-10 219	-45	-0,2
1.3. Основні засоби	3 661 044	3 556 943	83,72	87,49	-104 101	-3	3,8
1.4. Інвестиційна нерухомість	52 035	52 104	1,19	1,28	69	0	0,1
1.5. Довгострокова дебіторська заборгованість	8	0	0,00	0,00	-8	-100	0,0
2. Оборотні активи	637 168	443 983	14,57	10,92	-193 185	-30	-3,6
2.1. Запаси	159 290	198 350	3,64	4,88	39 060	25	1,2
2.2. Векселі одержані	420	0					
2.3. Деб. заборг. за продукцію, товари, роботи, послуги	197 737	58 260	4,52	1,43	-139 477	-71	-3,1
2.4. Дебіторська заборгованість за виданими авансами	228 548	34 703	5,23	0,85	-193 845	-85	-4,4
2.5. Інша поточна дебіторська заборгованість	511	109 152	0,01	2,68	108 641	21 260	2,7
2.6. Грошові кошти та їх еквіваленти	50 105	43 393	1,15	1,07	-6 712	-13	-0,1
2.7. Інші оборотні активи	557	125	0,01	0,00	-432	-78	0,0
Баланс	4 373 124	4 065 656	100,0	100,00	-307 468	-7	-
Наступний рік							
1. Необоротні активи	3 621 673	3 511 871	89,08	89,06	-109 802	-3	0,0
1.1. Нематеріальні активи	21	12	0,00	0,00	-9	-43	0,0
1.2. Незавершені капітальні інвестиції	12 605	12 358	0,31	0,31	-247	-2	0,0
1.3. Основні засоби	3 556 943	3 447 395	87,49	87,43	-109 548	-3	-0,1
1.4. Інвестиційна нерухомість	52 104	52 104	1,28	1,32	0	0	0,0
1.5. Довгострокові фінансові інвестиції	0	2	0,00	0,00	2		0,0

Продовження табл. 2.18

Стаття активу	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		У структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютної величини		
					абсолютне	відносне	
2. Оборотні активи	443 983	431 327	10,92	10,94	-12 656	-3	0,0
2.1. Запаси	198 350	241 887	4,88	6,13	43 537	22	1,3
2.3. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	58 260	29 576	1,43	0,75	-28 684	-49	-0,7
2.4. Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	34 703	127 639	0,85	3,24	92 936	268	2,4
2.5. Інша поточна дебіторська заборгованість	109 152	22 955	2,68	0,58	-86 197	-79	-2,1
2.7. Грошові кошти та їх еквіваленти	43 393	7 383	1,07	0,19	-36 010	-83	-0,9
2.8. Інші оборотні активи	125	1 887	0,00	0,05	1 762	1 410	0,0
Баланс	4 065 656	3 943 198	100	100,00	-122 458	-3	0,0

Джерело: складено автором

У структурі активів підприємства визначальну роль відіграють необоротні активи, які становлять 85,43%, 89,08% та 89,06% на початку і кінці попереднього року та кінці наступного року відповідно. Ці необоротні активи утримують лідерську позицію в структурі активів, основним складовим чинником яких є основні засоби, що становлять 87,43% у структурі активів.

Оборотні активи підприємства відзначаються тенденцією до зменшення протягом останніх двох років, складаючи 10,94% на кінець звітнього року. Запаси займають найбільшу частку в структурі оборотних активів, супроводжуючи себе помірною долею дебіторської заборгованості. Це свідчить про ефективне управління оборотними активами підприємства та його здатність до збалансованого розподілу активів для оптимізації діяльності. Рекомендується далі удосконалювати стратегії управління активами з метою максимізації ефективності використання оборотних та необоротних активів.

Для аналізу джерел фінансових ресурсів складаємо таблицю 2.19.

Таблиця 2.19

**Склад та структура джерел фінансових ресурсів
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Стаття пасиву	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На поч. року	На кінець року	Абсолютної		В структурі
					абсолютне	відносне	
Попередній рік							
1. Власний капітал	2 630 573	2 550 580	60,15	62,73	-79993	-3,04	2,58
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	78 099	78 099	1,79	1,92	0	0,00	0,14
1.2. Нерозподілений прибуток	-178 588	-258 244	-4,08	-6,35	-79656	44,60	-2,27
1.3. Капітал у дооцінках	2 730 629	2 730 292	62,44	67,16	-337	-0,01	4,71
1.4. Резервний капітал	432	432	0,01	0,01	0	0,00	0,00
1.5. Додатковий капітал	1	1	0,00	0,00	0	0,00	0,00
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	861 828	518 686	19,71	12,76	-343142	-39,82	-6,95
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	880 724	996 390	20,14	24,51	115666	13,13	4,37
3.1. Короткострокові кредити банків	103 862	130 507	2,38	3,21	26645	25,65	0,83
3.3. Поточна кредиторська заборгованість	396 629	197 687	9,07	4,86	-198942	-50,16	-4,21
3.4. Інші поточні зобов'язання	380 233	668 196	8,69	16,44	287963	75,73	7,74
Баланс	4 373 125	4 065 656	100	100	-307469	-7,03	-
Наступний рік							
1. Власний капітал	2 550 580	1 968 849	62,73	49,93	-581731	-22,81	-12,80
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	78 099	78 099	1,92	1,98	0	0,00	0,06
1.2. Нерозподілений прибуток	-258 244	-839 975	-6,35	-21,30	-581731	225,2	-14,95
1.3. Капітал у дооцінках	2 730 292	2 730 292	67,16	69,24	0	0,00	2,09
1.4. Резервний капітал	432	432	0,01	0,01	0	0,00	0,00
1.5. Додатковий капітал	1	1	0,001	0,001	0	0,00	0,00

Продовження табл. 2.19

Стаття пасиву	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютної		В структурі
					Абсолютне	відносне	
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	518 686	613 419	12,76	15,56	94733	18,26	2,80
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	996 390	1 360 930	24,51	34,51	364540	36,59	10,01
3.1. Короткострокові кредити банків	130 507	37 149	3,21	0,94	-93358	-71,53	-2,27
3.3. Поточна кредиторська заборгованість	197 687	1 080 405	4,86	27,40	882718	446,5	22,54
3.4. Інші поточні зобов'язання	668 196	243 376	16,44	6,17	-424820	-63,58	-10,26
Баланс	4 065 656	3 943 198	100,0	100,00	-122458	-3,01	-

Джерело: складено автором

Структура джерел формування майна підприємства визначається основним чинником – власним капіталом, який становить 60,15% на початку, 62,73% на кінці попереднього року та 49,93% на кінці наступного року. Зменшення частки власного капіталу обумовлене зростанням поточної дебіторської заборгованості. Така структура свідчить про високу фінансову стійкість підприємства, особливістю якої є найбільша частка капіталу у дооцінках в структурі капіталу.

Довгострокові зобов'язання та забезпечення складають 613 419 тис. грн або 15,56% від загальних пасивів. Тенденція до зростання позикового капіталу свідчить про певне зниження фінансової стійкості підприємства. Позиковий капітал головним чином представлений поточними зобов'язаннями та поточною кредиторською заборгованістю. Рекомендується ретельний аналіз та оптимізація структури пасивів для підтримання фінансової стабільності підприємства.

Для аналізу коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства складаємо таблицю 2.20.

**Значення коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показник	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення
Попередній рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,602	0,627	0,026
Коефіцієнт фінансового ризику	0,662	0,594	-0,068
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,328	0,203	-0,124
Наступний рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,627	0,499	-0,128
Коефіцієнт фінансового ризику	0,594	1,003	0,409
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,203	0,312	0,108

Джерело: складено автором

Коефіцієнт фінансової автономії підприємства відзначився зменшенням у звітному році, головним чином через зменшення частки власного капіталу, призводячи його значення практично до межі нормативу (0,5). Підприємство використовує позиковий капітал у поміркованій мірі.

Також слід відзначити підвищення значення коефіцієнту фінансового ризику у звітному році, що вказує на зростання частки позикових коштів і досягнення паритету з власним капіталом. Необхідно враховувати, що значення коефіцієнту 1,003 залишається в межах нормативу, вказуючи, що ризик банкрутства на даний момент відсутній.

Крім того, значення коефіцієнту структури покриття довгострокових вкладень свідчить про те, що необоротні активи фінансуються великою мірою за рахунок позикового капіталу. У кризовій ситуації це може становити певну небезпеку для фінансової стійкості компанії, тому рекомендується уважно аналізувати та керувати цією структурою для зменшення можливого ризику.

Для визначення ліквідності балансу складаємо таблиці 2.21 та 2.22.

Значення коефіцієнту загальної ліквідності та коефіцієнту проміжної ліквідності виявляються нижче встановлених норм (від 1 до 2 та від 0,7 до 0,8 відповідно), що свідчить про потенційний ризик погіршення фінансового стану підприємства в короткостроковій перспективі. Значення коефіцієнту

абсолютної ліквідності, особливо на кінець звітного року (необхідно від 0,2 до 0,35), критично знижується, вказуючи на нерациональне використання грошових коштів.

Таблиця 2.21

Аналіз ліквідності балансу

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний результат	
	2	3		4	5	6	На початок року
1	2	3	4	5	6	7=2-5	8=3-6
Попередній рік							
A1.	50105	43393	П1.	396629	197687	-346524	-154294
A2.	159290	198350	П2.	484094	798703	-324804	-600353
A3.	427773	202240	П3.	861828	518686	-434055	-316446
A4.	3735956	3621673	П4.	2630573	2550580	1105383	1071093
Баланс	4373124	4065656	Баланс	4373124	4065656	0	0
Наступний рік							
A1.	43393	7383	П1.	197687	1080405	-154294	-1073022
A2.	198350	241887	П2.	798703	280525,0	-600353	-38638
A3.	202240	182057	П3.	518686	613419	-316446	-431362
A4.	3621673	3511871	П4.	2550580	1968849,0	1071093	1543022
Баланс	4065656	3943198	Баланс	4065656	3943198,0	0	0

Джерело: складено автором

Таблиця 2.22

**Значення коефіцієнтів ліквідності
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Показники	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення
Попередній рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,723	0,446	-0,278
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,238	0,243	0,005
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,057	0,044	-0,013
Звітний рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,446	0,317	-0,129
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,243	0,183	-0,059
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,044	0,005	-0,038

Джерело: складено автором

Отже, можна зробити висновок, що баланс підприємства не є ліквідним, адже більша частина активів розміщена в необоротних засобах. Рекомендується уважніше керувати грошовим потоком та розглядати можливості оптимізації активів для поліпшення ліквідності підприємства.

Техніко-економічні показники діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2 роки представлені у таблиці 2.23.

Таблиця 2.23

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» [40; 41]

Показник	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т.	742 900,0	742 900,00	0,00	0,00
2. Фактично вироблено продукції, т.	681 522,0	534 754,0	-146 768,00	-21,54
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,92	0,72	-0,20	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та АЗ), тис.грн.				
в діючих оптових цінах, тис.грн.	1 773 250,5	1 678 376,8	-94 873,70	-5,35
у порівняних цінах, тис.грн.	1 773 250,5	1 391 375,2	-381 875,32	-21,54
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та АЗ), тис.грн.	1 762 329	1 789 085,0	26 756,00	1,52
Олія ріпакова нерафінована	270 815,5	114 444,9	-156 370,60	-57,74
Олія соняшникова нерафінована	301 858,8	862 386,7	560 527,90	185,7
Шрот ріпаковий	83 270,8	43 707,60	-39 563,20	-47,51
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис.грн.	3 608 993,5	3 502 093,0	-106 900,50	-2,96
7. Фондовіддача, грн/грн	0,491	0,479	-0,012	
8. Середній залишок оборотних коштів, тис.грн.	540 576,0	424 740,5	-115 835,50	-21,43
9. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів, частки	3,28	3,95	0,67	
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, ос.	835	794	-41	-4,91
11. Середньорічний виробіток одного робітника, тис.грн./чол.	2 123,65	2 113,82	-9,83	-0,46
12. Фонд оплати праці штатних працівників, тис.грн.	123 615,0	114 957,00	-8 658,00	-7,00
13. Середньорічна заробітна плата одного робітника, тис.грн.	148,04	144,78	-3,26	-2,20
14. Матеріальні витрати, тис.грн.	910 665	1 410 706	500 041	54,91
15. Матеріаломісткість, грн/грн.	0,52	0,79	0,27	
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	1 915 837	1 762 329	-153 508	-8,01
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	1 722 103	1 690 515	-31 588	-1,83
18. Витрати на 1 гривню продукції, грн/грн	0,90	0,96	0,06	
19. Чистий прибуток, тис.грн.	-100 156	-78 653	21 503	-21,47
20. Рентабельність капіталу, %	0,46	-2,99	-3,45	
21. Рентабельність продукції, %	11,25	4,25	-7,00	

Джерело: складено автором

Виробнича потужність ПрАТ «Вінницький ОЖК», вирахована у розмірі 742,9 тис. тонн, свідчить про високий рівень використання виробничої потужності, хоча коефіцієнт використання знизився із 0,92 у попередньому році до 0,72 у звітному році.

У звітному році відзначається зниження обсягу виробленої промислової продукції на суму 94 873,70 тис. грн або 5,35% в діючих оптових цінах порівняно з попереднім роком. Ця динаміка обумовлена зниженням обсягів виробництва на 21,54% та підвищенням цін на продукцію.

Також спостерігається суттєва зміна в структурі виробництва, де виокремлюється збільшення частки нерафінованої олії соняшникової при одночасному зменшенні обсягів переробки давальницької сировини.

Ефективність підприємства залишається на високому рівні, що відображається в ряді показників:

- коефіцієнт оборотності оборотних засобів підвищився до 3,95 оборотів за рік, а тривалість одного обороту зменшилась;
- фондвіддача, хоча трохи знизилась через скорочення обсягів виробництва, залишається на високому рівні – 0,479 грн/грн на кінець звітного року;
- серед інших позитивних аспектів – оптимізація персоналу, що призвела до зменшення чисельності штатних працівників та фонду оплати праці.

Серед негативних аспектів слід відзначити зростання витрат на 1 гривню виробленої продукції у звітному році до 0,96 грн/грн, а також підвищення матеріаломісткості до 0,79 грн/грн.

Навіть при високій ефективності виробничої діяльності підприємства виявлено резерви для підвищення результативності, зокрема, у покращенні співвідношення неопераційних доходів і витрат, збільшенні фондвіддачі та оптимізації витрат на матеріали. Підприємство має потенціал для збільшення фінансового результату.

Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Форес»

Для аналізу обсягу випуску продукції ТОВ «Форес» в натуральному і вартісному виразі складаємо таблицю 2.24.

Таблиця 2.24

Виробництво продукції в натуральному і вартісному виразі ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1.Обсяг виробленої промислової продукції: - у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	28466	28115	-351	-1,23
- у порівняних цінах, тис. грн.	27907,8	27296,1	-611,7	-2,19
2. Фактично вироблено продукції, т	2142	2145	3	0,14

Джерело: складено автором

У наступному році в порівнянні з попереднім спостерігається зменшення обсягу виробленої промислової продукції на суму 351 тис. грн. або 1,23% в діючих оптових цінах підприємства. Це відображається в загальній динаміці виробничої діяльності та може вплинути на фінансові показники компанії у наступному звітному періоді.

Для аналізу використання виробничої потужності складемо таблицю 2.25.

Таблиця 2.25

Використання виробничої потужності підприємства ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, т	3600	3600	0
2. Фактично вироблено продукції, т	2142,00	2145,00	3,00
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, долі	0,60	0,60	0,00

Джерело: складено автором

Підприємство продовжує розглядатися як суттєвий учасник ринку, маючи значну виробничу потужність, яка залишається стійкою та не зазнає

змін у наступному році порівняно з попереднім. Незмінність цього показника свідчить про стабільність виробничих можливостей підприємства протягом обох років.

Однак важливо відзначити, що виробнича потужність характеризується середнім рівнем використання. Це вказує на те, що компанія має можливості для підвищення ефективності використання своїх виробничих ресурсів. Значення коефіцієнта використання виробничої потужності, що залишалось на рівні 60% протягом обох років, свідчить про те, що існує потенціал для зростання продуктивності та оптимізації виробничих процесів.

Важливою задачею може бути подальше вдосконалення управління виробничою потужністю для досягнення оптимального рівня використання ресурсів та підвищення загальної ефективності підприємства.

Для визначення факторів, які впливають на зміну обсягу виробництва продукції складемо аналітичну таблицю 2.26.

Таблиця 2.26

Вплив зміни середньої оптової ціни і фактичного випуску продукції в натуральних одиницях на обсяг виробництва продукції у порівняних цінах ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			Всього	у тому числі за рахунок	
				ОП	Ц
1.Обсяг виробленої промислової продукції у порівняних цінах, тис. грн.	27907,8	27296,1	-611,7	39,09	-650,79
2.Фактично вироблено продукції (ОП), т	2142	2145	3	39,09	х
3.Середня оптова ціна 1 т (Ц), грн	13028,85	12725,45	-303,40	х	-650,79

Джерело: складено автором

Очевидно, що зменшення обсягу виробленої продукції в порівняних цінах на 611,7 тис. грн. було результатом зниження середньої оптової ціни за 1 тону на 303,4 грн. Цей фактор вплинув на ринкову динаміку і спричинив зміни в обсягах виробництва, відображаючи вплив змін у цінній стратегії підприємства на загальний обсяг виробництва.

Показники динаміки основних фондів представимо у таблиці 2.27.

Таблиця 2.27

Показники оновлення, вводу і вибуття основних фондів ТОВ «Форес»

Коефіцієнт	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
Оновлення ОФ	0,052	0,006	-0,046
Оновлення ОФ основного виду діяльності	0,052	0,006	-0,046
Вводу ОФ	0,052	0,006	-0,046
Вводу ОФ основного виду діяльності	0,052	0,006	-0,046
Вибуття ОФ	-	-	-
Вибуття ОФ основного виду діяльності	-	-	-

Джерело: складено автором

У попередньому та наступному роках значення коефіцієнтів оновлення основних фондів (0,052 і 0,006) випереджають значення коефіцієнтів вибуття (0,0 і 0,0), що свідчить про те, що оновлення основних фондів на підприємстві відбувається виключно шляхом придбання нових основних фондів. Абсолютні відхилення коефіцієнтів свідчать про те, що в наступному році, порівняно з попереднім, рух основних фондів зменшився. Це не є позитивною характеристикою діяльності підприємства, враховуючи числові значення цього руху.

Значення показників технічного стану основних фондів представимо у таблиці 2.28.

Таблиця 2.28

Зміна технічного стану основних фондів ТОВ «Форес»

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
Попередній рік			
1. Первісна вартість ОФ, тис. грн.	5682	5995	313
2. Знос, тис. грн.	3053	3702	649
3. Залишкова вартість ОФ, тис. грн.	2629	2293	-336
4. Коефіцієнт придатності	0,46	0,38	-0,08
5. Коефіцієнт зносу	0,54	0,62	0,08
Наступний рік			
1. Первісна вартість ОФ, тис. грн.	5995	6030	35
2. Знос, тис. грн.	3702	3958	256
3. Залишкова вартість ОФ, тис. грн.	2293	2072	-221
4. Коефіцієнт придатності	0,38	0,34	-0,04
5. Коефіцієнт зносу	0,62	0,66	0,04

Джерело: складено автором

Протягом двох років первісна вартість основних фондів підприємства збільшувалась: в попередньому році вона зросла на 313 тис. грн., а в наступному - на 35 тис. грн. Сума зносу в попередньому році збільшилася на 649 тис. грн., а в наступному - на 256 тис. грн. Ці зміни вплинули на коефіцієнт придатності, який за два роки знизився на 0,12 п.

Аналіз показників ефективності використання основних фондів проводиться методом порівняння фактичного рівня в подальшому році з аналогічними показниками в попередньому році.

Для аналізу показників ефективності використання основних фондів складемо аналітичну таблицю 2.29.

Таблиця 2.29

Показники ефективності використання основних фондів основного виду діяльності ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	27907,80	27296,10	-611,70
2. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	5838,5	6012,5	174
3. Фондовіддача, грн/грн.	4,7800	4,5399	-0,2401
4. Фондомісткість, грн/грн.	0,2092	0,2203	0,0111

Джерело: складено автором

У наступному році, порівняно з попереднім, ефективність використання основних фондів основного виду діяльності зменшилась: на кожну гривню вартості основних фондів випуск продукції зменшився на 0,24 гривні. Фондомісткість основних фондів основного виду діяльності зросла на 1,11 копійок на 1 гривню випуску продукції, що також свідчить про зниження ефективності використання основних фондів основного виду діяльності.

Значення показників ефективності використання сировини і матеріалів представимо у вигляді таблиці 2.30.

Таблиця 2.30

Показники ефективності використання сировини і матеріалів ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			всього	у т.ч. за рахунок	
				МЗ	Мо
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	28466	28115	-351	16,0	-367
2. Матеріальні витрати (МЗ), тис. грн.	20681	20692,6	11,6	16,0	х
3. Матеріаловіддача (Мо), грн/грн	1,376	1,359	-0,018	х	-367
4. Матеріаломісткість (Ме), грн/грн	0,727	0,736	0,009	х	х

Джерело: складено автором

Матеріальні витрати в наступному році збільшилися порівняно з попереднім на 11,6 тис. грн. При цьому показники використання матеріальних ресурсів погіршилися: матеріаловіддача зменшилась на 0,018 грн/грн, а матеріаломісткість зросла на 0,009 грн/грн. Зменшення матеріаловіддачі призвело до зменшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах на 367 тис. грн., тоді як зростання матеріальних витрат призвело до зростання обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах на 16,0 тис. грн. Структура цих змін є негативною, оскільки відбулися збільшення витрат і зменшення виробничого обсягу.

Для аналізу впливу трудових факторів на обсяг виробництва продукції складемо аналітичну таблицю 2.31.

Таблиця 2.31

Вплив трудових факторів на обсяг виробництва продукції ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			всього	у т.ч. за рахунок	
				Ч су	В гр
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	27907,8	27296,1	-611,7	-6265,0	5653,3
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (Чсу), чол.	49	38	-11	-6265,0	х
3. Середньорічний виробіток одного, тис. грн./ос.	569,5	718,3	148,8	х	5653,3

Джерело: складено автором

Розрахунки вказують на те, що зростання середньорічного виробітку на одного працівника позитивно вплинуло на випуск продукції, що збільшився на 5653,3 тис. грн. З іншого боку, зменшення середньооблікової чисельності призвело до зменшення випуску продукції на 6265,0 тис. грн.

Структуру впливу трудових факторів на обсяг виробництва продукції можна умовно оцінити як позитивну. Продуктивність праці зростає, що вказує на підвищення ефективності використання робочого часу та ресурсів. З іншого боку, слід враховувати, що зменшення чисельності працівників не може тривати нескінченно, і воно може вплинути на загальний обсяг виробництва. Таким чином, існує потенційний ризик обмеження можливостей зростання продукції в разі подальшого зменшення працівників. Для аналізу зміни витрат на одну гривну продукції складемо таблицю 2.32.

Таблиця 2.32

Оцінка витрат на одну гривну продукції ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	28466	28115	-351,0	-1,23
2. Витрати на виробництво продукції, тис. грн.	24467	24287,6	-179,4	-0,73
3. Витрати на 1 гривну виробленої продукції, грн/грн	0,860	0,864	0,004	x

Джерело: складено автором

У наступному році порівняно з попереднім відзначається зменшенням обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах та витрат на виробництво продукції. Важливо відзначити, що витрати на виробництво продукції зменшувались меншими темпами, ніж обсяг виробництва. У результаті витрати на 1 гривну виробленої продукції в наступному році зросли на 0,4 копійок і склали 86,4 копійок.

Це зростання цього показника може свідчити про невиправданість витрат чи неоптимальне використання ресурсів у виробничому процесі, що може впливати на загальну ефективність діяльності підприємства. Зменшення

витрат та оптимізація виробничих процесів можуть стати об'єктом уваги для поліпшення фінансових показників у майбутньому.

Для підприємства, яке досліджується коефіцієнти рентабельності зведемо в таблицю 2.33.

Таблиця 2.33

Коефіцієнти рентабельності ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність капіталу	1,03	10,43	9,40
Рентабельність власного капіталу	4,59	37,73	33,14
Рентабельність продажів	0,53	5,54	5,01

Джерело: складено автором

Аналіз фінансових показників підприємства за попередній та наступний роки вказує на суттєве поліпшення його фінансової стійкості та рентабельності. Давайте розглянемо основні показники та їх аналіз:

1. Рентабельність капіталу:

- Попередній рік: 1,03%
- Наступний рік: 10,43%
- Абсолютне відхилення: 9,40%

Рентабельність капіталу в наступному році суттєво покращилась, збільшившись на 9,40%. Це свідчить про ефективне використання капіталовкладень та може бути результатом оптимізації виробничих процесів чи вдосконалення стратегії управління.

2. Рентабельність власного капіталу:

- Попередній рік: 4,59%
- Наступний рік: 37,73%
- Абсолютне відхилення: 33,14%

Рентабельність власного капіталу значущо зросла, досягнувши високого рівня в наступному році. Це може бути індикатором успішного інвестування внутрішніх ресурсів та ефективного управління фінансовими ризиками.

3. Рентабельність продажів:

- Попередній рік: 0,53%

- Наступний рік: 5,54%
- Абсолютне відхилення: 5,01%

Рентабельність продажів в наступному році значущо зростає, що свідчить про покращення ефективності виробничих та маркетингових процесів. Підприємство може успішно оптимізувати витрати та збільшити прибутковість продукції.

Фінансовий аналіз свідчить про позитивний тренд у фінансовому стані підприємства. Зростання всіх видів рентабельності свідчить про успішні стратегічні рішення та можливості для додаткового розвитку. Важливо продовжувати моніторити та оптимізувати фінансові показники для забезпечення сталого успіху підприємства.

Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподілу і використання, який забезпечує діяльність підприємства із збільшенням прибутку, платоспроможності і кредитоспроможності підприємства в умовах допустимого рівня ризику. Для підприємства, яке досліджується коефіцієнти фінансової стійкості представимо в таблиці 2.34.

Таблиця 2.34

Значення коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства ТОВ «Форес»

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
Попередній рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,2745	0,3081	0,0336
Коефіцієнт фінансового ризику	2,6435	2,2461	-0,3974
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,1764	0,3151	0,1387
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,0000	0,0000	0,0000
Наступний рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,3081	0,4331	0,1250
Коефіцієнт фінансового ризику	2,2461	1,3091	-0,9370
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,3151	0,5776	0,2625
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0,0000	0,0000	0,0000

Джерело: складено автором

Аналіз фінансових показників за попередній та наступний роки:

Попередній рік:

1. Коефіцієнт фінансової автономії:

- На початок року: 0,2745
- На кінець року: 0,3081
- Відхилення: 0,0336

Фінансова автономія вирісла, що свідчить про збільшення власних засобів та зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування.

2. Коефіцієнт фінансового ризику:

- На початок року: 2,6435
- На кінець року: 2,2461
- Відхилення: -0,3974

Зменшення коефіцієнта фінансового ризику свідчить про меншу залежність від зобов'язань та покращення стійкості до фінансових труднощів.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

- На початок року: 0,1764
- На кінець року: 0,3151
- Відхилення: 0,1387

Збільшення коефіцієнта маневреності вказує на зростання можливостей підприємства з використання власного капіталу.

Наступний рік:

1. Коефіцієнт фінансової автономії:

- На початок року: 0,3081
- На кінець року: 0,4331
- Відхилення: 0,1250

Продовження позитивного тренду у зростанні фінансової автономії свідчить про додаткове покращення фінансового стану.

2. Коефіцієнт фінансового ризику:

- На початок року: 2,2461
- На кінець року: 1,3091
- Відхилення: -0,9370

Зниження коефіцієнта фінансового ризику підтверджує зменшення експозиції до фінансових небезпек.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

- На початок року: 0,3151
- На кінець року: 0,5776
- Відхилення: 0,2625

Знову спостерігається позитивне зростання коефіцієнта маневреності, що свідчить про збільшення гнучкості в управлінні власним капіталом.

4. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень:

- На початок року: 0,0000
- На кінець року: 0,0000
- Відхилення: 0,0000

Збереження значення коефіцієнта свідчить про незмінену структуру покриття довгострокових вкладень.

Фінансовий аналіз вказує на покращення фінансової стійкості підприємства за рахунок зростання фінансової автономії та зниження фінансового ризику. Збільшення маневреності власного капіталу свідчить про більше гнучке управління ресурсами.

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань організації її активами, термін перетворення яких в гроші відповідає терміну погашення зобов'язань. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні засобів по активу, згрупованих по ступеню їх ліквідності і розташованих в порядку убудування ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованими по термінах їх погашення і розташованими в порядку зростання таких термінів.

Для визначення ліквідності балансу необхідно зіставити підсумки приведених груп по активу і пасиву. Для цього складемо аналітичну таблицю 2.35.

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Форес»

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний результат	
						На початок року	На кінець року
1	2	3	4	5	6	7=2-5	8=3-6
Попередній рік							
A1.	2	4	П1.	8271	7249	-8269	-7245
A2.	4473	4569	П2.	167	271	4306	4298
A3.	4526	4002	П3.	0	0	4526	4002
A4.	2629	2293	П4.	3192	3348	-563	-1055
Баланс	11630	10868	Баланс	11630	10868	0	0
Наступний рік							
A1.	4	52	П1.	7249	6206	-7245	-6154
A2.	4569	5086	П2.	271	215	4298	4871
A3.	4002	4116	П3.	0	0	4002	4116
A4.	2293	2072	П4.	3348	4905	-1055	-2833
Баланс	10868	11326	Баланс	10868	11326	0	0

Джерело: складено автором

Баланс вважається за абсолютно ліквідний, якщо дотримуються такі нерівності:

$$A1 \geq P1$$

$$A2 \geq P2$$

$$A3 \geq P3$$

$$A4 \leq P4$$

Якщо одне або декілька нерівностей мають протилежний знак від зафіксованого в оптимальному варіанті, значить, ліквідність балансу більшою чи меншою мірою відрізняється від абсолютної ліквідності.

Баланс є не абсолютно ліквідним на протязі всіх років, які досліджуються, оскільки не всі нерівності дотримуються (не виконується перша нерівність).

Детальніший аналіз проводиться за допомогою фінансових коефіцієнтів, які представимо в таблиці 2.36.

Значення коефіцієнтів ліквідності ТОВ «Форес»

Показники	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення
Попередній рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,0667	1,1403	0,0736
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,5303	0,6081	0,0778
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0002	0,0005	0,0003
Наступний рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,1403	1,4412	0,3009
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,6081	0,8002	0,1921
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0005	0,0081	0,0076

Джерело: складено автором

Збільшення коефіцієнта загальної ліквідності свідчить про покращення здатності компанії здійснювати платежі короткостроковими зобов'язаннями.

Зростання коефіцієнта проміжної ліквідності свідчить про покращення спроможності компанії виконувати платежі за умови продажу запасів та надходження від реалізації активів.

Хоча значення коефіцієнта абсолютної ліквідності зростає, його значення є вкрай низьким, що може вказувати на нестабільність фінансового стану компанії.

Наступний рік:

Ще більше зростання коефіцієнта загальної ліквідності вказує на подальше покращення готовності компанії до короткострокових зобов'язань.

Знову покращення спроможності компанії виконувати платежі за умови продажу запасів та надходження від реалізації активів.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності зросло і залишається низьким, що може викликати турботу щодо стабільності фінансів.

Компанія покращила свою ліквідність, але важливо враховувати, що значення коефіцієнта абсолютної ліквідності залишається вкрай низьким, і це може становити певний ризик для фінансової стабільності. Необхідно уважно вивчати причини такого стану і вживати заходи для його покращення.

Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Форес» представимо у таблиці 2.37.

Таблиця 2.37

Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсол.	відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, т	3600,00	3600,00	0,00	0,00
2. Фактично вироблено продукції, т	2142,00	2145,00	3,00	0,14
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, долі	0,60	0,60	0,00	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акц. збору):				
- у діючих оптових цінах підпр-ва, тис. грн.	28466,00	28115,00	-351,00	-1,23
- у порівняних цінах, тис. грн.	27907,80	27296,10	-611,70	-2,19
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	28467,00	28111,00	-356,00	-1,25
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	5838,50	6012,50	174,00	2,98
7. Фондовіддача, грн/грн	4,78	4,54	-0,24	x
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	8788,00	8914,50	126,50	1,44
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, долі	3,239	3,153	-0,09	x
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, чол.	49	38	-11	-22,45
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн./чол.	569,55	718,32	148,77	26,12
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн.	25,73	28,89	3,16	12,28
13. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн.	24467,00	24287,60	-179,40	-0,73
14. Витрати на 1 гривну виробленої продукції, грн/грн	0,8595	0,8639	0,0043	x
15. Матеріаломісткість, грн/грн	0,85	0,86	0,01	0,80
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	28467,00	28111,00	-356,00	-1,25
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт,), тис. грн.	24425,00	24262,00	-163,00	-0,67
18. Чистий прибуток, тис. грн.	150,00	1557,00	1407,00	938,00
19. Рентабельність капіталу, %	1,03	10,43	9,40	x
20. Рентабельність продукції, %	16,55	15,86	-0,68	x

Джерело: складено автором

Виробництво продукції: відбулося зменшення на 1,23%. у вартісному вираженні, у натуральному вираженні – збільшення на 0,14%. Зменшення вартості продукції при збільшенні обсягу в натуральному вираженні може бути пов'язане із зниженням цін на продукцію. Потрібно вивчити причини

цього явища та розглянути можливі заходи для покращення ситуації.

Вартість основних та оборотних коштів: середня річна вартість основних засобів – збільшення на 2,98%, середня річна вартість оборотних коштів – збільшення на 1,44%. Позитивний ріст вартості основних та оборотних коштів може свідчити про модернізацію та розвиток підприємства.

Ефективність використання ресурсів:

- фондівіддача: Зменшення на 0,24 грн/грн.

- коефіцієнт оборотності оборотних коштів: Зниження на 0,09 оборотів (3,153 обороти на рік).

Зниження фондівіддачі та оборотності оборотних коштів вказує на неефективне використання ресурсів. Підприємству слід розглянути оптимізацію процесів для підвищення продуктивності та зменшення затрат.

Відбулося зменшення кількості працівників: На 22,45% при зменшенні виробництва на 2,19%. Збільшення середньої річної продуктивності праці: На 148,77 тис. грн/особу. Покращення продуктивності на одного працівника є позитивним фактором, але слід ретельно вивчити можливі впливи на якість праці та добробут персоналу внаслідок скорочення чисельності.

Фонд оплати праці: зменшення фонду оплати праці штатних працівників на 163 тис. грн., збільшення середньої заробітної плати одного працівника на 3,16 тис. грн. Зменшення фонду оплати праці може бути зумовлене скороченням чисельності працівників. Важливо враховувати соціальний вплив таких рішень та можливості для підвищення продуктивності роботи працівників.

Тривалість обороту оборотного капіталу: 115 днів. Висока тривалість обороту свідчить про можливе ускладнення фінансового стану підприємства. Рекомендується ретельний аналіз оборотного капіталу та розгляд заходів для його оптимізації.

Підприємство стикається із складними економічними умовами, важливо приділити увагу оптимізації виробництва, збільшенню ефективності використання ресурсів та підтримці персоналу в умовах змін.

У звітному році в порівнянні з попереднім відзначається збільшення витрат на 1 гривню реалізованої продукції, конкретно на 0,0043 гривні. Проте, це урізноманітнюється позитивним збільшенням чистого прибутку на 1407,00 тисяч гривень у звітному році. Рентабельність капіталу в цьому періоді склала 10,43%, а рентабельність продукції – 15,86%. Таким чином, можна стверджувати про поліпшення показників діяльності підприємства у звітному році порівняно із попереднім.

Розглядаючи історію діяльності підприємства та його перспективи розвитку, ТОВ «Форес» визнається перспективним об'єктом для інвестування. Комплексне дослідження всіх сфер діяльності підприємства підтверджує наявність позитивної динаміки розвитку. Хоча окремі показники можуть виявляти невелике погіршення, в цілому відзначається позитивний рух вперед.

Загалом, підприємство працює ефективно та раціонально використовує виробничі ресурси. У нього є резерви для підвищення ефективності господарської діяльності, реалізація яких дозволить отримати додатковий прибуток.

Розглядаючи майбутні перспективи підприємства, ТОВ «Форес» залишається привабливим об'єктом для інвестування, особливо з урахуванням його соціальної значущості для Одеського регіону.

Підсумкові результати аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища оформлюються у матриці SWOT. Використання формату SWOT-аналізу дозволяє отримати конкретні висновки щодо стану підприємства, уточнити його діагноз та визначити напрямок розвитку.

Аналіз зовнішнього середовища дозволяє виділити можливості та загрози для ТОВ «Форес». Складання матриці SWOT (табл. 2.38) визначить основні заходи, які можуть бути реалізовані ТОВ «Форес», враховуючи вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на його розвиток.

Матриця SWOT-аналізу ТОВ «Форес»

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
	<p>Добра репутація у споживачів Нижчі витрати порівняно із конкурентами Нове обладнання Відповідність якості продукції державним стандартам і запитам споживачів Добра система контролю якості Широкий асортимент товарів у товарній групі «майонези» Низька плинність персоналу</p>	<p>Рівень цін на окремі асортиментні позиції вищий, ніж у конкурентів Відсутність власних торговельних площ Значний розмір дебіторської заборгованості Недосконалість системи навчання персоналу</p>
<p>Можливості (O) Вихід на нові ринки або сегменти ринку Розширення асортименту продукції для задоволення потреб споживачів Партнерство з постійними постачальниками сировини Стабілізація споживацьких потреб Розробка технологій поліпшення якості продукції, що випускається. Впровадження нового устаткування, що дозволяє понизити собівартість і підвищити якість продукції</p>	<p>Сильні сторони – Можливості (SO) 1. 1.Забезпечення виходу на нові сегменти ринку, обслуговування додаткових групи споживачів за рахунок використання сильних ринкових позицій, 2. 2. Зниження собівартості за рахунок впровадження сучасних систем мотивації та/або навчання персоналу 3. 3.Збільшення продажів продукції за рахунок розширення асортименту у групі «майонези» 4. 4.Встановлення нижчих цін на продукцію порівняно із конкурентами.</p>	<p>Слабкі сторони – Можливості (WO) 1. Розроблення ресурсозберігаючої стратегії за умов належного фінансування виробництва на основі можливості проникнення на нові сегменти ринку, обслуговування нових додаткових груп споживачів. 2. Поліпшувати умови співпраці з постачальниками сировини. 3. Створення вертикально інтегрованого виробництва для виробництва продукції з власної сировини.</p>
<p>Загрози (T) Посилення конкурентного тиску. Неврожай соняшнику і підвищення цін на сировину. Невідповідність якості сировини державним стандартам. Зниження купівельної спроможності населення Ріст інфляції Збільшення маркетингової активності конкурентів Нестабільність законодавчої бази Нестабільна політична ситуація Загрози з боку постачальників</p>	<p>Сильні сторони – Загрози (ST) 1. Застосування методів маркетингу та розробка відповідних рекламних заходів 2. Утримання споживачів від переходу до конкурента, за рахунок використання гнучкої цінової політики і збільшення якості продукції; 3. Зниження собівартості продукції шляхом використання технологій ресурсозбереження.</p>	<p>Слабі сторони – Загрози (WT) 1.Запропонування існуючими конкурентами на ринку майонезу виробів продукції, аналогічної нашій, за нижчими цінами. 1. 2.Заміна споживачами майонезу його виготовленням вдома через дорозчання майонезу</p>

Проаналізувавши та порівнявши можливості із сильними сторонами, можна зробити висновок, що у даних умовах підприємству буде вигідно виробляти продукцію, орієнтовану на споживчі групи з різним рівнем доходів. Збільшення об'ємів продажів у відповідь на зростання попиту та розширення збутової мережі в Одеській області та сусідніх регіонах України є додатковою перевагою. Для максимізації результативності варто зосередитись на пониженні собівартості продукції і покращенні якості. Це необхідно для забезпечення випуску продукції високої якості, яка відповідає сучасним органолептичним стандартам та зовнішньому вигляду.

Проте, серед слабких сторін підприємства, варто відзначити обмежений обсяг власних грошових коштів, що може ускладнити розширення виробництва та завоювання нових сегментів ринку в Одеській області.

Загрозами для підприємства є можливі наслідки кризової ситуації в країні. Також, існує ризик втрати споживачів, які можуть перейти до конкурентів або відмовитися від покупок майонезу на користь домашнього виготовлення.

Отже, SWOT-аналіз ТОВ «Форес» вказує на потенціал зростання виробництва майонезу, що може зміцнити його позицію на ринку Одеської області та підвищити конкурентоспроможність.

Висновки до розділу 2

Олійножирова галузь в Україні є важливим сегментом економіки, який включає виробництво олії та інших жирових продуктів. В даному контексті було проведено аналіз стану та ринкового потенціалу ТОВ «Форес» і ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» для визначення їхньої конкурентоспроможності та перспектив розвитку.

На момент аналізу олійножирова галузь в Україні мала стійку тенденцію до росту, спричинену збільшенням експорту олійних культур та попитом на олію на світовому ринку. Збільшення площ під сівбою олійних культур, таких як соняшник та соя, стало ключовим фактором успіху.

ТОВ «Форес» орієнтований на споживачів з різним рівнем доходів, що забезпечує стійкий попит на їхню продукцію. Збільшення обсягів продажу в Одеській області та сусідніх регіонах є перспективним кроком для підприємства. Водночас нестача власних коштів може ускладнити розширення виробництва та завоювання нових ринків. Кризова ситуація в країні може негативно вплинути на діяльність підприємства.

Можливістю для розвитку ТОВ «Форес» є збільшення споживчого попиту на олійні продукти в Україні та на світовому ринку й інвестування у покращення якості може збільшити конкурентоспроможність.

ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» має значний досвід у виробництві олійних продуктів та встановлених клієнтів. Різноманіття виробленої продукції розширює кількість цільових сегментів споживачів.

Водночас збільшення витрат на реалізовану продукцію може вплинути на конкурентоспроможність. Недостатність інвестицій у впровадження новітніх технологій може обмежити потенціал росту.

Збільшення експорту олійних продуктів може стати додатковим джерелом прибутку, а укладання партнерських угод з іншими підприємствами може сприяти розширенню ринків збуту.

Сезонні коливання виробництва соняшникової олії можуть вплинути на фінансові показники підприємств, які досліджувались.

Обидва підприємства мають свої сильні та слабкі сторони, а також стикаються з рядом можливостей та загроз. Для успішного розвитку їм слід враховувати та використовувати позитивні моменти, а також розробляти стратегії для подолання викликів.

ТОВ «Форес» може скористатися своєю диверсифікацією та розширити свою присутність на ринках. ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» повинен акцентувати увагу на зменшенні витрат і впровадженні інновацій.

Обидва підприємства повинні враховувати ринковий контекст та реагувати на нього гнучко, щоб забезпечити стабільний розвиток в умовах конкурентної динаміки та економічної нестабільності.

РОЗДІЛ 3

ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ОЛІЙНОЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Обґрунтування ефективності заходу із впровадження у виробництво нового виду продукції – олії кунжутної

Ідея запропонованого у роботі проекту полягає у виробництві на ПАТ «Вінницький ОЖК» кунжутної олії, яка є корисною та користується високим попитом.

Олія кунжутна стала популярною в ряді кухонь через свій неповторний смак і корисні властивості. Вона багата на ненасичені жирні кислоти, антиоксиданти та інші корисні речовини. Особливо в останні роки споживання олії кунжутної виробництва отримало певний розмах через зростання інтересу до здорового способу життя та екзотичних продуктів.

Однак актуальність виробництва нового виду продукції, такої як олія кунжутна, може залежати від ряду факторів, таких як попит споживачів, конкуренція на ринку, ефективність виробництва та маркетингові стратегії компаній.

З економічної точки зору актуальність виробництва олії кунжутної може визначатися кількома чинниками:

1. Попит на здорові продукти: олія кунжутна вважається корисною з точки зору здоров'я через вміст ненасичених жирних кислот, вітамінів та антиоксидантів. Якщо споживачі виявляють збільшений інтерес до здорового харчування, це може збільшити попит на продукти, такі як олія кунжутна.

2. Екзотичні смакові властивості: олія кунжутна має характерний гострий смак та аромат, які можуть зацікавити тих, хто шукає нові або екзотичні продукти для приготування їжі.

3. Галузева конкуренція: перед тим як розпочати виробництво олії кунжутної, важливо вивчити ринок та конкуренцію в галузі. Якщо ринок вже

насичений або існують домінуючі гравці, це може вплинути на економічну доцільність проекту.

4. Сировинні витрати: вартість кунжутних насіннь, а також технологічні витрати на їхню обробку, можуть впливати на економічну ефективність виробництва.

5. Експортні можливості: попит на олію кунжутну на міжнародному ринку, це може стати додатковим стимулом для розвитку виробництва.

6. Інновації та маркетинг: інноваційні методи виробництва, пакування та маркетинг можуть визначати конкурентні переваги підприємства і впливати на його успіх.

Кунжутна олія багата на такі речовини, як: магній, фосфор, цинк, вітаміни А та Е, полінасичені кислоти.

Технологія виробництва кунжутного масла ґрунтується на методі холодного пресування. Попередньо оброблене, очищене насіння кунжуту піддається віджиму на спеціальному обладнанні під високим тиском.

Замовити виробничу лінію з виготовлення олії із насіння кунжуту в Україні можна у багатьох спеціалізованих магазинах.

Користь кунжутної олії та попит на неї підштовхують виробників до того, щоб нарощувати обсяги її виробництва. Але, щоб підвищити виробничі потужності, просто необхідно купити обладнання для виробництва кунжутної олії. При виробництві кунжутної олії методом холодного віджиму не застосовується обробка олії лугом та метод екстракції, не використовується гексанова фракція, не використовуються ніякі хімічні добавки та барвники. Молекули олії збережені «живими» і природними. Виготовлені таким чином олії є найбільш цінними за поживними і лікувальними властивостями, в них зберігаються всі необхідні та корисні елементи і вітаміни, які дуже добре сприймаються живими клітинами.

Приготована на нерафінованих рослинних оліях їжа, окрім прекрасного смаку, ще й дуже корисна, оскільки не викликає ожиріння і закупорки судин. Така їжа навіть допомагає скинути зайву вагу.

Зупинивши свій вибір на нерафінованих рослинних оліях, ми очищуємо свій організм, покращуємо стан внутрішніх органів, виглядаємо і відчуваємо себе значно краще.

Нерафіновані олії, при їх щоденному вживанні, не тільки лікують, але і попереджують появу багатьох вікових, а також викликаних нездоровою міською екологією, захворювань: склерозів, ожиріння, гастритів, імпотенції. Тому, замість того, щоб приймати дорогі лікарські препарати хімічного походження, що продаються в аптеках, або купувати широко рекламовані, але невідомо з чого виготовлені БАДи (біологічно активні добавки), краще перейти на натуральні нерафіновані олії, виготовлені методом холодного віджиму, що несуть в собі всю позитивну лікувальну силу рослин.

Сучасний процес виробництва рослинної олії можна поділити на такі етапи:

- підготовка насіння олійних культур до зберігання;
- зберігання насіння;
- підготовка насіння до виробництва олії;
- видалення олії із сировини;
- очищення олії.

Враховуючи наявне обладнання на підприємстві, для налагодження процесу виробництва кунжутної олії необхідно додатково придбати прес-машину для кунжутної олії, машину для екстракції кунжутної олії, машину для рафінування кунжутної олії.

Перспективи виробництва кунжутної олії в Україні обіцяють бути обіцяючими через ряд факторів. Зростаючий попит на здорові продукти та олії високої якості відкриває нові ринки для кунжутної олії. Крім того, ця культура може стати стійкою до умов вирощування в Україні, сприяючи диверсифікації сільськогосподарського сектору. Використання кунжутної олії в кулінарії, медицині та косметології сприяє розширенню ринкових можливостей. Збільшення виробництва цієї олії може стати важливим етапом для України в галузі сільського господарства та експорту.

Нормативні дані для проведення розрахунків представлені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Нормативно-довідкова інформація для розрахунків

Показники	Позначення	Значення
Норматив відрахувань до соціальних фондів % , від основної і додаткової заробітних плат	Осф	22
Норма амортизації вартості будівлі,%	НАб	5
Норма витрат на ремонтні роботи по виробничій будівлі %	НРб	2
Норма витрат на утримання і експлуатацію виробничої будівлі,%	Нсз	0,7
Норма амортизації обладнання,%	Нао	20
Норма витрат на ремонтні роботи обладнання, %	Нро	5,4
Норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання, %	Нсо	1,8
Річний фонд робочого часу робітника, ч	Фг	1996
Вартість 1кВт.ч електроенергії, грн	Се	5,6
Коефіцієнт використання інженерного ресурсу	Кір	0,8
Годинна тарифна ставка, грн	ТСч	
робочого 2-го розряду		68,8
робочого 4-го розряду		73,7
робочого 5-го розряду		84,4
робочого 6-го розряду		84,4

Джерело: складено автором

Розрахунок величини інвестицій для реалізації проекту

Для здійснення проекту необхідні інвестиції (I), загальна сума яких складається з:

- первісної вартості впроваджуваного обладнання (ПВоб);
- первісної вартості будівельних робіт (ПВбуд);
- додаткових оборотних коштів, які знадобляться комбікормовому заводу у разі збільшення обсягу виробництва продукції (ΔОК);

$I_{МАРК}$ – інвестиції у маркетингову компанію для забезпечення реалізації продукції.

$$I = ПВоб + ПВбуд + \Delta ОК + I_{МАРК} \quad (3.1)$$

Інвестиції в основні фонди є первісною вартістю запропонованого до впровадження обладнання та будівельних робіт. До складу первісної вартості впроваджуваного обладнання (ПВоб) входять вартість його придбання (Впр), транспортні витрати на доставку (Тр), заготівельно-складські витрати (Зс) та

витрати на монтаж обладнання (Мн):

$$\text{ПВоб} = 1,2 * (\text{Впр} + \text{Тр} + \text{Зс} + \text{Мн}), \quad (3.2)$$

де Тр = 8 % від вартості придбання обладнання;

Зс = 2 % від вартості придбання обладнання;

1,2 – коефіцієнт, що враховує додаткові витрати у розмірі 20 % від врахованої частини первісної вартості впроваджуваного обладнання.

Проектом передбачено придбання лінії для виробництва кунжутної олії потужністю 5 т/зм. При роботі у одну зміну по 8 годин 240 днів на рік річна потужність лінії складе 540 тон переробки кунжуту на рік. Відповідно до проведеного моніторингу вартість подібної лінії складає 3450 тис. грн. з урахуванням монтажу та транспортування.

Також для реалізації проекту необхідно збільшити оборотні активи підприємства виходячи з планового коефіцієнту оборотності 6 разів на рік (тривалість одного обороту 60 днів).

Загальну суму вартості придбання та монтажу обладнання необхідно розрахувати за допомогою табл.3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок вартості придбання та монтажу обладнання

Склад витрат	Період реалізації проекту					
	0-й рік	1	2	3	4	усього
Покупка обладнання, тис. грн. (з ПДВ)	3450					
у тому числі ПДВ	575					
Витрати на монтаж 10%, тис. грн. (з ПДВ)	345					
у тому числі ПДВ	57,5					
Оборотні кошти на фінансування ПДВ, тис. грн.	27678,0					
ІС, сума інвестицій коштів в проект, всього	31128,0					31128,00
Ставка дисконту при СВК=20%	1,0					
ЧІ, чиста (приведена) вартість коштів, які інвестовано в проект	31128,0					31128,00

Джерело: складено автором

Тоді загальна величина інвестицій дорівнюватиме:

$$I = 31128,00 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок виробничої програми підприємства представимо у вигляді таблиці 3.3 та таблиці 3.4.

Таблиця 3.3

Розрахунок планового обсягу виробництва підприємства

	Показники	Значення
1	Виробнича потужність підприємства, т/добу	5
2	Плановий фонд робочого часу підприємства, діб	240
3	Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,7
4	Плановий обсяг переробки насіння на рік, тис.т	840

Джерело: складено автором

Таким чином, плановий обсяг виробництва становитиме 840 т на рік.

Виробнича програма розраховується шляхом розподілу загального обсягу виробництва між основними видами продукції на основі технології виробництва та планового виходу продуктів.

Таблиця 3.4

Виробнича програма підприємства

Вид продукції	Вихід	Обсяг виробництва, т	Ціна 1 т, грн	Обсяг виробництва, тис.грн
Олія	38,00%	319,20	445000	142044
Макуха	52,00%	436,80	55000	24024
Всього		756,00		166068

Джерело: складено автором

Відповідно до розрахунку виробничої програми загальний обсяг переробки насіння соняшника на рік становитиме 840 т. При існуючій ціні на льон у 140000 грн/т без ПДВ, загальні витрати на сировину становитимуть:

$$V_{\text{сир}} = 840 \text{ т} * 140 \text{ 000 грн/т} = 117600 \text{ тис. грн}$$

Витрати на матеріали приймаються на рівні 20 % від вартості сировини:

$$V_{\text{мат}} = 117600 \text{ тис. грн} * 0,2 = 23520 \text{ тис. грн}$$

Витрати на електроенергію заводу можна розрахувати за формулою:

$$V_{\text{ел/ен}} = N * P_{\text{річ}} * \Gamma_{\text{доб}} * K_c * m / 1000 \quad (3.3)$$

де N – сумарна потужність електродвигунів обладнання;

$P_{\text{річ}}$ – річний період роботи заводу в днях;

$\Gamma_{\text{доб}}$ – середня тривалість роботи заводу за добу;

K_c – коефіцієнт використання потужності електродвигунів;

m – тариф за 1 кВт×год електроенергії.

$$V_{\text{ел/ен}} = 92 \times 240 \times 8 \times 5,6 / 1000 * 0,5 = 494,59 \text{ тис. грн}$$

Витрати на газ визначаються на основі питомих витрат на 1 тону продукції та ціни 1 тис. куб.м. газу:

$$V_{\text{газ}} = 120 * 25 / 1000 * 24000 / 1000 = 72 \text{ тис. грн}$$

Загальні витрати на паливо та енергію:

$$V_{\text{пе}} = 494,59 + 72 = 566,6 \text{ тис. грн}$$

Загальні матеріальні витрати:

$$MB = V_{\text{сир}} + V_{\text{мат}} + V_{\text{пе}}$$

$$MB = 117600 + 23520 + 494,59 + 72 = 141686,59 \text{ тис. грн}$$

По проекту для роботи підприємства необхідно 1 виробнича зміна. У структурі персоналу додатковий та управлінський персонал складає 30 % від виробничого.

Таблиця 3.5

Розрахунок витрат на оплату праці на 1 зміну

Склад виробничої зміни	Кількість	Розряд	Годинна тарифна ставка, грн	Фонд робочого часу, год/рік	Фонд оплати праці, грн/рік
Начальник зміни	1	6	102,2	1960	200243,4
Апаратник пресу	1	5	84,4	1960	165463,2
Вантажник	1	2	68,8	1960	134799
Апаратник фільтрації масла	1	5	84,4	1960	165463,2
Слюсар	1	4	73,7	1960	144471,6
Всього основна заробітна плата	5				810440,4
Додаткова заробітна плата (20 %)					162088,08
Всього основна і додаткова заробітна плата, тис. грн					972528,48

Джерело: складено автором

Загальні витрати на оплату праці виробничого персоналу – 972528,48грн.

Чисельність невиробничого персоналу: $5 \times 0,3 \approx 2$ ос.

Загальна чисельність додаткового персоналу – 7 ос.

При середній заробітній платі одного працівника невиробничого персоналу у 14500 грн, фонд оплати праці невиробничого персоналу складе:

$$2 \text{ ос.} \times 14500 \text{ грн} \times 12 \text{ міс.} / 1000 = 348 \text{ тис. грн.}$$

Загальні річні витрати на оплату праці складають:

$$B_{оп} = 972,53 + 348 = 1320,53 \text{ тис. грн}$$

Відрахування на соціальні заходи необхідно визначити, використовуючи встановлені відсотки відрахувань (22 %):

$$B_{сз} = 1320,53 \times 0,22 = 290,52 \text{ тис. грн}$$

Витрати з амортизації основних фондів, нематеріальних активів та інших позаоборотних активів:

$$A_{обл.} = 3450 / 1,2 * 0,2 = 575,00 \text{ тис. грн}$$

Загальні витрати за статтею «Амортизація» складають:

$$\Delta A = 575,00 \text{ тис. грн.}$$

Інші витрати можна прийняти на рівні 1 % від усіх статей витрат

$$B_{інші} = 143872,64 \times 0,01 = 1438,73 \text{ тис. грн}$$

Всі статті собівартості продукції нової лінії представлено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Розрахунок виробничих витрат підприємства

Елементи економічних витрат	Сума витрат, тис.грн
1. Матеріальні витрати	141686,59
в тому числі: сировина та матеріали	141120
паливо та енергія	566,6
2. Витрати на оплату праці	1320,53
3. Відрахування на соціальні заходи	290,52
4. Амортизація основних фондів, нематеріальних активів та інших позаоборотних активів	575,00
5. Інші витрати	1438,73
Всього витрат (собівартість виробленої продукції)	145311,36

Джерело: складено автором

Вартість додатково виробленої та реалізованої продукції становить:

$$РП (ВП) = Ц * ВП, \quad (3.6)$$

де РП – вартість реалізованої продукції, грн.

ВП – вартість виробленої продукції, грн.

Ц – ціна 1 тонни продукції, грн.

$$РП (ВП) = 145311,36 \text{ тис. грн}$$

Додатковий прибуток від реалізації виробленої продукції становить:

$$Пд = РП - Сп = 166068 - 145311,36 = 20756,64 \text{ тис. грн}$$

Таблиця 3.7

Зміна показників підприємства в результаті реалізації проекту

Найменування показників	Одиниці виміру	Значення (+, -)
1. Обсяг виробництва та реалізації	т	756,00
у т.ч. кунжутна олія	т	319,20
Макуха	т	436,80
2. Вартість виробленої та реалізованої продукції	Тис. грн	166068
3. Повна собівартість виробленої та реалізованої продукції	Тис. грн	145311,36
4. Витрати на сировину і матеріали	Тис. грн	141686,592
5. Фонд оплати праці	Тис. грн	1320,53
6. Єдиний соціальний внесок	Тис. грн.	290,52
7. Інші витрати	Тис. грн.	1438,73
7. Прибуток	Тис. грн	20756,64
8. Чистий прибуток	Тис. грн	17020,44
9. Чисельність працівників	Осіб	7

Джерело: складено автором

Розрахуємо ефективність проекту. Для цього побудуємо таблицю 3.8.

Таблиця 3.8

Ефективність проекту по впровадженню нового виду продукції – олії кунжутної

Показники	Період реалізації проекту					
	0-ий рік	1	2	3	4	усього
ІС, сума інвестованих у проект коштів, тис. грн.	31128					31128,00
Середньозважена вартість капіталу (СВК), %	20					
Дисконтний множник	1	0,8333	0,6944	0,5787	0,4823	
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проект коштів, тис. грн.	31128	0				31128,00
Грошовий потік від проекту, тис. грн.		17595,44	17595,44	17595,44	17595,44	70381,77
Дисконтований грошовий потік у році		14662,28	12218,28	10182,48	8486,28	45549,32
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис. грн	-31128	-16465,72	-4247,44	5935,04	14421,32	
NPV, тис. грн.						14421,32
IRR,%						43,01%
Індекс доходності (ІД);						1,46
Період окупності, років						1,83
Період окупності дисконтований, років						2,30

Джерело: складено автором

Реалізація даного проекту є доцільною. Захід дозволить збільшити обсяг виробництва, збільшити рентабельність та прибуток підприємства.

Інвестиції складають 31128 тис. грн. Чистий приведений дохід складає (NPV) складає 14421,32 тис. грн. Період окупності складає 1,83 року, з урахуванням дисконтування – 2,3 року. Внутрішня норма доходності (IRR) складає 43 %. Показники свідчать про доцільність реалізації даного проекту.

3.2. Техніко-економічне обґрунтування доцільності заміни технологічного обладнання

ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» може вигідно скористатися удосконаленням свого обладнання з кількох стратегічних причин. По-перше, модернізація технологічного обладнання дозволить підприємству підвищити продуктивність та ефективність виробництва. Встановлення передових систем очистки та обробки сировини допоможе забезпечити вищий вихід якісної олії.

По-друге, удосконалення обладнання може сприяти покращенню якості продукції, що є ключовим фактором в умовах конкурентного ринку. Покращені технологічні процеси дозволять виробляти олійно-жирову продукцію відповідно до вищих стандартів якості, що позитивно вплине на репутацію підприємства та задоволеність клієнтів.

По-третє, впровадження передового обладнання дозволить підприємству ефективніше використовувати ресурси, зменшуючи витрати та збільшуючи виходи. Це може призвести до оптимізації виробничих процесів, зниження витрат енергії та покращення загальної управлінської ефективності.

Загалом, удосконалення обладнання є стратегічно важливою ініціативою, спрямованою на забезпечення конкурентоспроможності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» на ринку та покращення його фінансового результату.

Саме тому пропонується впровадження сучасного обладнання для підвищення виходу готової продукції при тих же витратах ресурсів:

- впровадження додаткової лінії очистки соняшникової олії (2 фільтри), що дозволить отримати більший вихід готової продукції;
- встановлення інноваційного 4-хвальцьового верстата, що, на відміну від 2-хвальцьових, дасть змогу отримати тонкий помел сировини та додаткове вилучення олії;
- заміну застарілого обладнання задля підвищення виходу готової продукції (пресу, зволожувального апарату та жаровні).

Економічна гіпотеза проекту полягає в тому, що встановлення запропонованого обладнання дасть змогу збільшити вихід соняшникової олії з 37% до 37,3%, отриманні олії вищої якості при незмінній ціні. На висококонкурентному ринку підвищення ціни є недоцільним, оскільки це може негативно вплинути на попит. Тому прийнято рішення про збереження ціни та позиціонуванні на ринку як «високоякісний продукт при стабільній ціні». Разом з цим, впровадження запропонованого обладнання призведе до збільшення операційних витрат, що має бути компенсовано доходом від збільшення виходу.

Розрахунок інвестицій на реалізацію проекту

Розрахунок витрат на обладнання, що зводимо в таблицю 3.9.

Таблиця 3.9

Розрахунок вартості обладнання, що встановлюється

Обладнання	Кількість	Вартість одиниці з ПДВ, тис. грн.		Вартість загальна з ПДВ, тис. грн.	
		обладнання	монтажу	обладнання	монтажу
Прес шнековий	1	780	78	780	78,0
Жаровня (трюханна)	1	120	12	120	12,0
Фільтр	2	180	18	360	36,0
Зволожувальний апарат	1	175	17,5	175	17,5
Вальцьовий верстат (4-х вальцьовий)	1	2050	205	2050	205,0
Усього:				3485	348,5
Разом:				3833,50	

Джерело: складено автором

Загальна вартість придбання обладнання, необхідного для реалізації проекту, складає 3833,50 тис. грн.

Транспортно-заготівельні витрати (Т) розраховуємо в розмірі 3% від вартості придбання обладнання:

$$T = 3833,50 \times 0,03 = 115,01 \text{ тис. грн}$$

Вартість монтажу (М) обладнання приймаємо в розмірі 10% від вартості придбання обладнання:

$$M = 3833,50 \times 0,10 = 383,35 \text{ тис. грн}$$

Інші невраховані витрати (Нз) розраховуємо в розмірі 10% від вартості придбання обладнання:

$$H_z = 3833,50 \times 0,10 = 383,35 \text{ тис. грн}$$

Проектом передбачено заміну старого обладнання: преса, жаровні, вальцьового верстату та зволожувального апарату, знос яких складає 80 %. Вартість демонтажу приймаємо на рівні 5 % від початкової вартості обладнання (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Розрахунок вартості витрати на заміну обладнання

Обладнання	Кількість	Початкова ціна обл., тис. грн.	Вартість демонтажу, тис. грн.	% зносу	Сума зносу, тис. грн.	Залишкова вартість, тис. грн.	Річна амортизація
Обладнання, що знімається							
Прес	1	800	40	80	640	160	133,3
Зволожувальний апарат	1	140	7	80	112	28	23,3
Вальцьовий верстат (2-х вальцьовий)	1	105	5,25	80	84	21	17,5
Жаровня	1	197	9,85		0	197	32,8
Разом:		1242	62,1		836	406	207

Джерело: складено автором

Всього витрати на обладнання складають:

$$ПВоб = 3833,50 + 115,01 + 383,35 + 383,35 + 62,1 + 406 = 5183,31 \text{ тис. грн}$$

Інвестиції в оборотні кошти складають з урахуванням планових 8 оборотів на рік:

$$OK = 3175,24 / 8 = 396,9 \text{ тис. грн,}$$

де 3175,24 тис. грн – вартість додаткової виробленої та реалізованої продукції за проектом.

Проектом не передбачено додаткових будівельних робіт: ПВбуд = 0.

Підсумкова сума інвестиційних витрат у проект створення цеху представлена в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Обсяги і структура інвестицій для реалізації проекту

Назва витрат	Вартість, тис. грн
Інвестиції на будівництво	0
Інвестиції в обладнання	5183,31
Інвестиції в оборотні кошти	396,9
Всього	5580,21

Джерело: складено автором.

Таким чином, сума інвестиційних витрат, необхідних для реалізації проекту складає 5580,21 тис. грн.

Розрахунок зміни обсягу виробництва та реалізації продукції

Внаслідок встановлення інноваційного обладнання та удосконалення технологічного процесу на ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» прогнозується значне покращення виходу готової продукції, зокрема соняшникової олії. Проект передбачає збільшення виходу цієї продукції на 0,12%, яке буде досягнуте завдяки впровадженню чотирьохвальцьових верстатів, що покращить подрібнення сировини, а також більш тонкому помелу насіння, яке краще піддаватиметься волого-тепловій обробці.

Очікується, що вдосконалена система подачі води та зволоження соняшника, разом із встановленням більш потужних пресів, покращить вилучення олії на етапі форпресування. Загальний комплекс заходів передбачає підвищення вихідних показників соняшникової олії на реалістичні 0,12%.

Ці заходи спрямовані на оптимізацію виробничого процесу, підвищення продуктивності та якості готової продукції, що, в свою чергу, може позитивно вплинути на конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Таблиця 3.12

Розрахунок збільшення випуску продукції при реалізації проекту

Продукт	До				Після				Збільшення обсягу продукції
	%	т	ціна, грн/ т	тис. грн.	%	т	ціна, грн/ т	тис. грн.	тис. грн.
Олія соняшникова нерафінована недезодорована	37,0%	40793	24000,0	979032	37,12%	40925,3	24000,0	982207,2	3175,24
Шрот соняшниковий	38%	33665	8200,00	276053	38%	33665	8200,0	276053	0
Разом									3175,24

Джерело: складено автором.

Загальне збільшення реалізованої продукції за рахунок підвищення виходу продукції складає 3175,24 тис. грн.

Розрахунок зміни витрат при реалізації проекту

Внаслідок реалізації проекту відбудеться зміна низки статей витрат: амортизації, заробітної плати, витрат на електроенергію та ремонт обладнання.

Амортизація устаткування:

– замінюваного:

$$A_{уз} = 3833,50 / 1,2 \times 0,20 = 638,92 \text{ тис. грн.}$$

– впровадженого:

$$A_{ун} = 207,0 \text{ тис. грн.}$$

Витрати на ремонтні роботи обладнання:

– замінюваного: $P_{у} = 3833,50 \times 0,05 = 62,10 \text{ тис. грн.}$

– впровадженого: $P_{у} = 1242 \times 0,05 = 159,73 \text{ тис. грн.}$

Витрати на утримання і експлуатацію обладнання:

– замінюваного: $B_{уе} = 3833,50 \times 0,018 = 44,71 \text{ тис. грн.}$

– впровадженого: $B_{уе} = 1242 \times 0,018 = 115,01 \text{ тис. грн.}$

Дані про споживання електроенергії обладнанням представлено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.13

Потужність електродвигунів нового та старого обладнання, кВт

Обладнання	До проекту			Після проекту		
	Кількість	Потужність одиниці, кВт	Потужність усього, кВт	Кількість	Потужність одиниці, кВт	Потужність усього, кВт
Вальцовий верстат	1	32	32	1	30	30
Прес	1	38	38	1	35	35
Жаровні	1	10	10	1	8	8
Зволожувальний апарат	1	4	4	1	3,5	3,5
Фільтри				2	3	6
Всього:			84			82,5

Джерело: складено автором.

Витрати по електроенергії, які споживається замінюваним та впровадженим устаткуванням розраховуються наступним чином:

- замінюваного: $V_p = 84 \times 3200 \times 0,6 \times 5,5 = 887040$ тис. грн.
- впровадженого: $V_p = 82,5 \times 3200 \times 0,6 \times 5,5 = 871200$ тис. грн.

Додаткові витрати на електроенергію складуть

$$\Delta E_{\text{ел}} = 871,200 - 887,040 = -15,84 \text{ тис. грн.}$$

Відбудеться зростання витрат на оплату праці (в результаті зміни трудомісткості виробництва і складності виконуваних робіт, послуг). При встановленні додаткового обладнання, необхідно збільшити кількість обслуговуючого персоналу. А саме – для обслуговування фільтрів ввести додаткового слюсаря та працівника пресового цеху в зміну (табл.3.14).

Таблиця 3.14

Зміна фонду оплати праці

Вакансія	З/п, грн в місяць	Кількість	Премія (20%), грн	Річна зміна фонду оплати праці, грн.
Оператор пресового цеху	18500	2	7400	88800
Слюсар	12500,00	2	5000,00	60000,00
<i>Всього зміна фонду оплати праці, тис. грн.</i>				148,80

Джерело: складено автором.

Річна зміна фонду оплати праці:

$$\Delta \text{ФОП} = 148,80 \text{ тис. грн.}$$

Зміни у витрат на ЄСВ):

$$\Delta B_{\text{соц}} = 0,22 * 148,80 = 32,7 \text{ тис. грн.}$$

У таблиці 3.15 відображено суму всіх експлуатаційних витрат по замінюваному і впроваджуваному обладнанню за рік.

Таблиця 3.15

Зміна витрат за рік при впровадженні проекту, тис. грн

Найменування витрат	Обладнання		Відхилення
	замінюване (ЕВ0)	впроваджене (ЕВ1)	
Амортизація обладнання, тис. грн.	207,00	638,92	431,92
Витрати на ремонтні роботи по обладнанню, тис. грн.	62,10	159,73	97,63
Витрати на утримання і експлуатацію обладнання, тис. грн.	44,71	115,01	70,29
Витрати на електроенергію, тис. грн.	887,04	871,20	-15,84
Основна і додаткова з/пл робітників, що обслуговують обладнання, тис. грн.	744,0	892,80	148,80
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	163,7	196,4	32,7
Всього, тис. грн.	2108,5	2874,1	765,5

Джерело: складено автором.

Загалом внаслідок реалізації проекту відбудеться збільшення витрат на 765,5 тис. грн на рік.

Відповідно сукупний приріст прибутку:

$$\Pi = 3175,24 - 765,5 = 2409,70 \text{ тис. грн}$$

Розрахуємо чистий прибуток:

$$\text{ЧП} = 2409,70 * 0,82 = 1975,96 \text{ грн.}$$

Строк окупності капітальних вкладень у впровадження нового обладнання складе:

$$T = 5183,31 / 1975,96 = 2,82 \text{ року.}$$

Усе вищесказане свідчить про економічну ефективність і господарську доцільність запропонованого проекту.

Проект фінансується за власні кошти, а також короткострокові кредити (за необхідності). Ставка дисконту складає 25%. Для розрахунку ефективності проекту складемо таблицю 3.16.

Таблиця 3.16

Розрахунок ефективності проекту модернізації виробничої лінії

Показник	Період реалізації проекту						
	0-й рік	1	2	3	4	5	всього
ІС, сума інвестованих у проект коштів, тис. грн.	5183,31	396,90					5580,21
СВК, %	25%						
Дисконтний множник		0,800	0,640	0,512	0,410	0,328	
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проект коштів, тис. грн.	5299,6	512,4					5812,00
Приріст чистого прибутку, тис. грн.		1975,96	1975,96	1975,96	1975,96	1975,96	
Приріст амортизації, тис. грн		431,92	431,92	431,92	431,92	431,92	
Грошовий потік від проекту, тис. грн.		2407,87	2407,87	2407,87	2407,87	2407,87	12039,37
Дисконтований грошовий потік у році		1926,30	1541,04	1232,83	986,27	789,01	6475,45
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис. грн.	- 5183,31	-3653,91	-2112,87	-880,04	106,23	895,24	
Приріст дисконтованого грошового потоку, тис. грн.		-3653,91	-2112,87	-880,04	106,23	895,24	
NPV, тис. грн.							895,24
IRR, %							33,6%
Індекс доходності (ІД)							1,16
Період окупності (ПО), років							2,82
Період окупності дисконтований, років							4,75

Джерело: складено автором.

Реалізація даного проекту є доцільною – він дозволить повернути капітальні вкладення у обсязі 5183,31 тис. грн. за 2,82 роки без урахування дисконтування із отриманням чистого приведенного доходу (NPV) у розмірі 895,24 тис. грн. Період окупності по грошовому потоку з урахуванням дисконтування – 4,75 роки. Внутрішня норма доходності (IRR) складає 33,6 %.

3.3 Аналіз впливу запропонованих проектів на фінансові результати підприємства

Для розрахунку техніко-економічних показників складемо таблицю 3.17 та 3.18.

Таблиця 3.17

Вплив заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

№	Назва заходу	Інвестиції, тис. грн.			Зміни показників діяльності підприємства (±)									Строк окупності інвестицій, років
		всього	у тому числі в:		Реалізована продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.					Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд.		
			основні фонди	оборотні кошти		всього	у тому числі:							
							матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	амортизація основних фондів			інші операційні витрати	
1	Впровадження виробництва олії кунжутної	31128	3450	27678	166068	145311,36	141686,6	1320,53	290,52	575	1438,73	17020,44	7	1,82
2	Модернізація виробничої лінії	5580,21	5183,31	396,90	3175,24	765,53	-15,8	148,80	32,7	431,92	167,92	1975,96	0	2,82
	Усього	36708,21	8633,31	28074,90	169243,24	146076,90	141670,8	1469,33	323,25	1006,92	1606,65	18996,4	7	

Джерело: складено автором.

Таблиця 3.18

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту

Показник	Наступний рік	Проектний рік	Відхилення	
			абсолютне	відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, т.	742 900,00	742 900,00	0	0
2. Фактично вироблено продукції, т.	534 754,00	535 642,30	888,30	0,17
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,720	0,721	0,001	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та АЗ), тис. грн.				
в діючих оптових цінах, тис. грн.	1 678 376,8	1 847 620,04	169 243,24	10,08
у порівняних цінах, тис. грн.	1 391 375,2	1 560 618,44	169 243,24	12,16
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та АЗ), тис. грн.	1 789 085,0	1 958 328,24	169 243,24	9,46
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	3 502 093,0	3 510 726,31	8 633,31	0,25
7. Фондовіддача, грн/грн	0,479	0,526	0,047	
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	424 740,50	452 815,40	28 074,90	6,61
9. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів, частки	3,95	4,08	0,13	
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, ос.	794	801	7	0,88
11. Середньорічний виробіток одного робітника, тис. грн./ос.	2 113,82	2 306,64	192,82	9,12
12. Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн.	114 957,00	116 426,33	1 469,33	1,28
13. Середньорічна заробітна плата одного робітника, тис. грн.	144,78	145,35	0,57	0,39
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	1 410 706	1 552 376,75	141 671	10,04
15. Матеріаломісткість, грн/грн.	0,7885	0,7927	0,0042	
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1 762 329	1 931 572	169 243	9,60
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1 690 515	1 836 592	146 077	8,64
18. Витрати на 1 гривню продукції, грн/грн	0,959	0,951	-0,008	
19. Операційний прибуток, тис. грн	98 570	121 736	23 166	23,50
20. Чистий прибуток, тис. грн.	-78 653	-59 657	18 996	24,15
21. Рентабельність капіталу, %	-2,99	-1,51	1,48	
22. Рентабельність продукції, %	4,25	6,63	2,38	

Джерело: складено автором.

Результати техніко-економічного аналізу свідчать про велику ефективність запропонованих проектів для ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Загальні інвестиції на рівні 36 708,21 млн грн, зокрема 8 633,31 млн грн на обладнання та 28 074,90 млн грн на збільшення оборотного капіталу, обіцяють значний приріст у виручці від продажу продукції на суму 169 243,24 млн грн. Навіть із зростанням собівартості на 146 076,90 млн грн, додатковий чистий прибуток складе 18 996,4 млн грн, а залучені кошти будуть повернуті менше ніж за 3 роки.

Аналіз показників ефективності в проектному році в порівнянні зі звітним відображає позитивні зрушення. Завдяки новому обладнанню обсяг виробленої продукції збільшився на 10,08%, операційний прибуток на 23,5%, а чистий фінансовий результат на 18 996 млн грн. Підприємство також відзначилося збільшенням прибутковості, яке виражено у покращенні рентабельності продукції та рентабельності активів. Це свідчить про успішну стратегію управління ресурсами, що є ключовим фактором в умовах високої конкуренції.

Висновки до розділу 3

З метою підвищення прибутковості у кваліфікаційній роботі запропоновано впровадження виробництва олії кунжутної та модернізація виробничої лінії.

Проведений техніко-економічний аналіз підтверджує високу ефективність запропонованих проектів для ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Загальні інвестиції у сумі 36 708,21 млн грн, з яких 8 633,31 млн грн призначені на придбання та монтаж обладнання, а 28 074,90 млн грн – на збільшення оборотного капіталу, обіцяють значний зріст виручки від продажу продукції, а саме – на суму 169 243,24 млн грн. Навіть із зростанням собівартості на 146 076,90 млн грн, додатковий чистий прибуток складе 18 996,4 млн грн, а залучені кошти будуть повернуті менше ніж за 3 роки.

Аналіз показників ефективності у проектному році в порівнянні зі звітним свідчить про позитивні зрушення в ключових параметрах. Завдяки новому обладнанню обсяг виробленої продукції зрос на 10,08%, операційний прибуток збільшився на 23,5%, а чистий фінансовий результат – на 18 996 млн грн. Крім того, підприємство відзначилося зростанням прибутковості, вираженої у покращенні рентабельності продукції та рентабельності активів. Це дозволяє стверджувати про успішну стратегію управління ресурсами, що стає ключовим фактором в умовах високої конкуренції.

Детальний розгляд інвестиційного процесу свідчить про те, що обладнання, запропоноване до встановлення, має великий потенціал для покращення технологічного процесу та підвищення ефективності виробництва. Сучасні технології, які впроваджуються, сприятимуть збільшенню вихідної продукції, при цьому дозволяючи зберігати стабільні ціни, що важливо на конкурентному ринку.

Зазначені у висновках позитивні тенденції говорять про перспективи подальшого розвитку ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Впровадження інновацій, підвищення продуктивності та оптимізація виробництва відкривають нові можливості для росту компанії на ринку. Це визначається не лише покращенням фінансових показників, але й підвищенням конкурентоспроможності, що є ключовим аспектом в умовах сучасного бізнес-середовища.

Сумарно, обґрунтовуючи висновки, можна стверджувати, що техніко-економічні аспекти запропонованих проектів демонструють їхню високу ефективність та потенціал для стабільного розвитку підприємства в умовах ринкової конкуренції.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного у кваліфікаційній роботі дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Досліджено теоретико-методичні основи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств. Максимізація прибутковості олійножирових підприємств ґрунтується на сучасних технологіях, оптимізації виробничих процесів та ретельному управлінні ресурсами. Впровадження нового обладнання та інновацій, оптимізація витрат та управління якістю продукції є ключовими стратегіями. Значення також має стратегія маркетингу та реалізації, включаючи цінову політику та створення бренду. Диверсифікація продукції та пошук нових ринків є ефективними методами зменшення ризиків і збільшення прибутку. Узагальнюючи, ці інтегровані підходи створюють стабільні умови для ефективної роботи олійножирових підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища.

2. Визначено актуальні шляхи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств, які включають в себе впровадження інноваційних технологій виробництва, оптимізацію ланцюга постачання та підвищення якості продукції. Ефективне використання сировини, вдосконалення технологічних процесів та впровадження енергоефективних рішень дозволяють знижувати витрати. Розробка нових продуктів, адаптація до вимог ринку та розширення асортименту також сприяють збільшенню виручки. Важливо вдосконалювати маркетингові стратегії, сприяти сталому виробництву та відкривати нові ринки для збуту продукції, щоб забезпечити стійкий розвиток галузі та максимізацію її фінансових результатів.

3. Проаналізовано стан та перспективи розвитку ринку олійножирової продукції України на сучасному етапі. Ринок олійно-жирової продукції України відзначається стабільним зростанням. Проведений аналіз ринку олійно-жирової продукції в Україні свідчить про його високий потенціал і перспективи розвитку. За період з 1998 по 2021 роки виробництво соняшнику в Україні значно зросло з 2,26 млн тонн до 15,254 млн тонн. Виробництво

соняшникової олії значно зросло з 432,8 тис. тонн до понад 7,0 млн тонн, що свідчить про інтенсивний розвиток цього сегмента. Експорт соняшникової олії також зріс із 206,1 тис. тон до понад 6,8 млн тонн. Важливо відзначити, що українську олію купують у понад 125 країнах світу, а річна валютна виручка від експорту соняшникової олії складає близько \$5 млрд. Ці позитивні тенденції свідчать про високу конкурентоспроможність української олійно-жирової продукції на світовому ринку.

4. Досліджено стан та історію розвитку олійножирових підприємств. ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» та ТОВ «Форес» відзначаються багаторічною історією та впливовим становленням на ринку олійно-жирової продукції в Україні. «Вінницький олійножировий комбінат» пройшов шлях численних модернізацій, стаючи важливим гравцем національної галузі. ТОВ «Форес», в свою чергу, вибудувало свою репутацію як сучасне та інноваційне підприємство, зосереджене на виробництві високоякісних олій та жирів. Обидва підприємства взяли участь у створенні стабільної основи для української олійножирової галузі.

5. Діагностовано стан олійножирових підприємств України та рівень прибутковості їх діяльності. У звітному році показники прибутковості ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» виявилися менш задовільними, або навіть можна сказати, що діяльність підприємства стала збитковою. Чистий збиток у цьому періоді склав значну суму - 78 653 тис. грн. Це зниження прибутковості обумовлене переважно зростанням інших операційних витрат. Детальний аналіз форми №2 показує, що чистий дохід від реалізації продукції зменшився на значну суму - 1 762 329 тис. грн або 8,01%. Однак, собівартість реалізованої продукції зменшилася лише на 1,83%. Цей фактор призвів до значного зменшення валового прибутку, а саме на 62,93%. У звітному році показники рентабельності капіталу зафіксували невтішні значення: рентабельність капіталу склала мінус 2,98%, а рентабельність власного капіталу обмежилась 5,3%. Це вказує на недостатню ефективність використання капіталовкладень та власних коштів. Зокрема, рентабельність

продажів відчутно зменшилась, знизившись на 7 пунктів і становить тепер 4,25%. Зазначене зниження свідчить про труднощі у досягненні прибутковості в процесі збуту продукції, що може бути пов'язане з різким зниженням цін або зі змінами в ринкових умовах. Для ТОВ «Форес» зафіксовано збільшення чистого прибутку на 1407,00 тисяч гривень у звітному році. Рентабельність капіталу в цьому періоді склала 10,43%, а рентабельність продукції – 15,86%. Таким чином, можна стверджувати про поліпшення показників діяльності підприємства у звітному році порівняно із попереднім.

6. Запропоновано прикладні заходи максимізації прибутковості діяльності олійножирових підприємств. З метою підвищення прибутковості ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат» розглядає впровадження виробництва олії кунжутної та модернізацію виробничої лінії. Техніко-економічний аналіз підтверджує ефективність проектів, загальні інвестиції 36 708,21 млн грн обіцяють зріст виручки до 169 243,24 млн грн. При зростанні собівартості на 146 076,90 млн грн, додатковий чистий прибуток складе 18 996,4 млн грн, а залучені кошти повернуться менше ніж за 3 роки. Аналіз показників у проектному році свідчить про зростання обсягів виробництва, операційного прибутку та чистого фінансового результату. Прибутковість збільшилась, виражено у покращенні рентабельності продукції та рентабельності активів, що свідчить про успішну стратегію управління ресурсами в умовах конкуренції. Детальний розгляд інвестиційного процесу підтверджує, що запропоноване обладнання має потенціал покращити технологічний процес та виробничу ефективність. Сучасні технології сприятимуть збільшенню виробництва, зберігаючи стабільні ціни на конкурентному ринку. Позитивні тенденції свідчать про перспективи розвитку ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Інновації, підвищення продуктивності та оптимізація виробництва відкривають нові можливості для росту компанії на ринку, підвищуючи конкурентоспроможність. Техніко-економічні аспекти проектів демонструють їхню ефективність та потенціал для стабільного розвитку підприємства в умовах конкуренції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. К. : Знання-Прес, 2006. 287 с.
2. Антонюк О.О. Оцінка рівня прибутковості як важлива складова діагностики кризових явищ підприємства / Вісник «ХНУ». Економічні науки. 2013. № 5. Т. 2. С. 20–24.
3. Антонюк Р.Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. 2012. № 126. С. 50–55. 3.
4. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : [навч. посібник]. 2-ге вид. К. : Центр навчальної літератури, 2011. 398 с.
5. Білик М. Д. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації . Формування ринкових відносин в Україні. 2007. № 11. С. 130–132.
6. Бланк І. А. Управління прибутком. К.: "Ника - Центр". 2002 р. 544 с.
7. Буряковський В.В., Кармазин В.Я., Каламбет С.В. Фінанси підприємств : навч. посібник. Дніпропетровськ: Пороги, 2006. 246 с.
8. Васильєва Т.А. Виявлення резервів підвищення прибутковості та нарощення вартості промислового підприємства на основі моделей доданої вартості. Вісник «КНЕУ». 2017. № 5. С. 20–24.
9. Вахович І.М., Волинчук Ю.В. До питання управління фінансово-економічними результатами підприємства [Текст]. Економічний форум. 2015. № 3. С. 275–279.
10. Гавалешко С. В. Рентабельність підприємства та шляхи його підвищення. Економікс. 2012. № 10. URL: www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/10_106158.doc.htm (дата звернення: 04.11.2023).

11. Гайбура Ю.А. Управління прибутковістю підприємства та шляхи її підвищення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Випуск 14. Частина 2. 2015. С. 127–130.
12. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.11.2023).
13. Довбня С.Б., Пендик О.Г. Методичні особливості показників рентабельності та розробка їх класифікації. Молодий вчений. 2014. № 5. С. 94–97.
14. Економічна теорія : навч. посібник / за ред. В.О. Білика, П.Т. Саблука. К. : ННЦ ІАЕ, 2004. 560 с.
15. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. Економіка та суспільство. 2016. Вип. 3. С. 189-192. URL: <http://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 04.11.2023).
16. Житков А. Олійно-жирова галузь України має сьогодні динаміку сталого розвитку. Агропрофі. URL: <http://agroprofi.com.ua/statti/1777-oliyno-zhyrova-haluz-ukrayiny-maye-sohodni-dynamiku-staloho-rozvytku> (дата звернення: 04.11.2023).
17. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. К.: Т-во «Знання», КОО. 566 с.
18. Зінченко О.А. Визначення показників рентабельності на основі величини якості прибутку. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2009. № 28. С. 150–155.
19. Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця : ВНТУ, 2008. 83 с.
20. Зятюк Н.В. Теоретико-методологічні аспекти стратегії забезпечення прибутковості підприємства. Культура народів Причорномор'я. 2009. № 154. С. 27–31.
21. Кальмук Н.В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах. Науковий вісник. 2005. Вип.15/5. С. 254-258.

22. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. К. : Знання, 2000. – 378 с.

23. Кучер Л.Ю. Науково-теоретичні підходи до інтерпретації дефініції «прибутковість». URL: : http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_99/06.pdf. (дата звернення: 04.11.2023).

24. Кучерява А.С. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2015. Вип. 40. С. 38-44.

25. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : [навч. посібник]. К. : КНЕУ, 2004. 365 с.

26. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посібник. К.: КНЕУ, 1999. 132 с.

27. Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Економетричний аналіз стану економічної безпеки суб'єктів господарювання. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. Збірник наукових праць / гол. ред. Р.І. Тринько. Львів, 2010. С. 251–263.

28. Мочерний С.В. Політична економія : [навч. посібник] / С.В. Мочерний, Я.С. Мочерна. 2-ге вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 684 с.

29. Огляд українського ринку соняшнику та соняшникової олії - 2022/23 // Shareupotential: [Веб-сайт]. 2023. URL: <http://shareupotential.com/ru/BE/ukrainian-podsolnechnik-maslo-2023.html> (дата звернення: 29.11.2023).

30. Оксенюк Т.М. Фактори підвищення прибутковості підприємства: еволюційний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 13. Частина 3. 2015. 115–118 с.

31. Олійно-жирова галузь України за 30 років незалежності. Асоціація «Укроліяпром» : веб-сайт. URL: <https://ukroilprom.org.ua/news/oliyno-zhyrova-galuz-ukraynu-za-30-rokiv-nezalezhnosti-268/> (дата звернення: 04.11.2023).

32. Олійно-жирова промисловість: традиції та інновації. Вітчизняний та світовий досвід : наук.-допом. бібліогр. покажч. / упоряд. Т. П. Фесун ; Наук.-техн. б-ка; Нац. ун-т харч. технологій. Київ : НУХТ, 2019. 185 с.

33. Орехова А.І. Економічна сутність категорії прибуток. Інноваційна економіка. 2013. № 7(45). С. 313-316.

34. Осипова Т.В. Теоретичні аспекти трактування прибутковості в сучасних умовах господарювання. Управління розвитком. 2012. № 1. С. 82–84. 5.

35. Петренко М. В. Шляхи підвищення прибутковості підприємств машинобудівної галузі України/ Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. Харків : НТУ "ХПІ". 2011. № 15. С. 92-101.

36. ПАТ "Форес": офіційний сайт: [Веб-сайт]. 2022. URL: <http://www.fores.ua/about/> (дата звернення: 04.11.2023).

37. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: КНЕУ. 2005. 535 с.

38. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 526 с.

39. ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Регулярна інформація за 2019 рік [Веб-сайт]. 2022. URL: <http://vmzhk.vioil.com/static.vmzhk.vioil.com/pdf/giecb2019.docx> (дата звернення: 04.11.2023).

40. ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Регулярна інформація за 2020 рік [Веб-сайт]. 2022. URL: <http://vmzhk.vioil.com/static.vmzhk.vioil.com/pdf/zvit2020.docx> (дата звернення: 04.11.2023).

41. ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»: офіційний сайт: [Веб-сайт]. 2022. URL: <http://vmzhk.vioil.com/> (дата звернення: 29.03.2022).

42. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур: закон України від 22 грудня 2011 року N 4234-VI / URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 04.11.2023).

43. Результати олійного ринку за 2021 рік: названо найбільших імпортерів українських олій та олійних культур // Latifundist: [Веб-сайт]. 2022. URL:

<https://latifundist.com/novosti/58303-rezultati-olijnogo-rinku-za-2021-rik-nazvano-najbilshih-importeriv-ukrayinskih-olij-ta-olijnih-kultur> (дата звернення: 04.11.2023).

44. Семенда О.В., Семенда Д.К. Оцінка розвитку ринку продукції олійних культур. Молодий вчений. 2020. №3. С.258-264.

45. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Эксмо, 2016. 1056 с.

46. Топ виробників олії в Україні у 2020–2021 роках // Landlord: [Веб-сайт]. 2021. URL: <https://landlord.ua/news/top-vyrobnykiv-olii-v-ukraini-u-2020-2021-rokakh> (дата звернення: 04.11.2023).

47. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посібник. К. : Кондор, 2007. 400 с.

48. Фінанси підприємств: [підручник] / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. [7-ме вид., без змін]. К.: КНЕУ, 2008. 552 с.

49. Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2000. 576 с.

50. Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал / Дж. Р. Хикс ; пер. с англ. ; общ. ред. и вступ. ст. Р.М. Энтова. М. : Прогресс, 1993. 488 с.

51. Хмелевський О.В. Нові парадигми прибутковості промислового підприємства в умовах активації підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2005. № 7. С. 102–109.

52. Хмелевський О.В. Оцінка якості прибутковості в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств машинобудування. Економіст. 2008. № 3. С. 50–53.

53. Черничко Т.В., Тороні М. І. Прибуток як основний показник оцінювання ефективності економічної діяльності. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.17. С. 167-171.

54. Шимкова М. Основні тенденції розвитку світового ринку рослинних олій. Огляд цін. № 4(270). 2019.

55. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств : [навч. посібник]. К., 2012. 341 с.

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра економіки промисловості

**ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

на тему: **«Шляхи максимізації прибутковості діяльності
олійножирових підприємств»**

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачка _____ Мала А.О.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Одеса – 2023 рік

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра економіки промисловості

ІЛЮСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему: «Шляхи максимізації прибутковості діяльності
олійножирових підприємств»

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачка _____ Мала А.О.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Одеса – 2023 рік

Зміст

1. **Таблиця 1 – Систематизація підходів до визначення сутності поняття «прибутковість»**

2.Рис. 1 Резерви збільшення прибутку підприємства

3. **Рис. 2. Декомпозиція шляхів підвищення прибутковості підприємств**

4.Рис.3. Питома вага окремих видів олій в загальних обсягах світового виробництва

5. **Таблиця 2 – Динаміка вирощування соняшнику в Україні**

6. **Рис. 4. Виробництво соняшникової олії, тис. т.**

7. **Таблиця 3 – Фінансові результати підприємства ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

Таблиця 4 – Коефіцієнти рентабельності

ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

8. **Таблиця 5 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

9. **Таблиця 6 – Коефіцієнти рентабельності ТОВ «Форес»**

10. **Таблиця 7 – Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Форес»**

11. **Таблиця 8 – Ефективність проекту по впровадженню нового виду продукції – олії кунжутної**

12. **Таблиця 9 – Розрахунок ефективності проекту модернізації виробничої лінії**

13. **Таблиця 10 – Вплив заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»**

14. **Таблиця 11 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту**

Додаток 1

Таблиця 1

Систематизація підходів до визначення сутності поняття «прибутковість»

Автор	Прибутковість – це
Р.Р. Антонюк [3]	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування
М.Ф. Огічук [29]	вид ефективності, що характеризує результативність діяльності еконо- мічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Осно- вною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку)
Т.В. Осипова [34]	основою прибутковості є сам прибуток, який у цілому й визначає результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток зображає її результати
Л.Ю. Кучер [23]	між прибутком і прибутковістю є тісний діалектичний взаємозв'язок: прибуток – це показник для зображення економічного ефекту в абсолютних показниках, а прибутковість – показник для зображення економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання
С.В. Мочерний [28]	прибутковість суб'єкта треба розглядати з двох аспектів: по-перше, як прибутковість усього підприємства щодо всього авансованого капіталу, яка визначається нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу; по-друге, як прибутковість виготовлення окремої партії товарів, яка вимірюється відношенням прибутку до собівартості товарів
О.В. Хмелевський [51, 52]	стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток

Додаток 2

Рис. 1 Резерви збільшення прибутку підприємства

Додаток 3

<p>1. Скорочення витрат</p> <p>1)виробництво або закупка деталей на стороні; 2)покупці не цінують окремі складові товару; 3)у конкурентів більш високі показники рентабельності продажів; 4)витрати на одиницю продукції стрімко зростають</p>	<p>2. Підвищення ціни</p> <p>1)прибутковість сегменту низька; 2)покупці високо оцінюють продукцію; 3)більш низькі ціни, ніж у конкурента; 4)якість та властивості продукції набагато вищі, ніж у конкурентів</p>	<p>3. Зниження ціни</p> <p>1)нижчі ціни конкурентів; 2)втрата частки ринку через ціни 3)мала ймовірність зниження цін конкурентами; 4)ціна – найбільш важливий показник для покупців; 5)висока прибутковість діяльності</p>
<p>11.Методи ринкової економіки</p> <p>1)аналіз бізнес середовища; 2)оцінка вартості капіталу; 3)вплив фінансового леверіджу 4)оцінка ЕВІТ 5)оцінка інвестицій</p>	<p>Шляхи підвищення прибутковості</p>	<p>4. Зміни структури діяльності</p> <p>1)прибутковість напрямків діяльності сильно відрізняється; 2)відносні частки ринку сегментів різні; 3)оцінки покупців різних сегментів різні; 4)можливість завоювання лідерства при концентрації на окремому сегменті</p>
<p>10. Інновації</p> <p>1)успішність діяльності; 2)можливість використання закордонного досвіду; 3)можливість копіювання новітніх тенденцій</p>		<p>5. Розширення діяльності у суміжному сегменті</p> <p>1)можливість використання переваг та досвіду; 2)переваги у розмірах та прибутковості над конкурентами суміжних сегментів</p>
<p>9. Підвищення рівня якості та обслуговування</p> <p>1)низька якість продукції конкурентів; 2)незадоволення покупців продукцією на ринку; 3)низький рівень іміджу</p>		<p>6. Розширення діяльності у існуючих сегментах</p> <p>1) ріст діяльності підприємства з більшими темпами, ріст ринку; 2) поглинання конкурентів; 3) досягнення більш високих цін (низьких витрат), ніж у будь-якого конкурента</p>
<p>8. Зміни в основній діяльності</p> <p>1)інтеграція з постачальниками або посередниками; 2)концентрація на тому виді діяльності, який має переваги перед головним конкурентом</p>	<p>7. Проникнення у нові сегменти</p> <p>1)наявність потужностей та резервів; 2)слабке конкурентне середовище; 3)ново бачення сегментів</p>	

Рис. 2. Декомпозиція шляхів підвищення прибутковості підприємств

Додаток 4

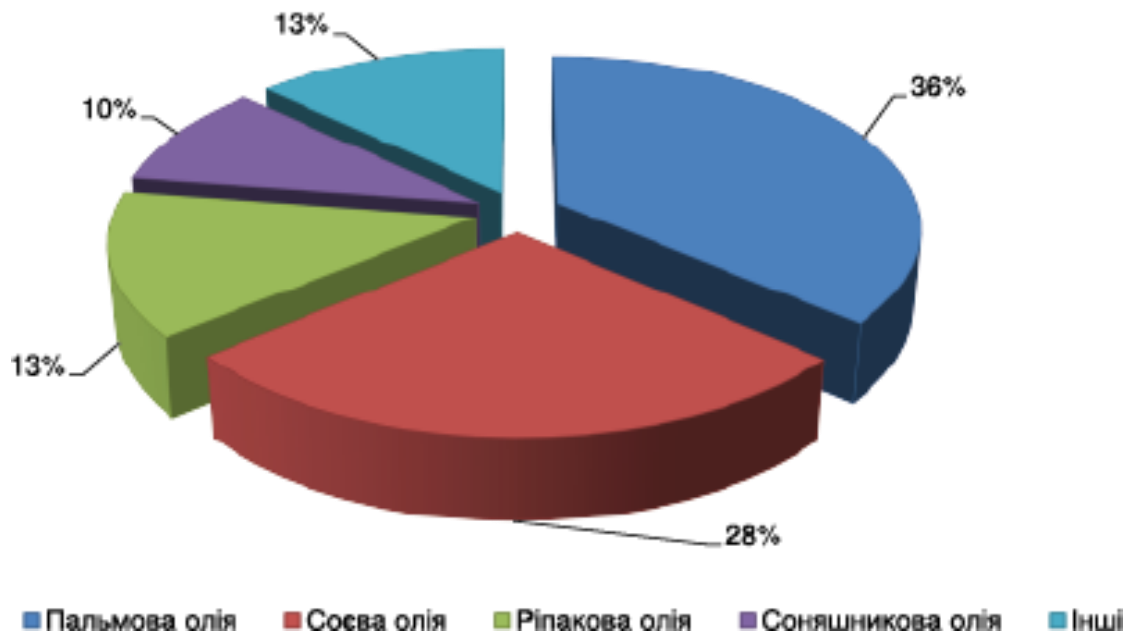

Рис.3. Питома вага окремих видів олії в загальних обсягах світового виробництва

Додаток 5

Таблиця 2

Динаміка вирощування соняшнику в Україні

Рік	Площа, тис. га	Врожайність, т/га	Врожай, тис. т
2005	3 743	1,26	4 706
2006	3 964	1,34	5 324
2007	3 604	1,16	4 174
2008	4 306	1,52	6 526
2009	4 232	1,50	6 364
2010	4 572	1,48	6.772
2011	4 739	1,83	8 671
2012	5 194	1,61	8 387
2013	5 051	2,19	11 051
2014	5 257	1,93	10 134
2015	5 105	2,19	11 165
2016	6 073	2,24	13 627
2017	6 034	2,03	12 236
2018	6 117	2,32	14 165
2019	5 928	2,57	15 254
2020	6 457	2,03	13 110
2021	6 622	2,46	16 392
2022	4 817	2,17	10 473

Додаток 6

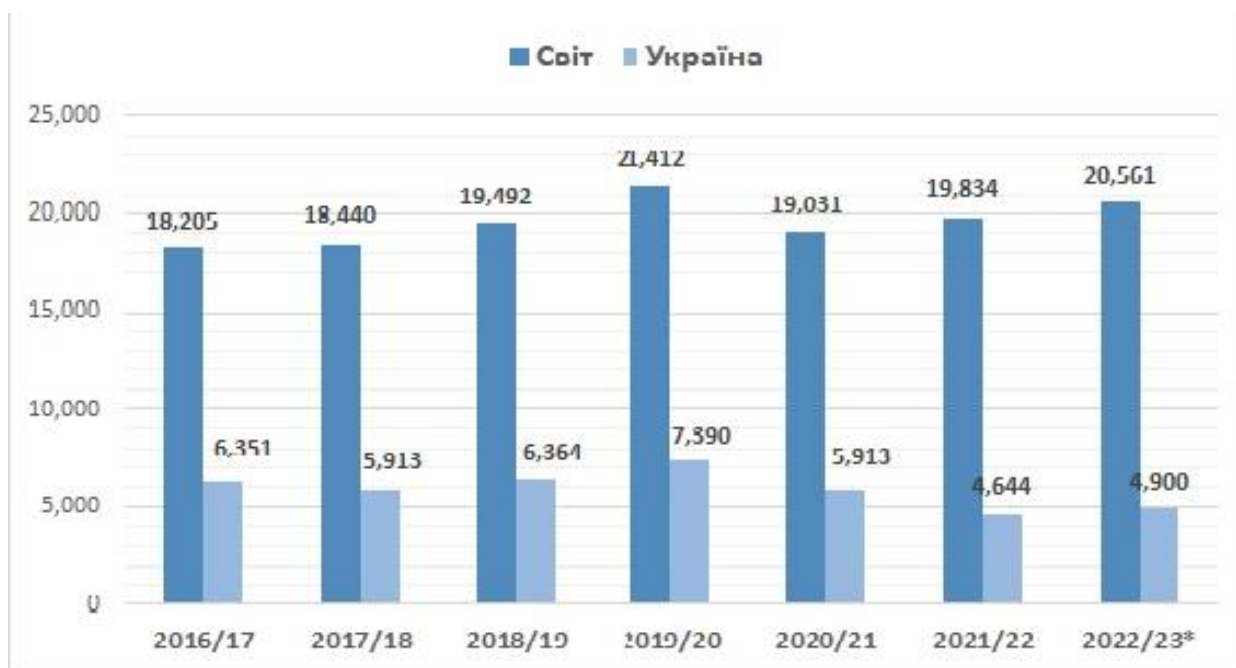

Рис. 4. Виробництво соняшникової олії, тис. т.

Додаток 7

Таблиця 3

Фінансові результати підприємства ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Назва статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне	Відносне
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1 915 837	1 762 329	- 153 508	-8,01
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1 722 103	1 690 515	- 31 588	-1,83
Валовий прибуток	193 734	71 814	- 121 920	-62,93
Інші операційні доходи	66 122	50 429	- 15 693	-23,73
Адміністративні витрати	41 308	45 107	3 799	9,20
Витрати на збут	92 894	79 808	- 13 086	-14,09
Інші операційні витрати	106 082	116 938	10 856	10,23
Фінансовий результат від операційної діяльності	19 572	- 119 610	- 139 182	-711,13
Інші фінансові доходи	75 995	119 914	43 919	57,79
Фінансові витрати	209 292	89 738	- 119 554	-57,12
Фінансовий результат до оподаткування	- 113 725	- 89 434	24 291	-21,36
Витрати з податку на прибуток	13 569	10 781	- 2 788	-20,55
Чистий фінансовий результат	- 100 156	- 78 653	21 503	-21,47

Таблиця 4

Коефіцієнти рентабельності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність капіталу	0,464	-2,987	-3,45
Рентабельність власного капіталу	0,756	-5,297	-6,05
Рентабельність продажів	11,25	4,25	-7,00

Додаток 8

Таблиця 5

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т.	742 900,0	742 900,00	0,00	0,00
2. Фактично вироблено продукції, т.	681 522,0	534 754,0	-146 768,00	-21,54
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,92	0,72	-0,20	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та АЗ), тис.грн.				
в діючих оптових цінах, тис.грн.	1 773 250,5	1 678 376,8	-94 873,70	-5,35
у порівняних цінах, тис.грн.	1 773 250,5	1 391 375,2	-381 875,32	-21,54
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та АЗ), тис.грн.	1 762 329	1 789 085,0	26 756,00	1,52
Олія ріпакова нерафінована	270 815,5	114 444,9	-156 370,60	-57,74
Олія соняшникова нерафінована	301 858,8	862 386,7	560 527,90	185,7
Шрот ріпаковий	83 270,8	43 707,60	-39 563,20	-47,51
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис.грн.	3 608 993,5	3 502 093,0	-106 900,50	-2,96
7. Фондовіддача, грн/грн	0,491	0,479	-0,012	
8. Середній залишок оборотних коштів, тис.грн.	540 576,0	424 740,5	-115 835,50	-21,43
9. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів, частки	3,28	3,95	0,67	
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, ос.	835	794	-41	-4,91
11. Середньорічний виробіток одного робітника, тис.грн./чол.	2 123,65	2 113,82	-9,83	-0,46
12. Фонд оплати праці штатних працівників, тис.грн.	123 615,0	114 957,00	-8 658,00	-7,00
13. Середньорічна заробітна плата одного робітника, тис.грн.	148,04	144,78	-3,26	-2,20
14. Матеріальні витрати, тис.грн.	910 665	1 410 706	500 041	54,91
15. Матеріаломісткість, грн/грн.	0,52	0,79	0,27	
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	1 915 837	1 762 329	-153 508	-8,01
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	1 722 103	1 690 515	-31 588	-1,83
18. Витрати на 1 гривню продукції, грн/грн	0,90	0,96	0,06	
19. Чистий прибуток, тис.грн.	-100 156	-78 653	21 503	-21,47
20. Рентабельність капіталу, %	0,46	-2,99	-3,45	
21. Рентабельність продукції, %	11,25	4,25	-7,00	

Додаток 9

Таблиця 6

Коефіцієнти рентабельності ТОВ «Форес»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність капіталу	1,03	10,43	9,40
Рентабельність власного капіталу	4,59	37,73	33,14
Рентабельність продажів	0,53	5,54	5,01

Додаток 10

Таблиця 7

Основні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Форес»

Показники	Поперед- ній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсол.	відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, т	3600,00	3600,00	0,00	0,00
2. Фактично вироблено продукції, т	2142,00	2145,00	3,00	0,14
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, долі	0,60	0,60	0,00	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акц. збору):				
- у діючих оптових цінах підпр-ва, тис. грн.	28466,00	28115,00	-351,00	-1,23
- у порівняних цінах, тис. грн.	27907,80	27296,10	-611,70	-2,19
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	28467,00	28111,00	-356,00	-1,25
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	5838,50	6012,50	174,00	2,98
7. Фондовіддача, грн/грн	4,78	4,54	-0,24	x
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	8788,00	8914,50	126,50	1,44
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, долі	3,239	3,153	-0,09	x
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, чол.	49	38	-11	-22,45
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн./чол.	569,55	718,32	148,77	26,12
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн.	25,73	28,89	3,16	12,28
13. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн.	24467,00	24287,60	-179,40	-0,73
14. Витрати на 1 гривну виробленої продукції, грн/грн	0,8595	0,8639	0,0043	x
15. Матеріаломісткість, грн/грн	0,85	0,86	0,01	0,80
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	28467,00	28111,00	-356,00	-1,25
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт,), тис. грн.	24425,00	24262,00	-163,00	-0,67
18. Чистий прибуток, тис. грн.	150,00	1557,00	1407,00	938,00
19. Рентабельність капіталу, %	1,03	10,43	9,40	x
20. Рентабельність продукції, %	16,55	15,86	-0,68	x

Додаток 11

Таблиця 8

Ефективність проекту по впровадженню нового виду продукції – олії кунжутної

Показники	Період реалізації проекту					
	0-ий рік	1	2	3	4	усього
ІС, сума інвестованих у проект коштів, тис. грн.	31128					31128,00
Середньозважена вартість капіталу (СВК), %	20					
Дисконтний множник	1	0,8333	0,6944	0,5787	0,4823	
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проект коштів, тис. грн.	31128	0				31128,00
Грошовий потік від проекту, тис. грн.		17595,44	17595,44	17595,44	17595,44	70381,77
Дисконтований грошовий потік у році		14662,28	12218,28	10182,48	8486,28	45549,32
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис. грн	-31128	-16465,72	-4247,44	5935,04	14421,32	
NPV, тис. грн.						14421,32
IRR,%						43,01%
Індекс доходності (ІД);						1,46
Період окупності, років						1,83
Період окупності дисконтований, років						2,30

Додаток 13

Таблиця 10

Вплив заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПРАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Найменування заходів	Інвестиції, тис. грн			Зміни показників діяльності підприємства (±)									Строк окупності інвестицій, років
	Усього	У тому числі в		Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	Собівартість, тис. грн						Чисельність, осіб	Чистий прибуток, тис. грн	
		основні засоби (нематеріальні активи)	оборотні кошти		Усього	у тому числі:							
						Матеріальні витрати	Витрати на оплату праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизація основних фондів	Інші витрати			
Впровадження виробництва олії кунжутної	31128	3450	27678	166068	145311,36	141686,6	1320,53	290,52	575	1438,73	7	17020,44	1,82
Модернізація виробничої лінії	5580,21	5183,31	396,90	3175,24	765,53	-15,8	148,80	32,7	431,92	167,92	0	1975,96	2,82
Усього	36708,21	8633,31	28074,90	169243,24	146076,90	141670,8	1469,33	323,25	1006,9	1606,65			

Додаток 14

Таблиця 11

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту

Показник	Наступний рік	Проектний рік	Відхилення	
			абсолютне	відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, т.	742 900,00	742 900,00	0	0
2. Фактично вироблено продукції, т.	534 754,00	535 642,30	888,30	0,17
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,720	0,721	0,001	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та АЗ), тис. грн.				
в діючих оптових цінах, тис. грн.	1 678 376,8	1 847 620,04	169 243,24	10,08
у порівняних цінах, тис. грн.	1 391 375,2	1 560 618,44	169 243,24	12,16
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та АЗ), тис. грн.	1 789 085,0	1 958 328,24	169 243,24	9,46
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	3 502 093,0	3 510 726,31	8 633,31	0,25
7. Фондовіддача, грн/грн	0,479	0,526	0,047	
8. Середній залишок оборотних активів, тис. грн.	424 740,50	452 815,40	28 074,90	6,61
9. Коефіцієнт оборотності, частки	3,95	4,08	0,13	
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, ос.	794	801	7	0,88
11. Середньорічний виробіток одного робітника, тис. грн./ос.	2 113,82	2 306,64	192,82	9,12
12. Фонд оплати праці працівників, тис. грн.	114 957,00	116 426,33	1 469,33	1,28
13. Середньорічна заробітна плата одного робітника, тис. грн.	144,78	145,35	0,57	0,39
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	1 410 706	1 552 376,75	141 671	10,04
15. Матеріаломісткість, грн/грн.	0,7885	0,7927	0,0042	
16. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1 762 329	1 931 572	169 243	9,60
17. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1 690 515	1 836 592	146 077	8,64
18. Витрати на 1 гривню продукції, грн/грн	0,959	0,951	-0,008	
19. Операційний прибуток, тис. грн	98 570	121 736	23 166	23,50
20. Чистий прибуток, тис. грн.	-78 653	-59 657	18 996	24,15
21. Рентабельність капіталу, %	-2,99	-2,7	0,29	
22. Рентабельність продукції, %	4,25	4,30	0,05	